yedek parça

aziz nesin

AZİZ NESİN

YEDEK PARÇA

Mizah Hikâyeleri

Dördüncü Basım

CEM YAYINEVİ

- Yedek Parça'nın ilk basımı 1955'de (8 bin) yapıldı.
- 1956 yılında ikinci basım (10 bin) yapıldı.
- 1961 de üçüncü basımı (8 bin) yapıldı.
- Cem Yayınevi, çoktanberi okurların aradıkları Yedek Parça'nın dördüncü basımını kıvançla sunar.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Medeniyetin Yedek Parçası	7
Yazıdan Karakter Tahlili	15
Çapkın Hikâye	21
Zamane	27
Bir Okul Anısı	31
İş Hayatında Kadın	37
Uzatmayalım Efendim	42
Tarih Boyunca Düello	45
Suçlu Nasıl Bulunur?	49
Bir Amerikan Rüyası	56
Bir Yazı Nasıl Okunur	59
Çiki Çiki Bom	63
İntikam	69
Eşek Davası	74
Kendikendimle	79
Kasabın Derdi	83
Bir Gazete Okunuyor	88
Hasan Baba Çeşmesi	93
Bir Derginin Adı	97
İyi Adam Lâfının Üstüne Gelir	101
Merhum Papel	104
Terbiyem Müsait Değil	108
Apartıman Peştemaliyesi	111
Milletvekili Olacak Vali Nutkundan Bellidir	115
Potinbağı Kıralı İstanbulda	122
Edebiyat Meraklısı	129
Modern Bir Ailede İftar Sofrası	135
Kabadayı	139
Kara Lahana	148
Kambur Sabri'nin Radyosu	153
Metro Ne Piçuke	162
İskarpin	169
Suç Senin	174
Çılgın Bir Aşk	182

Bu kitabın telif hakkı

NESİN VAKFI'nındır

Aziz Nesin, Türkiye'de ve başka ülkelerde yayınlanacak kitaplarının, sahnelenecek oyunlarının, filme alınacak eserlerinin telif haklarıyla, bütün eserlerinin iç ve dış radyo ve televizyonlarda temsil ve yayınlarından elde edilecek telif haklarını tümüyle NESîN VAKFI'na bağışlamıştır. NESİN VAKFI'nın amacı, vakfın yurduna her yıl alınacak dört kimsesiz ve yoksul çocuğu, ilkokuldan başlatarak yüksek okulu, meslek okulunu bitirinceye yada bir meslek edininceye dek, her türlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmak yetiştirmektir. NESİN VAKFI'nın senedi gereğince, bu vakfın amacına uygun olmak koşuluyla, her dileyen her türlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

İlgilenen ve isteyenlere Cem Yayınevi, NESİN VAKFI'nı açıklayan broşürü gönderir.

CEM YAYINEVİ
Cağaloğlu, İstanbul

MEDENİYETİN YEDEK PARÇASI

Kahveye girdiği halde etrafına selâm vermeyen adama herkes baktı. Fıskiyeli havuzdan gözlerini kaldıran biri,

— Merhaba Hamit Ağa..! dedi.

— Merhaba...

— Ne o be Hamit Ağa, bayıra vurmuş kart öküz gibi soluyup duruyorsun...

Hamit Ağa bunu söyleyen ihtiyara döndü:

— Hamdolsun be Ali Çavuş, kurtuldum şu cenabetten... Şükür Allaha... Dünya varmış!

— Gözünaydın Hamit Ağa, panganın borcunu mu verdin?

— Yok be... Panganın borcunu kim düşünüyor? Şu gâvur ölüsü traktörden kurtulduk gayri...

Traktör lâfını duyar duymaz, demindenberi yarı uykuda pinekliyen ihtiyarlar doğruldular. Kıçlarını oturdukları iskemlenin hasırından biraz kaldırıp, durum değiştirdiler. Hepsi de iskemlelerini Hamit Ağaya doğru çektiler.

— Sahi mi?..

— Tüm kurtuldun mu be Hamit Ağa?..

— Anlat şunu be...

Hamit Ağa,

— Kurtuldum... dedi, Allahıma bin kere şükürler olsun, bugünleri de görecekmişim...

Dinleyenler büsbütün meraklandılar. Hasır iskemlelerini biraz daha Hamit Ağaya yaklaştırdılar. Hamit Ağa anlattı:

— Hekâyesi uzun bu işin... Bizim oğlan askerden dönüşün, baba, dedi, ben askerde şüförlük öğrendim. İlle bir traktör alalım, diye tutturdu. O sıra bizim kız da kocasıyla köye gelmişti. Kızla damet, Enstitü'den öğretmen çıktılar. Tatil olunca köye gelirler. Onlar da tutturdu: «Baba bir traktör al...» diye... Canım, ne zorumuza?.. İki çift öküz neme yetmez... Yok ben geri gafaymışım. Kız duvardaki takvim yaprağını gösterdi. «Bak, dedi, 1955 yılındayız baba, yirminci yüzyıl bu, anladın mı?...»

Damat, her yemekten sonra bir sahat nutuk çekiyor. Makine asrındaymışız. Öküzle çift sürmek ayıpmış bu zamanda...

Oğlan hesabını yapıyor: Tarlayı sürmek için kaç gündelikçi tutuyorsun?.. On... Kaç günde sürüyorsun?.. Bir ay... Gördün mü, diyor, traktör alınca, bir başıma, bir haftada sürer geçerim. Ondan sonra da, parayla elimi öpenin tarlasını sürerim. Bir yılda traktörün parasını çıkarırız. Oğlan susuyor, kız başlıyor, kız susuyor damat başlıyor. Öküz çalışmadığı zaman da bedavadan yer diyorlar, traktör öyle mi?.. Çalıştıracağın zaman, içine iki fincan benzin korsun, sür Allah sür... Çalışmazsa yemez. Öküz, bütün kış yer yatar, boyuna geviş getirir.

Ben bir tek kaldım, ne desem boş... Öküz hastalanır, diyorlar, öküz ihtiyarlar diyorlar, öküz ölür, diyorlar, Traktör bu, demirden be!.. Ne ihtiyarlar, ne yorulur, ne ölür... Ben yine kanmıyacaktım ya, benim kocakarı, «Musa Çavuş da almış, Kel Mâmıd Ağa da

almış» demeye başladı. Akşam bu traktör, sabah bu traktör... Kocakarı hepsinden beter çıktı: «Mıhdar da taraktör almış... Sen daha dur» diyor, «Memişin Hüsîn bile aldı.» Vallaha ağalar umarsız kaldım.

Meraklı dinleyiciler arasıra,

— Eeee Hamit Ağa?.. Sonra?.. diye soruyorlardı.

— Allah bilir ya, ben gene almıyacaktım. Köy öğretmeni, «Hamit Ağa, dedi, sen ne diyorsun, bir traktör seksen beygir kuvvetinde...» işte o vakit eyicene aklım yattı. Seksen beygir bu!.. Evliya kuvveti be!.. Ne demek? Dağı taşı dümdüz eder.

Evdeki dırdırdan canım burnuma geldi. Alalım be, dedim. Memişin Hüsîn aldıktan kelli, şunun şurasında bir biz mi kaldık... Alalım. Kaç para bu cenabet?.. Panga da grado açıyormuş. Üç çeşidi varmış, küçüğü, ortancası, büyüğü. Küçüğünden bir dene alalım, dedik... Oğlan, «Ben küçüğünden istemem» dedi. Kız, «Alınca büyüğünden alalım» dedi. Damat, «Bir kere alınıyor» dedi. Kocakarı, «Herkesler büyüğünden alırken, ben elegüne rezil olamam» dedi.

Toparlandık, şehre gittik, Donatım Kurumuna vardım. Orada iyi bir herif varmış. «Sizin tarlanız ne kadar?» dedi. «Seksen dönüm» dedim. «Siz, bu küçüğünden alın» dedi, «Bu küçüğü, dedi, seksen değil, sekiz yüz dönümü bile sürer.» Bizimkilere dinletemedim. «Herif seni kandırıyor» dediler. «Büyüğünden isteriz» dedik. «Dört bin gayme peşin» dedi, üst yanı viresi... Pazarlık mazarlık yok. Döndük geri. Adım bugüne bugün Hamit Ağa, dört bin gayme yok disen, kime anlatırsın... Öküzleri pazara çıkardık. Elimde doğmuş, büyümüş hayvancıklar. Boz öküz gözüme bakar bakar ağlar. Sarı öküz ellerimi yalar. Neyse uzatmıyalım, sattık öküzleri, üç bin gaymeyi denkleştirdik. Üst

yanını pangadan grado aldık. Donatım Kurumundan aldık efendim koca traktörü... Meret dağ gibi yatıyor. İki fincan benzin dedilerdi. Gaz tenekesiyle mazotu, yağı dayadılar. Oğlan çıktı üstüne. Hep bindik... Traktör tırısa kalktı. Maşallahı var. Üstüne bir eski babuç, bir baş sarmısak, bir mavi göz boncuğu, bir de maşallah astık, deh ettik... Akşam üzeri köye varınca dört döndük köyü, keyfine diyecek yok.

Bizden gören Donatım Kurumuna seğirtti. Gatırcının Yusuf var ya, köyün alt yanında on dönüm kıraç tarlası var, o bile borç harç edip, gitti bir traktör aldı.

Akşam oldu mu, köy yolunda ver ediyorlar traktörleri. Bizim oğlanın şüförlüğüne lâf yok. Vurup geçiyor. Memişin Hüsîn'in traktörüne bir gıç vurdu, vallaha bir vuruşta herifin traktörünü ıskartaya çıkardı. Goca meret, tosbağa gibi devrildi bir yana.

Cünbüşü iyi hoş... Cumartesi oldu muydu, hep biniyoruz üstüne, çek kasabaya... Sinemanın önüne traktörler, çemündüfer gibi diziliyor. Oğlan, bıyıklarını bura bura bir sürüyor cenabeti... Köy dönüşü, yarış başlıyor. Vuran geçiyor. Derken, bir namıssız bizimkine bindirmesin mi?... Zınk dedik, kaldık. Bre aman... Fenerleri yaktık, meret yürümez. Gâvur leşi gibi bıraktık yol üstüne, döküldük yollara... Devrisi gün oğlan şehre gitti. Bilmem nefesi kırılmış, traktörün, ara tara yok...

— Eeee Hamit Ağa... Sonra?...

— Köyden bir çift camuş kiraladık da, o koca cenabeti camuşlara sürüye sürüye getirdik köye. O kırılan yeri bulunamazmış. Gittik Donatım Kurumuna. Donatın şunu, her kaç paraysa verelim, dedik, yok, dediler. Bir küçük parça için koca traktör durur mu?.. Gözünü seveyim sarı öküz be!.. Ne parçası var, ne de vida-

sı... Ne motörü bozulur, ne makinası... Oğlan, «Ben, dedi, İstanbul'a varayım da şu parçayı alıp geleyim...» «Aman oğul dedim, çift sürme sırası geldi, çabuk ol!..» Oğlan İstanbul'a gitti, gelmez...

— Eee Hamit Ağa... Sonra?..

— Sonra ağalar, oğlandan haber yok... Çift zamanı geldi geçiyor. Köye rezil olduk. Para yok ki, öküz alalım... Kira ile bir çift öküz tuttuk da tarlayı sürdük. Neyse ağalar, oğlandan bir haber çıktı: «Baba, diyor, bir parça buldum, bulana kadar para bitti. Acele bin gayme çıkart!..» Pangaya koştum. Parayı oğlana telledim. Elinde metelik büyüklüğünde bir cıvatayla geldi. «Ulan bu mu, bin gayme?..» Bir makinacı getirdik. Herif taktı cıvatayı... Başladı traktör çalışmaya... Kış bastırdı. Karda kıyamette traktörü tıktık ahıra, bağladım sarı öküzün direğine... Derken ağalar, panganın fayızı geldi. Donatım Kurumunun taksiti geldi. Para yok... Traktörlen başımız girdi belâya... Borç harç, ilk taksiti verdik. Yazı ettik. Haydi, dedim oğlana... Ver ettik tarlaya... Aha, daha derken, çat, dedi, pat, dedi, durdu. Ulan bu meretin zoru ne? Bir anlayan yok mu. Kurumdan adamını getirdik. «Dişlisi kırılmış» demez mi? Verin dişlisini» dedik, «yok» dediler. Dişlisi yok bu cenabetin, ne demiye kazıklarsın eli fakirini... «Eğer dediler, başka bir traktör daha alırsan, onun dişlisini alır buna takarsın...» Konu gonşunun tarlalarına baksan, tüm irezillik... Herkeslerin tarlarında bir traktör leşi yatıyor. Nereye baksan zincir, palet, külçe demir... Ah sarı öküz ah, ah boz öküz ah... Depe depe kullan... Ölüsü para, dirisi para... Bu meret öküz değil ki, elden ayaktan düşünce, kesesin... Kesilmez, biçilmez, yenmez, içilmez... İkinci taksit geldi çattı... «Alın geri!» dedim. «Biz hurdacı değiliz» demezler mi?.. Çatlıyacağım. Adana'-

da bir herif bu cenabetin parçalarını yaparmış. Oğlana: «Lan eşek oğlu eşek, dedim, git bu pisliği temizle...» Oğlan Adana'ya gitti. Herif, «Hastayı görmeyince olmaz» demiş. «Var, götür» dedim. İki öküzün arkasına taktık. Oğlan on beş günde vardı Adana'ya... Herif bu işin doktoruymuş. Bu dişlinin arasına beşyüz gayme sıkışmış, demiş.

Âlemlere irezil olmaktansa, sattık tarlanın iki dönümünü. Gönderdik beşyüzünü... Benim kızla damat geldiler. Bu kadar para verdik namussuza, hiç mi değil safasını sürelim dedik. Çoluk çocuk bindik üstüne. Oğlana «lan, geri dur, ona buna toslama!..» dedim. «Bu cenabet yarış atı değil...» Oğlan durmaz. Memişin Hüsîn'in traktörü geçti mi bizimkini, oğlan, ha babam haydar, dahlar... Traktör, kancığını görmüş eşek gibi solur da solur... Etme eyleme demeye kalmadı, traktörün gabir otu «karbüratörü» çatlamaz mı!.. «Ulan eşek dölü, dedim oğlana, Arap atı olsa çatlar bu be... Bu gul yapısı, gâvur icadı bir makina. Arap atı mı sandın sen bunu?..» İteriz gitmez, su görmüş eşşek gibi gıpırdamaz yerinden... Nasıl aramazsın gara öküzü... Deyha yavrum, dedin mi, dağ daş olsa söker atar. Kızlan damadı çektim bir yana... «Lan gahbenin doğurduğu, dedim, biz kaç senesindeyiz deyiver bana... 1955 de miyiz?..» Damada döndüm, «Hangi yüzyıldayız? Yirminci miydi?..» Ah benim boz öküzüm, bir avuç samanı attın mı önüne vur ha, vur... Kağnıya koş, tarlaya koş, düvene koş...

— Eeee Hamit Ağa... Sonra?

— Sonra ağalar... Dayandı mı panganın fayızı? Geldi mi üçüncü taksit... Namus belâsı be ağalar. Sattık on dönüm tarla daha... Vidası düşer, beş yüz lira... Parmak kadar parça bin lira... Cıvatası laçka olur, bin lira... Zinciri kopar, yok... bulunmaz. Yedek

parçası bulunmazmış... Orasına yama, burasına yama, o canım traktör döndü mü benim şalvarıma... Toprağı sürerken herbir yanı ısıtma löbeti tutmuş gibi zangır zangır zangırdar... Bizim tarlade nereye elini atsan bir vida, bir civata, bir demir, bir çubuk, bir zincir... Sankileyim tarlaya mundarın tohumunu serpmişsin. Kasabaya bizim Demirgırattan çıkarttığımız mebus gelmiş, dediler. Vardım yanına... «Ne olacak bizim halimiz?» dedim. «Pul kadar bir parça için fil kadar traktör yatar mı be?»

— Anlat Hamit Ağa, ne dedi?...

— Ne diyecek... Epi lâf etti, pek ağnayamadım ya, insanlar dedi, eski zamanda taş devri mi, ne yaşarmış dedi. Şimdi demir devri, Demirgırat devri demekmiş, dedi. Medeniyet, memlekâta demirnen girermiş, dedi. «İyi hoş, diyorsun ama, dedim, bu medeniyeti getirdiniz, hani bunun yedek parçası?..» dedim. «Gel bizim tarlaya da gör, dedim, medeniyet parça parça oldu, leş gibi yatıyor ortalıkta» dedim. «Hem, dedim, bu medeniyetin daha küçüğü yok mu?» dedim. Bu meret vursan oynamaz, dah desen kalkmaz, hüst desen kıpırdamaz.

— Eeee Hamit Ağa?... Sonra... Ne dedi?...

— Sonra ağalar... «Biz, dedi, Amerigaya sımarladık, dedi. Ordan gelesiye, burada da pavligasını kuruyoruz» dedi. «Az bekle, rahmet gibi parça yağacak» dedi. «Biz bekliyelim ya, panga beklemiyor» dedim. «Pangaya söyle de beklesin» dedim. Derken dayandı mı öbür taksitler. Ben size bişey diyeyim mi, vallaha öküzlerin âhı tuttu beni. O sarı öküz, pazarda satarkene nasıl şıpır şıpır ağladı be... Nasıl yüreğim yanıyor!..

Neyse uzatmıyalım, sattım tarlanın hepsini, verdim tüm borcu...

— Sonra Hamit Ağa?..

— Sonra çağırdım kızlan damadı. Kocakarıyla oğlanı da aldım. Götürdüm, leşin başına... Ya, dedim, bu Allahın belâsını onarın, yada dedim, size boyunduruğu vurur öküz gibi bunun önüne katar, çift sürerim... Motörü çalıştırırlar, bir depdeşir, iki ditreşir, kayışı kopar, kayışı takarlar, vidası düşer, vidayı uydururlar, dişlisi kırılır, dişli yerine başka bişey korlar, cıvatası laçka olur.

— Sonra Hamit Ağa?..

— Sonra ağalar, baktım olacağı yok... Oğlanı, kızı, damadı, kocakarıyı toparladım. Gelin lan, eşşek zıpaları dedim, ben size bu meret nasıl onarılır, göstereyim. Aldım elime bir balyoz. Davar sürüsü gibi kattım önüme bizimkileri... Geldik leşin başına... Vurdum balyozu dümenine, al dedim sana yirminci yüzyıl... Vurdum balyozu motörüne, al lan dedim, bu da sana medeniyet... Vurdum balyozu tekerine, al dedim bu da, senin efendime diyeyim yedek parçan... Vurdum balyozu, vurdum balyozu, vurdum balyozu... Bir de baktım, kocakarı bağırır: Yetişin, bizim koca herif dellendi, diye... Kız kaçar, damat kaçar... Oğlan kaçar... Oğlan kaçar ha kaçar... Attım balyozu, düştüm yollara... Doğru geldim, işte buraya ağalar... Kanter içinde kaldım.

Gözleri açılmış meraklı dinleyiciler sordular:

— Eeee Hamit Ağa?.. Sonra?..

— Sonrası: dünya varmış be ağalar... Kurtuldum meretten, kurtuldum cenabetten... Allahıma bin şükür... Yeniden doğmuş gibi oldum.

Sonra keyifli keyifli kahveciye seslendi:

— Lan bir gayfe yap, okkalı olsun!...

YAZIDAN
KARAKTER
TAHLİLİ

Olay 1944'te geçer. Ben o zaman bir günlük gazetede yetmiş liraya çalışırdım. Sabah saat dokuzdan, onikiye kadar iktisat ve eğitim muhabirliği yapardım, öğleden sonra da adliye muhabirliği... Ayrıca hergün bir anket yada röportaj yazmaya da mecburdum. Akşam oldu mu, gazetenin hikâyesini, sonra, hergün bir fıkra yazardım. Gece, radyoları dinler, Ankara haberlerini telefonla alır, patron çevrilecek bir yazı bir yabancı dergi vermişse, gece onikiden sonra da bu çeviriyi yapardım. Arada vakit kalırsa, sekretere de yardım ettiğim olurdu. Bütün bunların karşılığında hepsi hepsi yetmiş lira... Yetmiş lirayı adama öyle kolay kolay vermezlerdi Babıâlide o zaman. Yağma yok. İki aylık staj diye iki yıl stajyer kadrosunda, parasız çalıştırırlardı.

Yüzümü kızarttım, iki aylık staj sürem dolunca patrona durumumun ne olacağını sordum. Patron,

— Senden umutluyum, iyi bir gazeteci olacaksın! Sana şimdilik elli lira aylık veriyorum. Yalnız gazetede çapraz bulmacaları da sen yapacaksın! demişti.

Bu «şimdilik 50 lira» beş ay sürdü. Beş ay sonra

bir çıkış daha yaptım, aylığım beş lira arttı. Üç ayda bir, beşer lira arta arta sonunda yetmiş oldu.

Son bir çıkış daha yaptım. Patron beni karşısına aldı:

— Ne parası! Seni ünlü bir yazar yaptık, senin bize üste para vermen gerekir.

Yüzsüzlüğü ele aldım. Ama ne de olsa patron, bana göre sabıkalı yüzsüzlerden...

— Bana bak! dedi, sen yazıdan karakter tahlili yapabilirsen, aylığına beş lira daha zam yaparım.

— Hiç bilmediğim şey beyefendi! Nasıl yaparım?

— Yaparsın, yaparsın!..

Aylık oldu yetmişbeş. Ama ben de, okurların el yazılarından karakterlerini tahlil edecektim. Bizim gazete, bir hafta Üstüste birinci sayfadan ilân verdi:

«Gazetemiz okurlarına yararlı olmak için, büyük fedakârlıklarla, dünyanın en ünlü yazıdan karakter okuyan Grafoloji uzmanı Herr von Ruder Schmidt'i Almanya'dan memleketimize davet etmiştir. Değerli okurlarımız, el yazılarıyla bize bir satır gönderirlerse, Profesör Dr. Herr von Ruder Schmidt, yazı sahiplerinin karakterlerini gazetemize yazacaktır.»

Elbette, dünyanın en ünlü Alman grafologu Profesör Doktor Herr von Ruder Schmidt'in kim olduğunu anladınız. Ayda beş liranın hatırı için profesör olmuştum.

Meğer karakterini öğrenmek isteyen ne de çok insan varmış!.. Hergün gazeteye yüzlerce mektup yağıyordu. Bu yüzden gazetenin satışı arttı. Patron öğretti bana:

— Herkes, kendisinde iyi şeyler, iyi huylar olduğunu sanır. Başarısızlığını, şanssızlığından biiir. Ona göre yaz!..

Ben de hep genel hükümler üzerinde duruyordum. Meselâ şöyle:

«Siz çok düzenli, titiz bir hanımsınız. Ama arasıra dağınık olduğunuz da belli. Her türlü mutluluğa lâyıksınız. Temiz bir ruhunuz var. İçten bir insansınız»

Yazdıklarım, kimsenin karşı gelemiyeceği şeyler...

Hiç unutmam, birgün bir elyazısı geldi. Biz bir satır gönderin dediğimiz halde, beş sayfa yazmış, göndermiş. Ben de karakterini şöyle tahlil ettim:

«Siz konuşmasını çek seven, ama zevkle sözünü dinletmesini bilen bir insansınız. Mesleğinizin söz üzerine dayanan bir iş olduğu anlaşılıyor. Konuşmak yoluyla hayatta başarı kazanacaksınız.»

Bu yazının gazetede çıktığı günün akşamı, patron telâşla odama geldi:

— Sen, dedi, Osman Yüzeri adında birisi için gazetede ne yazdın?..

— Bilmem... Gazeteye bakalım!

Baktık, hakkında yukarıda söylediklerimi yazdığım adam.

— Adam geldi, ille yazıdan karakter okuyan uzmanı göreceğim! diye tutturdu, dedi.

— Ne yapacağız şimdi?

— Yapacak birşey yok. Sen Alman olacaksın... Ben de senin tercümanınım...

— Siz Almanca bilir misiniz?

— Yooo... Fransızca bilirim..

Hemen sağa sola koştular. Bir Almanca bilen buldular. Hepsi iyi hoş ama, ben nasıl Almanca cevaplar vereceğim?

Adam odaya geldi. Patrona baktı, Fransızcadan Almancaya tercüme edecek adama baktı:

— Kimdir efendim profesör?

Beni gösterdiler. Adamın yüzü tutmadı. Çünkü ben Almana değil, Japona benzerim.

— Lütfen sayın Profesör Dr. Herr von Ruder Schmidt'e hayranlığımı söyleyin. Karakter tahlillerinde çok şaşırtıcı isabet var. Ben avukatım, sayın doktor da benim söz sanatçısı olduğu bilmişler.

Patron bu lâfları, Fransızcaya çevirdi. Öbür arkadaş Almanca olarak bana iletti. Şimdi sıra benim Almanca cevap vermeme gelmişti. Bir kelime de Almanca bilmem. İşi tatlıya bağlamak için teşekkür yerine avukatın elini sıkıp atlatayım dedim. Alman aksanı ile,

— Yâh! dedim, elini sıktım.

Tam o sırada baş mürettip içeri girdi. Öbürleri önlemeye vakit kalmadan doğru bana yöneldi:

— Hasan Bey, bugün karakter tahlili yazısını vermediniz, makineler bekliyor!

Arkamı döndüm. Patron baş mürettibi bir bahaneyle geri çevirdi. Ama, avukatın da bakışlarında bir kuşku bulutu dolaştı. Avukat,

— Sayın doktordan bir ricam var, dedi. Ben bir hanımla evlenmek niyetindeyim. Hanımın mektuplarındaki el yazısından acaba karakterini öğrenebilir miyim? Profesörün yapacağı karakter tahliline göre evlenip evlenmemeye karar vereceğim.

Patron Fransızcaya çevirdi. Tercüman Almancaya çevirdi. Ben bu kez zınk dedim kaldım. Patronun gözünün içine baktım. «At bi şey!..» diye işaret etti. Başladım sallamaya:

— Das aynın lugen ubed zihte şlahın. Murger der nah vigozen mayne...

Tercüman sözüm ona bu saçmayı Fransızcaya çevirdi. Patron da avukata Türkçesini söyledi:

— Sayın Profesör, «Tabii, derhal yaparız! Karakterini tahlil ederiz» diyorlar.

Avukat bu kez, «Ben biraz Almanca bilirim, ama profesörün söylediklerinden hiçbişey anlayamadım!..» demez mi!

Patron hemen,

— Profesör Bavyera'lıdır, onun dilini Almanlar bile zor anlarlar, dedi.

O gün terslik Üstüste. Kahveci içeri girdi, bana,

— Hasan Bey çay sizin mi? dedi.

Patron çayı aldı, kahveciyi sepetledi. Ama avukat büsbütün işkillendi ve tam o sırada büyük felâket koptu. Hergün birkaç kez gelip giden, kendimi hep yok dedirterek atlattığım bizim mahallenin bakkalı girmesin mi içeri! O kadar kişinin içinde bağırdı:

— Şükür gördüğümüze Hasan Bey... Günde on kere gelip gidiyoruz. Ayıp yahu!.. Bugün yarın, bugün yarın, ne atlatıp duruyorsun beni? Veresiye verdikse kötülük mü ettik?

Patron, bakkala,

— Ne istiyorsunuz beyim, dedi, o zat Türkçe bilmez.

— Ne? Türkçe bilmez mi? Allah Allah!.. Fasulyeyi, sovanı alırken bülbül gibi konuşuyordu da, beni görünce dili mi tutuldu?

Bana döndü:

— Hasan Bey, lâf anlamam, para!..

Cevap verdim:

— İh bin gayne ah zaytung zihnî..

Bakkal sersem sersem yüzüme baktı:

— Sen çıldırdın mı be?..

— Yevol!.. Şugenabın zule mî hen...

Bizim tercüman dayanamadı, kik... diye kıkırda-

maya başladı. Avukat şaşkınlık içinde, bir bana, bir patrona, bir bakkala bakıyor. Patron bakkala döndü:

— Birader, sen bu zatı başkasına benzettin... Bu adam Alman profesörü...

— Alman profesörü mü? Demek bu herif adam-akıllı dolandırıcılığa başlamış. Beyim, sizi Alman profesörüyüm diye kandırmış. Baksana suratına?... Böyle Japon suratlı Alman gördün mü sen ömründe?..

Ben gayet asık bir çehreyle, sözde etrafımda neler olduğunu soruyorum.

— Zi goyner kamaradın şiftangın zuhne.

Avukat tercümanı itti, bana döndü:

— Neye suratın kızardı?

Ben artık, o sıra, Alman profesörü olduğumu unutmuşum,

— Bilmem!.. dedim.

Avukat,

— Tuuuu!.. dedi, çıktı,

Bakkal da onu taklit etti gitti. Patronla başbaşa kalmıştım. Elimle yüzümü, gözümü siliyordum. Patron,

— Bir işi beceremedin be, yüzüne, gözüne bulaştırdın. Aylığından on lira kesiyorum. Yazıklar olsun! Tuuu sana!.. dedi, o da gitti.

ÇAPKIN HİKÂYE

Ben herşeyi biliyorum. Bu hikâyenin başlığını görür görmez, perdesi açık kalmış karşı evde çamaşır değiştiren komşu kadını nasıl gözetliyor idiyseniz, işte tıpkı öyle bir merak ve heyecanla bu hikâyeyi okumak için saldırdınız. Ama is bildiğiniz gibi değil...

Mayıs ayı girince, çalıştığım derginin sekreteri,

— Artık yaz geldi, çapkın hikâye yaz!.. dedi.

Hiç bozuntuya vermedim.

— Başüstüne! dedim.

Kendikendime «çapkın hikâye» de nasıl olur, diye düşündüm. Bir hafta sonra,

— Çapkın hikâye yazdın mı? dedi.

— Haaa... Unutmuşum, dedim, haftaya yazarım.

Unuta unuta Mayısı atlattım. Haziran girince, sekreter asılmaya başladı:

— Yahu, hani çapkın hikâye yazacaktın...

— Kolay canım, yazarım.

«Çapkın, hikâye» nin nasıl yazılacağını bilmediğimi anlamasınlar diye, kolay, dedim ama, hiç de kolay değil... Haziranın ortalarına doğru sekreter adamakıllı kızdı:

— Yaz geçiyor, sen hâlâ çapkın hikâye yazacaksın!..

— Canım telâş etme, yazarız... Daha dört ay önümüz yaz...

Ben lâf arasında çaktırmadan, çapkın hikâye denilen şey her nasılsa, işte onun aleyhinde bulunuyorum. Meselâ şöyle lâflar ediyorum:

— Çapkın hikâye yazmak bir marifet değil... İnsan istese günde on tane çapkın hikâye şişirir. Çapkın hikâye de sanki mizah mı! Mizah hikâyesi, efendime söyliyeyim, şöyle sosyal, sonracığıma...

Bu bilgiççe lâflarımı dinliyenler, kendilerine cahil demiyeyim diye,

— Doğru... Doğru ama diyorlar, sen yine de arasıra çapkın hikâyeler yaz...

— Madem istiyorsunuz, bence hava hoş, peki, yazarım.

Mizah hikâyelerinin nasıl olması gerektiği üzerine konferanslar vererek Haziran ayını da atlattım. Ama Temmuzun yakıcı sıcakları başlayınca, sekreter küplere bindi:

— Bana bak Çapkın hikâye yazacaksan yaz, yazmıyacaksan söyle, başkasına yazdırayım...

Ne?.. Başkasına mı yazdıracak? Yağma yoook... Altyanı bir hikâye beş lira, bilemedin on lira... Ama ben onun parasında değilim. Bir kere piyasada adım çıktı mı:

— Canım, o da mizah yazarı mı, bir çapkın hikâye bile yazamaz, boş ver!.. diyecekler. Artık ondan sonra, sen istediğin kadar, yok mizah şöyle olmalıdır, böyle olmalıdır, diye, işin yoksa öt dur... Ağzınla kuş tutsan kimse yazı yazdırmaz. Hem şerefimi kurtarmak, hem de geçim derdi uğruna bir çapkın hikâye yazmaya karar verdim. Karar vermekle iş bitse

kolay... Gürültüde, patırdıda, kıyamet kopsa, başımda top patlasa yazı yazarım. Ama çapkın hikâye öyle şişirme iş değil... Onun için evdekilerin hepsini bir yere gönderdim. Tek başıma kaldım. Başladım odalardan odalara, sofalardan helalara gezinmeye...

— Çapkın hikâye, çapkın hikâye... İlkin bir konu bulmalı. Kadın olmalı içinde, kadın değil de karı olmalı... Şöyle fıstık gibi bir karı... Yada ilik gibi bir kız. Efendim? Plaja gitmeliyiz... Değil mi ya...

İlk gün, hikâyenin konusunu düşündüm. Ne de zormuş cenabet şey!.. Üçüncü gün, kolları sıvadım, yazdım, bozdum, çizdim, gene yazdım. Ama sıkı bir çapkın hikâye şişirdim.

Sekreter memnun,

— Oku bakalım!.. dedi.

Başladım okumaya:

— «Kadıköy vapurunun lüks mevkiindeydim. Ben her zaman güvertede otururum. O gün lüks salona geçişimin sebebi, iskelede gördüğüm yerli malı bir sarışın bombaydı.»

— Güzel...

— «İskele kalabalıktı. Kalabalıktan yararlanarak, sarışın bombanın arkasına geçtim. İtin kopuğun sıkıştırmaması için, kızı himayem altına aldım.»

— Aferin... Güzel yazmışsın...

— «İskele çok kalabalıktı. Başladılar arkadan itmeye... Aman ne güzel itiyorlardı.»

— Çok güzel...

— «Kapılar açıldı, Sarışın bomba lüks mevkie gidince, ben de arkasından gitmeye mecbur oldum. Koltuğa bir oturdu, yani yattı... İşte o zaman dayanamadım, bereket, dişlerimi dudaklarıma geçirdim, ellerimle vapurun demirlerine yapıştım da kendimi zor tuttum.»

— Fevkalâde...

— «Benimle plaja gider misin? diye sordum.» «Uyuşursak giderim, diye cilvelendi.»

— Aman hârika!..

— «Sonra pazarlığa başladık. Elli lira istedi. Çok, dedim. Neresi çok, dedi, bu zamanda hayat pahalı... Bir ruj on altı lira... Efendim, domates bile bulunmuyor... Kahve yok... Çay yok... Şeker yok...»

Sekreter, bomba gibi patladı:

— Bu ne biçim çapkın hikâye yahu?.. Birdenbire sapıtıverdin!.. Olmamış...

Bir süre bağırıp çağırdıktan sonra, babacan bir sesle,

— Böyle mizah olmaz, dedi, halk zaten pahalılıktan, dertten, sıkıntıdan bunalmış, bıkmış!.. Onu biraz eğlendirmek, güldürmek gerekirken, sen tutmuş, hikâyenin en tatlı yerinde domates filân diye zırvalamışsın.

Canım sıkıldı. Eve kapandım. Bu kez hikâyeme öyle fakir fukara kızları almıyacaktım. Şöyle dört başı mamur, zengin bir sosyete karısı... Nasıl olsa hikâye değil mi! İstediğim kadını seçerim. Keyif benim!.. Çok esaslı bir çapkın hikâye yazdım.

Sekreter,

— Oku.. dedi!.

Başladım okumaya:

— «Salondan hafif müzik sesi geliyordu. Biz Süheyla ile balkondaydık. Başını omuzuma yasladı. Onu göğsüme çektim.»

— Çok güzel!..

— «Süheyla, kocam görür aman... dedi. Ben, niçin bu kozalak herifle evlendin, diye sordum.»

— Fevkalâde.

— «Süheyla, ah sorma, dedi, evlenmiyeydim de ne halt edeydim... Bu zamanda kolay mı, sevgilim... İki odalı bir apartımana 700 lira kira veriyordum. Giyim kuşam ona göre... Namuslu çalışırsan, daktiloluk filân yapsan, yüz liradan fazla vermiyorlar. Başka türlü çalışsan... Süheyla ağlamaya başladı. Ben de mecbur oldum işte bu kozalakla evlenmeye... dedi.»

Sekreter,

— Olmamış!.. dedi, sen lâf anlamıyorsun... Yahu, işi tatlı yerinden alsana...

«Çapkın hikâye» uğruna ekmeğimden, mesleğimden olacağım. Bir hafta evden çıkmadım. İlle beğendirmek azmiyle bir çapkın hikâye yazdım. Sekretere okudum:

— «Plajdaki kabinenin budak deliğine gözümü uydurdum. Genç kız çırılçıplaktı. Erkek de soyundu. Sonra erkek, benim gözetleme deliğime geldi. «Arkadaş dedi, vaktin doldu, iki buçuk liraya beş dakika... Bundan sonrasını seyredeceksen, beş lira daha alırız.» «Aman, dedim, param yok... Gel sen dışarıya, ben içeri gireyim... Sen bizi seyret!..» Bu sefer adam iki buçuğu bana verdi. O gözetleme deliğine geçti. Ben kabineye girdim.»

Sekreter:

— Harikulade!.. dedi, sonra ne yaptınız?

Sekretere,

— Siz, dedim, bir hikâyeye on lira vermiyor musunuz? Bana beş lira verin, hikâyemin buraya kadar olan bölümünü koyun dergiye. Çünkü bundan sonra, kız, «Bu kadar çalışıyorum yine de geçinemiyorum, hasta çocuğuma doktorun yazdığı ilâcı eczanelerde

bulamıyorum.» diye ağlamaya başladı. Vallahi kabahat benim değil... «Sus kız ağlama, hikâyeyi berbat ettin! Bizim sekreter darılır» dedim. «Sen karışma, ben ağlıyacağım!» dedi.

ZAMANE

Kırkı geçtim, evlenmedim, artık evleneceğim de yok. «Çocuksuz insan, meyvasız ağaca benzer.» derler. Ben pek de meyvesiz ağaç sayılmam. Yeğenlerim var. Bütün sevgimi kardeşlerimin çocuklarına verdim. Büyük ağabeyim dargelirli bir memurcuk, zavallının bütçesi eğlencelere, gezmelere, tozmalara uygun değildir. Sinemaya, tiyatroya, plaja, hiç bir eğlenceye gidemez. En ucuz eğlence olduğu için, cansıkmtısından, karı koca her yıl bir çocuk yaparlar.

Küçük ağabeyimin kazancı oldukça yerindedir. Çünkü o ancak ortaokulun ikinci sınıfına kadar okuyabildi. Evleneli on beş yıl oldu, iki çocuğu var.

Bir de benden küçük kardeşim var. Çok kalın kafalı olduğundan, ilkokulu zor bitirebildi. Bu yüzden de zengin oldu. Karı-koca hiç bir eğlenceden geri kalmazlar. Onca eğlenceden nasıl vakit bulup da bir çocuk yapmış olmalarına şaşarım.

Dört kardeş, dördümüz de birbirimize düşmanızdır. Büyük ağabeyimize öbür kardeşlerim, karısını çocuk fabrikasına çevirdiği için, Bektaşi'nin dediğini söylerler: «Rızkını vermedikten sonra yap yap koyuver!» O da: «Vatana evlât yetiştiriyorum!» der. Benim adım «meyvasız ağaç»... Onların meyvalarına bakıyo-

rum, kimi kurtlu kiraz, kimi ahlat, kimi hastalıklı kayısı gibi... Ama ben yiğenlerimi çok severim. Onlar da beni severler. Dün, bütün gün hepsi bende misafirdi, tam sekiz çocuk. En büyüğü oniki, en küçüğü üç yaşında...

Dokuz yaşındaki Altan bütün kitaplarımı karıştırdı,

— Amca be, dedi, bir sürü kitap doldurmuşsun raflara ama, içlerinde okunacak bişey yok...

Onun yaşına uygun biriki kitap saydım:

— Robenson Kruzo, var, Jül Vern'in romanları var, Ak Zambaklar Memleketinde var...

Hepsi birden kahkaha attılar. Altan,

— Geç onları be amca, dedi Mayk Hammer var mı sende, Pekosbil var mı? Kanlı Pençe, Aşk Dersleri, Seksoloji Ansiklopedisi var mı?..

Saydıklarının hiçbiri yoktu. Onbir yaşındaki Fatoş cin gibi kız... Durmadan bişeyler sorar insana... Hep yeni yeni şeyler öğrenmek ister. Baba olmadım ama, çocuk terbiyesinin ne olduğunu bilirim. Çocuk terbiyesi üstüne okuduğum bütün kitaplarda şöyle lâflar vardı: «Çocuklar dış âlemle münasebete geçtikçe dünyalarını genişletmek için büyüklerine bişeyler sorarlar. Çocukların bütün soruların cevaplandırmak gerekir. Sordukları herşeyi anlatıp açıklamalıdır.

Yeğenlerime ne sorsalar ben de onlara, pedagoji yöntemlerine göre, tıpkı karşımda büyük adam varmış gibi anlatmaya çalışırım. Cin gibi Fatoş gazetede bir yeri gösterdi.

— Amca, sun'i ilkah diye yazıyor gazetede, ne demek bu?

Oturduğum yerde sağa sola döndüm. Terbiye kitaplarına göre, işi çocuklara anlatmalıydım.

— Şey, dedim, Çocuk var ya çocuk...

Hepsi yöreme toplandı. Ağzımın içine bakıyorlardı.

— Eeee?...

— Eğer bir anne yalnız başına çocuk yapmak isterse... Çocuk yapmak için baba bulamazsa, o zaman...

Terlemiştim... İyi ki küçük Erol lâfa karıştı da kurtuldum... Erol.

— Amca, dedi, gazetelerde sıksık «uygunsuz vaziyette yakalandılar» diye yazıyor... Ne demek o?

Çocuk terbiyesi kitaplarını yazanların, bu soruya ne cevap vereceklerini bilmem. Onlar, «çocuklara, yaşlarına uygun biçimde herşeyin doğrusunu anlatmalı» derler.

— Uygunsuz vaziyet demek... yani...

Çocuklar kulak kesilmişlerdi. Hayır... Bu kadarı olmaz. Terbiyeciler beni affetsinler. Herşeyin sırası var. Kendileri «uygunsuz vaziyet» in ne olduğunu keşfedecek yaşa gelinceye kadar, varsın, ne olduğunu bilmesinler...

— Çocuklar, dedim, uygunsuz vaziyet, etraftakileri rahatsız etmek, gürültü etmektir.

Bu kez Yılmaz sordu:

— Amca, bak burda «bir kızı iğfal etti» diye yazıyor. Ne demek?...

— Hadi, sizi gezdireyim! dedim.

— Anlat!.. Anlat!.. diye yöreme toplandılar.

— Bir kızın, çok değerli bişeyi çalınırsa...

Yıldız,

— Aaa!.. diye bağırdı, dün benim...

Sözün arkasını getirmesin diye,

— Sus!.. Terbiyesiz!.. diye payladım.

Aydın daha ileri gitti:

— Amca, çocuk nasıl olur?

Lâfı çevirmek istedim. Altan,

— Sokaktan alırlarmış, öyle mi amca? dedi.

— Bazı çocukları sokaktan alırlar... Ama hepsini değil...

Yıldız,

— Gökten melekler mi getirir? diye sordu.

Hepsi kahkahalarla güldüler. Dokuz yaşındaki yeğenim,

— Ulan be amca, dedi, sen iyi ki evlenmemişsin...

Kıpkırmızı oldum.

— Neden? diye sordum.

— Neden olacak?.. Sen daha çocuğun nasıl yapıldığını bile bilmiyorsun... Uygunsuz vaziyeti bilmiyorsun... Sen hiçbişey bilmiyorsun be amca... Gazetelerde de mi okumuyorsun? Bir de bu yaşa gelmişsin...

Çocuklar kahkahadan yerlere yatmışlardı... Başım önümde odadan çıktım...

BİR OKUL ANISI

Şimdi asık suratlı, ciddî, tadsız bir adam oldum. Gençliğimde, şakacı, herkesi kahkahadan kırıp geçirdiğimi söyleyince, çocuklarım benimle alay ediyorlar.

Türkçeyi çeşitli, taklitli ağızla konuşan meddahların zenatı bugün de geçerli olsaydı, ben mutlaka çok tanınmış bir medah olurdum.

Yirmi yaşlarında kadardım. Çok ciddî, disiplinli, sıkı, böyle de olması gereken bir okuldaydım. Ama benim gözüm, ipe sapa gelmez şeylerde... İlle de ressam olacağım, diye tutturmuşum. Sonunda, ne o okulun adam ettiklerinden, ne de kendi istediğimi olabildim.

Bir kolayını buldum, Güzel Sanatlar Akademisine yazıldım. Hergün, bizim yatılı okuldan kaçıyorum, Akademiye gidiyorum. Okulumuzun bir de üniforması olduğu için, sivil elbiseyle okuldan kaçıyorum.

Bizim sınıfın yönetmeni bir Mehmet Bey var, zehir mi zehir... Suratını gördün mü, bir yıl işin rastgitmez.

Bir sabah yine Akademiye giderken, tam bizim

okulun dış kapısında, Mehmet Beyle karşılaşmıyayım mı! Dönsem dönülmez, kaçsam kaçılmaz. Hiç istifimi bozmadım. Karşı karşıya gelince Mehmet Bey,

— Nereye?.. diye gürledi. Hemen Acem taklidiyle,

— Özüme mi sorirsen? dedim.

O suratı asık, kaşları çatık adam, birden şaşırdı. Sesini bir perde aşağı indirdi:

— Tabiî sana soruyorum...

— Cemmeraltına, gayfeye ciderem. Neye sorupsen?...

— Senin adın Hasan değil mi?

— Yoh... menim ismime Gaffar diyerler.

Tehlikeyi atlatmıştım. Ama, bu tehlike benim için her zaman vardı. Yine birgün sokakta hapahap karşılaştık. Bu sefer elimden yakaladı. Kurtuluş yoktu. Ben de onun elini sıkar gibi tuttum. Bu lâübâli hareketime şaştı.

— Neye derse girmedin?

Ermeni ağzıyla,

— Hangi dersi soroorsun? dedim.

— Sen Hasan değil misin?

— Bir yağnışınız olacak!..

— Ay, sen Gaffar da mı değilsin?..

— Galiba birine benzetoorsunuz, malûmuâliniz, insanlar çifttir... Adam adama benzer helbet.

— İnsanlar çift yaratılmış derler ama, şaşılacak şey, üç kişinin bu kadar birbirine benzediğini ne duydum, ne gördüm...

Bu vartayı da atlatmıştım. İyice kuşkulanan Mehmet Beyin okula gidince, beni aratacağını bildiğim için, ondan önce davranıp bir arabaya bindim hemen okula döndüm. Az sonra, bir bahaneyle beni çağırttı.

Hem konuşuyor, hem dikkatle yüzüme, gözlerime bakıyordu. Bir ara,

— Sen nerelisin?... dedi.

— İstanbulluyum, dedim.

Sesini çıkarmadı. Ama o günden sonra, beni gözünden ayırmıyor, vakitli vakitsiz çağırıyordu.

Nasıl olsa birgün foyamın ortaya çıkacağını biliyordum. Ama bunu ne kadar uzatırsam, o kadar kârdı. Üçüncü karşılaşmamız okulun koridorunda oldu. Mehmet Bey, beni sivil elbiseyle görünce, artık tongaya basmıyacağına emin,

— Eee... Gaffar mısın, Kirkor musun, Hasan mısın?.. Söyle bakalım nesin! dedi.

Bir an, başımı önüme indirip, «Affedersiniz!..» demeyi düşündüm. Ama o zaman Akademiye veda etmem gerekirdi. Ne olursa olsun, komediye devam edecektim. Tam bir Yahudi ağzıyla:

— Ağnamadiiim!.. Benim ismisi Mordahay... dedim.

Ellerini kalçasına vurdu:

— Ulan! diye bağırdı, burda yahudinin işi ne?

Biz mağazalardan taksitle mal alırdık. Taksit toplamaya gelenlerin çoğu yahudiydi:

— Eee, ne yaparsin?... Bezin mağazadan mal almişlar, Taksitleri almaya yeldim...

— Defol!.. diye bağırdı.

— Alla omurlar versin!.. dedim, çıktım, arka kapıdan tekrar içeri girdim.

O günden sonra Mehmet Bey, adım adım beni kolladı. Ben de bir zaman Akademiye gitmedim.

Bir gece derslikte müzakeredeydik. Kulakları çınlasın Şinâsi, soyundu, yatak çarşaflarına sarıldı.. Romeo ile Jülyet'i oynuyoruz. Ama opera gibi... Şina-

si kürsünün üstüne çıktı, elinde tavan süpürgesi. Ben de güya bir çiçek buketi gibi, kâğıt sepetini almışım. Sözüm ona, operamsı, ilân-ı aşk ediyoruz. Şinâsi ince sesiyle, ben de basbariton.....

— Ha-ha haha hââââââââ!..

— Hihi... hîîîîî... hâââââ...

Arkadaşlar gülmeden kırılıyor, yerlere yatıyorlar. Birara kahkahalar, gülüşmeler öyle bir hale geldi ki, bir acaiplik olduğunu anladım. Çocuklara şöyle bir baktım, gülmekten gözlerinden yaş geliyor. Necdet'e baktım, hem gülüyor, hem de kapıyı işaret ediyor. Bir de şööyle, başımı kapıya çevireyim ki, ne göreyim! Müdür, müdür muavini, Mehmet Bey... Şinasi'nin bişeyden haberi yok. O, arkadaşlar, bize gülüyorlar diye coşmuş, incecik sesiyle hâlâ Jülyet rolünde:

— Hiii... hihi... hîîî...

Kâğıt sepetini elimden bırakamıyorum. Şinasi'ye haber veremiyorum. Ayağa kalkamıyorum. Ne yapacağımı şaşırdım. Şinasi'ye durumu bildireyim diye, gözümü kapıya çevirdim. Yine o bizim opera âhengiyle,

— Hâââ... kapuyââââ... baaaak... Haha haha hıhhhiii...

diye bağırdım. Mehmet Beyin sesi cevap verdi:

— Oha! Oha Ohaaaaa!..

Şinasi de, ben de heykel gibi kalakaldık.

Müdür, Şinasi'ye,

— Ne yapıyorsun? diye sordu.

Şinasi, elinde sırık süpürgesi,

— Tavandaki örümcekleri alıyorum efendim, dedi.

— Üstündeki çarşaflar ne?

— Toz gelmesin diye...

Bana döndü:

— Sen ne yapıyorsun?

— Yerden kâğıtları topluyorum.

Bişey söylemeden gittiler. Şinasi'yi bilmem ama, ben bütün gece uyuyamadım. Sabahleyin beni çağırdılar. Öğretmenler odasına, müdür, muavini, Mehmet Bey, bütün öğretmenler —ki çoğu profesördü— toplanmışlar. Müdür,

— Adın ne? diye sordu.

Oysa, kendisine yağlı boya bîr tablo yaptığım için, beni gayet iyi tanırdı.

— Hasan, dedim.

Mehmet bey atıldı:

— Hayır, senin adın Gaffar! dedi.

Müdür,

— Bak, adın Gaffarmış, hadi Gaffar gibi konuş bakalım! dedi.

Suratlar kilise duvarı gibi asıktı. Ben Acem ağzıyla konuştum:

— Eyle, özüme Gaffar da diyerler. Hasan de diyerler...

Mehmet Bey,

— Ama sana Kirkor da diyorlar! Öyle konuş! dedi.

Emir emir, işin şakaya gelir yanı yok.

— He, bazı keret Kirkor deorlarsa, benimlen şaka edoorlar... Yoğisem ki bendeniz Hasan'ım.

— Mordohay değil misin?...

Boynumu büktüm. Yüzlerde en küçük bir gülümseme işareti yoktu! Müdür:

— Çık! diye bağırdı.

Beni de, Şinasi'yi de az kalsın okuldan kovacaklardı. Bereket jeoloji profesörü olan bir hocamız ara-

ya girdi de, çalışkandır, falan fıstıktır, diye, bizi kovulmaktan kurtardılar... Kulakları çınlasın Şinasi, Korede bacağını verdi, gazi oldu. Ben de birisine kalbimi verdim, yarı şehit sayılırım.

Ya işte böyle çocuklar!.. Şimdi siz babanızın asık suratına bakıp da onu çok ciddî biri sanmayın!

İŞ HAYATINDA KADIN

Aile, daima zarar edecek olan ve hiçbir zaman birbirine uymayan bir cıvata ile bir somun arasında, aşkla başlayıp kavgayla süren bir ticaret ortaklığıdır. Bu ortaklığın kazanç hanesinde birkaç kalem çocuk da bulunursa, ortaklığı mızıklanmadan sürdürebilmek için, cıvata ile somununun mutlaka bir İngiliz anahtarına ihtiyaçları olduğu görülür. Bu takdirde, iki kişilik şirket, bir aile dostunun yardımıyla ebedî üçgen halinde üç kişilik anonim şirket olarak bir süre daha devam edebilir. Özel sözleşme yada sözlü anlaşma ile ortaklığa katılan İngiliz anahtarının sıksık değiştiği olağan işlerdendir.

Kadının iş hayatında çalışmasının, aile mutluluğunu baltalayacağı katiyen doğru değildir. Bunu kendi mutlu aile hayatımla ispat edebilirim. Demokrasinin memleketimize ithali sebebiyle, bol miktarda çekilen nutuklar yüzünden, seçim kolaylaşıp geçim zorlaşınca, ben de çalışan bir kadınla evlenmek zorunda kaldım.

Sevgili karıcığım, bir müessesede, kendisine yün bluz ve kazak gibi şeyler örmekten artan zamanlarını da işyerindeki arkadaşlarıyla tartışarak geçiren ça-

lışkan bir memurdur. Ben de bir gazetede geceleri çalışırım.

Evleneceğim gün, karım çalıştığı müesseseden izin aldı. Ben de zaten geceleri çalıştığım için o gün uyumadım. Nikâh dairesine gidip evlendik. O akşam, sevgili karıcığımı mutlu aile yuvamıza bıraktıktan sonra, gazeteye çalışmaya gittim. Sabahleyin mutlu yuvamıza döndüğüm zaman, karımın, yatak odamızın kapısına iğnelediği şu mektubu buldum:

«Sevgili kocacığım,

«Ben işe gidiyorum. Gözlerinden öperim.»

Karımın yazdığı mektubu sevinç gözyaşları içinde okudum. Sonra yatağa uzandım. Akşam üzeri uyandım. Biricik karıcığım daha işten dönmemişti. İşe geç kalmamak için karıma şu mektubu yazıp, aynı yere iğneledim:

«Nonoşum!

«Ben işe geç kalmamak için hemen gidiyorum. Yanaklarından öperim.»

Ertesi sabah, yine buluşamadık. Ama sadık karıcığım, sıcak bir üslûp ve tatlı bir dille yazılmış, kahraman bir kumandanın taarruz emri kadar kısa, veciz mektuplarını ihmal etmiyordu:

«Canikom,

«Ben gidiyorum. Binlerce kere seni öperim, öperim.»

Hemen cevap yazdım:

«Bir tanem,

«Mektubunu aldım. Çok teşekkür ederim. Sevgilerimle... Dudaklarından öperim.

Kocan: Hasan Kafadan»

Artık biz, karımla mektupla öpüşüyor, mektupla

sevişiyorduk. Evlendiğimizden üç ay sonra, aynı yere karımın iğnelediği mektupta şunlar yazılıydı:

«Hayatım!

«Kapıya iğnelediğin mektuplara binlerce teşekkür. Ben çok iyiyim, senin de sağlıklı kalmanı dilerim. Sana büyük bir müjdem var. Pek yakında bir yavrumuz dünyaya gelecek. Ben biraz gebeyim galiba, ama merak edilecek kadar değil. Muayene eden doktor, sekiz aylık hâmile olduğumu söyledi. Dünyaya gelecek yavrumuzu, topluma yararlı bir insan olarak yetiştirebilmemiz için, elele vererek daha fazla çalışmamız gerekiyor. Sakın ihmal etme, sıksık mektuplarını beklerim.

Yalnız senin olan
Pakize Kafadan»

Şüphesiz, her baba gibi, ben de bu müjdeye çok sevinmiştim. Derhal yazdığım cevabı, yatak odamızın kapısına iğneledim:

«Meleğim,

«Müjdene çok sevindim. Sana hediye olarak aldığım broş, yastığımızın altında. Seni öperim, öperim, öperim...»

Tabiî zaman geçtikçe ne de olsa karıkoca birbirlerine alışıyor. Birbirlerine karşı ilk gösterdikleri o ateşli sevgi yavaş yavaş sönüyor. Biz de aile hayatına alışmıştık. Birbirimizi ihmal ettiğimiz oluyordu. Bazan mektup yazmayı, bazan yazdığımız mektubu, kapıya iğnelemeyi unutuyorduk.

Yıllar geçtikçe, karımla mektuplaşamaz olduk. Ama karımın düzenli olarak yuvamıza gelip gittiğini, evi toplarken, yemek masasının üstünde yada radyonun önünde bulduğum çoraplarından, kombinezonundan, cıgara tablalarındaki saç tokalarından anlıyordum.

Pazar günleri buluşabilirdik ama o gün de karım akrabaları ziyarete gidiyor, ben de daha çok kazanabilmek için çalışıyordum.

Böylece mutlu evliliğimizin üzerinden yıllar geçti.

İşten güçten bunaldığım birgün sinemaya gitmiştim. Sinemanın holünde, hiç başıma gelmeyen bir olay oldu. Alımlı, çalımlı bir kadın boynuma sarıldı:

— Hayatım, canikom, şekerim!..

— Hanımefendi, rica ederim, ben ev - bark sahibi, ciddî bir aile reisiyim, kendinize gelin. Sululuklardan hoşlanmam...

Kadın,

— Beni tanımadın mı? Aşkolsun, dedi. Ben senin karın Pakize değil miyim?

Çok utanmıştım.

— Ya... Demek sen benim sevgili karım Pakize'sin ha... Affedersin, tanıyamadım birdenbire... Maşallah, ben görmiyeli amma da büyümüşsün...

Sonra, boy boy dizilmiş biri kız, ikisi erkek üç çocuğu gösterdi:

— Bunlar da yavrularımız...

Çocuklarımın, baba şefkatiyle ellerini sıktım,

— Çok memnun oldum, dedim.

Sevgili kızımın, anasının kulağına,

— Aman anne, çok zevksizmişsin... Böyle baba olur mu?

dediğini duymazdan geldim. Karımın yanında kıl kuyruk bir herif vardı.

— Dayım! diye tanıttı.

Yıllar geçip gidiyor. Biz evlilik hayatımızdan gayet memnunuz. Eğer, çalışan bir kadınla evlenmeseydim, karımla gece gündüz kavga etmek zorunda kala-

caktım. Bunca yıldır evliyiz, karımla aramızda aile mutluluğumuzu gölgeleyecek en küçük bir dırıltı olmadı.

İşten güçten birbirimizin suratını göremediğimiz için, kavga da edemiyoruz hırıltısız, gürültüsüz yaşayıp gidiyoruz.

Benim hayatım, iş hayatında çalışan kadınların aile mutluluğunu bozmıyacaklarına en güzel örnektir.

UZATMIYALIM EFENDİM

Denize indirme töreninde Âbidin Daver gemisinin başında verilen nutuktur.

— Muhterem misafirler!.. Kıymetli büyüklerim!.. Değerli arkadaşlarım!.. Sayın bayanlar, baylar!.. Kısmet olursa, bugün yapılacak olan Âbidin Daver şilebinin denize indirilme törenine verdiğiniz şereften dolayı, denizcilerimiz, gemicilerimiz, dolmuş motürcüleri, mavnacılar, kayıkçı ve sandalcılar adına teşekkürler eder, büyüklerimin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim. Bendenize çok yüksek huzurlarınızda, bu vesileyle konuşmak fırsatını bahşeden, başta Demokrat Parti kurucuları olmak üzere, Ulaştırma Bakanı Beyefendiye, Denizcilik Bankası Müdürü Beyefendiye ve Müdür Muavini Beyefendiye ve bütün Şube Müdürlerine ve gerek bütün kaptan ve çarkçıbaşılarla, çımacılara ve tahmil ve tahliye işçilerine ve aynı zamanda uzun zamandan beri kıymetli eşimin çekmekte olduğu amansız hastalığı derhal teşhis ederek, zamanında tıbbî müdahalesiyle ameliyat etmek suretiyle sevgili eşimi hayata, bizlere ve yavrularına kavuştu-

ran muhterem Dr. Ord. Prof. Bay Hakkı'ya ve tedavisinde bulunan Doçent Dr. Nebahat, Doç. Dr. Avram ve kıymetli yardımlarını esirgemiyen asistan Dr. Hacer, yine asistan Dr. İzzet ve Başhemşire Fatma, hastahane hademesi Kadri, Ramazan, Şaban Efendilere, kapıcı Hasan'a ve karımın hastahanede boş yatak bulabilmesi için tavsiye mektubu yazan Horhor Ocak Başkanı sayın Faruk'a bütün gayret, ihtimam ve tedaviye rağmen yanlış ameliyat neticesinde kıymetli eşim salihat-ı nisvandan, Yavuz Sultan Selimin ve Turgut Reisin ve Barbaros'un torunlarından ve Levazım Feriki Osman Paşanın kerimesi Cavidan'ın irtihali dâr-ı beka eklemesi sebebiyle, gerek çelenk gönderen ve göndermeyenler, telgraf, telefon ve mektupla acımı paylaşanlara, ayrı ayrı teşekküre teessürüm mâni olduğundan, kendilerini nerede görürseniz, alenen minnet ve şükran hislerimin tercümanı olmanızı rica ederim.

Efendim!.. Bugün denize indirme töreni yapılacak olan Âbidin Daver şilebi münasebetiyle, sizlere kısaca, gemi, gemicilik ve gemiciliğimiz hakkında haddim olmıyarak birkaç söz söylememe müsaadelerinizi rica ederim. Antr parantez şunu da arzedeyim ki, ilerde sıkışık bir durum hâsıl olmaması için, isteyenler şimdiden ayak yoluna gidebilirler.

Efendim, dünya yüzünde, tarihin kaydettiği ilk gemi Nuhun gemisi, son gemi de Âbidin Daver gemisidir. Yine dünyada ilk kaptan Nuh kaptan, son kaptan da Galatasaray futbol takımının kaptanıdır. Neyse uzatmıyalım efendim, gemiler çeşit çeşittir. Gemi, vapur, istimbot, çatana, römorkör, bütün bunlar denizde giderler. Fatihin gemileriyle bir de kara pampuru denen tirenler karada gider. Yalnız, bizim gemilerimizin bazıları denizde de gidemez. Bazıları da, hem denizde,

hem karada gittiklerinden, fok balığı gibi sıksık karaya vurur ve karaya otururlar. Uzatmıyalım efendim, ilk gemiler yelkenli ve tahtadandı. Sonradan Von Papen, Papen buhar kazanını icat ederek, ilk buhar gemilerini yaptı. Daha sonra mazotla işleyen gemiler yapılanca, biz de inat olsun diye azotlu gemiler yaptık. Bizim gemiler yalnız parayla işler. Bir de lâfla giden peynir gemilerimiz vardır.

Uzatmıyalım efendim... Gemi deyip geçmeyin, sizi sıkmamak, sözlerime biraz neşe katmak için, müsaade ederseniz, gemiye dair bir hâtıramı nakledeyim. Bundan otuz sene kadar evvel, peder merhumla bir kere gemiye binmişti de, kaçak olarak biletsiz bindik diye bize gemi ocağına kömür attırmışlar, sonra bir hayırsız adaya çıkarmışlardı. Hey gidi günler, hey!..

Bayanlar, Baylar!.. Sıkışanlar varsa, dışarı çıkabilirler. Uzatmıyalım efendim, gemi çok mühim şeydir, neden derseniz, mühim olduğu şuradan da belli ki gemisini kurtaran kaptandır.

Gemi var, gemicik var. Gemiden gemiye fark var. Çünkü gemide direk vardır, baca vardır, kazan vardır, anbar vardır, tekne vardır, uskur vardır, efendime söyliyeyim halat vardır, kamara vardır, dümen vardır, kaptan köşkü vardır, ondan sonra, uzatmıyalım, simit vardır, cankurtaran yeleği vardır, fare vardır, düdük vardır. Daha sonracığıma, lâfı uzatmıyalım, kömür vardır, makine vardır, çıpa vardır, zincir vardır, lomboz deliği vardır, efendicağzıma söyliyeyim, vardır, çark vardır, pusula vardıır, uzatmıyalım, helası vardır, burnu vardır, kıçı vardır, telsizi vardır...

NOT: Değerli hatip, «Yirmi dört kısım tekmili birden» bu nutkun daha birinci bap, birinci fasıl, birinci kısmına hâlâ devam etmektedir.

TARİH BOYUNCA DÜELLO

Şimdi romanda yeni, bir moda çıktı; roman kahramanını İsa'dan beş bin yıl önceden zamanımıza kadar doğurta öldürte birkaç kez yaşatıyorlar. Kalıp değiştiren bir ruh, iki bin yıl önceki maceralarını hatırlıyor.

Benim de başıma geldi. Esrar içmedim, rüya da görmedim. Her zamanki gibi, kâğıdın üstünde borçlarımı hesaplıyordum. Birden kapı açıldı. Tarihî filmlerdeki gibi vücudu baştan aşağıya zırhlar içinde, Haçlı ordusundan biri girdi içeri:

— Haşmetli Fransa Kiralı Altıncı Louis'in selâmı var, «Zahmet olmazsa, bir dakika saraya kadar gelsin!..» diyorlar...

Anladım, herif sapıtmış:

— Çocuklar!... diye içeriye seslendim. Oğlumla kızım, bir madeni eşya fabrikasının canlı reklâmı gibi zırhlar içindeki adamın önünde dizlerini büktüler, bellerini kırdılar, başlarını eğdiler.

— Hoş geldiniz şövalye!..

Hoppala!..

— Çocuklar, çıldırdınız mı? dedim, yirminci yüzyılda ne şövalyesi?.

— Baba, rüya mı görüyorsun? Hangi yirminci yüz yıl?... On ikinci yüzyıldayız...

Hesapta yanlışlık olur ama, sekiz yüz yıl birden yanlışlık olur mu? Dışarda iki seyisle dört beygir bekliyordu. İşin şakaya gelir yeri yok. Atlara bindik. Saraya gittik. Sabahın erken saatiydi. Tahtında oturan Altıncı Louis.

— Bana bak, dedi, Şövalye dö Gargaren, papaya küfretmiş...

— İyi etmiş!..

— İyi, kötü, orası, mukaddes Papa Hazretlerinin bileceği iş. Şimdi papa, şövalyeyi düelloya çağırdı. Şövalye kendi yerine döğüşecek bir yoksul adam buldu. Muhterem Papa da sana acıdı. Bitürlü şu ev kirasını veremiyormuşsun. Muhterem peder, merhametinden, kendi yerine senin düello etmeni lütfen kabul etti...

— Haşmetmeâb!.. Ne bu kilisenin papasını tanırım, ne şövalyenin suratını gördüm!.. Hani bilgiçlik taslıyorum gibi olmasın ama, şövalye de, papa da, bizler de düellosuz, kavgasız yaşayıp gitsek olmaz mı?

— Kanun kanundur!.. Haydi ormana!..

Kapalı arabalarla, sabahın alaca karanlığında ormanda bir düzlüğe geldik. Papa,

— Benim yerime düello ettiğiniz için size on lira vereceğim!.. dedi.

— Kabul etmem, dedim, madem bir iyilik edeceksin; şunu dolar olarak ver!..

Papa,

— Dalga geçme, dedi, daha Amerika bile keşfe-

dilmedi, dolar nerede? Eğer ölürsen on lira, ölmezsen ikibuçuk papel...

O zamanın on lirası da şimdinin on bini... Vay anasını, on liradan mı geçersin, canından mı? Mesele karışık... Hamlet gibi elimi havaya kaldırdım:

— Tu bi, or nat tu bi... Yaşamak yada on lira!..

İşte bütün dalga bul!..

Döğüşeceğim herife baktım. O da benim gibi zavallının, garibin biri... Birbirlerine hakaret ettikleri için, yerlerine bizim düello ettiğimiz papayla şövalye keyifli keyifli şakalaşıyorlardı:

— Asîl şövalye!.. Bin lira bahse girerim ki, benimki sizin zibidiyi temizliyecek!..

— Muhterem peder, benimki açlıktan kurumuş, bir pire gibi... Üstüne iki bin liraya oynarım.

Kanuna göre düelloda hazır bulunan iki yargıçla, savcı da oradaydılar. Yargıç bize şöyle dedi:

— Yenen, yenileni istediği gibi öldürebilir. Karısını alabilir. Bütün malları onun olur. Ona göre, göreyim aslanlarım, kahramanca döğüşün!.. Bon şans!..

Tanıklarımız ortaya geldiler, düelloyu yöneten başkan,

— Hazır mısınız? diye sordu.

Pantalonumu yukarı çektim, burnumu sildim,

— Hazırım! diye bağırdım.

Kılıç da öyle ağır ki...

Çat çat... Çat... Çata çat... Hasmıma yavaşça,

— Enayiliği bırak ulan!.. Ben şimdi ölmüş gibi numaradan yere uzanırım, olur biter... diye fısıldadım.

Meğer o daha dertliymiş...

— Yağma yok, dedi, ölene daha çok para veriyorlar. Görmüyor musun, beni öldürmen için sana boyuna açık veriyorum.

Cızbız köfteye geçirir gibi herifin karnına kılıcımı geçirdim. Midesi bomboş olduğu için kılıç karnına saman çuvalına girer gibi cart diye giriverdi. Ama o daha atik davranmış, hıyar böler gibi vücudumu ikiye biçmişti.

Şimdi beni aldı bir düşünce; Bu hikâyenin sonunu nereye bağlayayım, diye...

Bir de gözümü açtım, meğer rüya değil miymiş, diye klâsik numarayı yapsam, olmaz. Bir kere baştan rüya değil dedik. Kalabalıkta verilen sözden dönülmez.

Şimdi tımarhanedeyim, desem, yutmazsınız. En iyisi, doğrusunu yazayım... Ruhumu teslim ettim. O gün, bugün ruhum durmadan kalıp değiştiriyor. Ama öylesine şapşal bir ruhum var ki, bula bula hep züğürtlerin kalıbını buluyor. Doğrusu böyle fakir fukara kalıbına girip, hayat kavgası denilen üç beş kuruş uğruna, başkalarının yerine döğüşüp gebermekten bıktım. Bitürlü şu ruhumu, esaslı bir kalıba denk getiremiyorum. Ama eğer bir punduna getirir de, ruhumu şöyle bir hurda demir kralının, bir pamuk, yada şeker kralının kalıbına yerleştirirsem, o zaman görün... Azrail canımı almaya gelse;

— Arkadaş, diyeceğim, al sana on bin dolar, yüz bin dolar. Bu dünyada, bu kadar para için benim yerime ölmeye razı bir sürü budala var!..

SUÇLU NASIL BULUNUR?

Panakorogia devleti polisleri, Amerikan Federal Bürosu'nun açtığı kursta staj görüyorlardı. Altı ay süren kursun son ayı, fennin kiriminoloji alanında en son buluşu olan 'Yalanları Okuyan Makina'nın öğrenimine ayrılmıştı. Kurs öğretmeni Mr. Harry Wells kendisini dikkatle dinleyen Panakorogialı altı polise şunları anlatıyordu:

— Baylar, bugünkü dersimiz, araştırma ve soruşturmada, polise pek büyük yardımı olan Yalanı Okuyan Makine'dir. Amerikan bilgin ve teknisyenleri tarafından yapılan bu makinenin yardımiyle, işimiz çok kolaylaşmıştır. Bir suçtan sanık on kişi var, diyelim. Bu makinenin kordonunu bu on kişiye ayrı ayrı bağlarız. Sonra soruşturmaya başlarız. Yalan söyleyen hemen anlaşılır, böylece suçlu da bulunur.

Mr. Harry Wells, salona Yalan Okuyan Makine'yi getirtti. Dersine şöyle devam etti:

— Gördüğünüz gibi çok küçük dört parçalı bir makine. Şimdi bir suçlu üzerinde deneme yapacağız.

İçeriye 1,92 boyunda, çok şık giyinmiş bir adam

getirdiler. Adam iskemleye oturdu. Öğretmen Harry Wells anlatmaya başladı:

— Makinenin dört parçasından birini sanığın göbeğine bağlarız. Birini kalbinin üstüne, birini başına, dördüncüsünü de kuyruk sokumuna bağlarız. Çünkü insanlar en çok bu dört noktadan heyecanlanırlar. Sanığa bişey sorulunca, yalan söylerse, heyecandan göbeği terler. Bu âlet, gözle görünmeyen teri bile hemen yazar. Kalbin üstündeki âletin ibresi oynar. Baştaki âlet grafik çizer. Kuyruk sokumundaki âlet de, sanığın heyecanlı titreşmeleriyle zil çalmaya başlar. Böylece, sanığın suçlu olup olmadığı ortaya çıkar.

Baylar!... Şimdi deneye başlıyoruz. Üzerinde gözlem yapacağımız, kendisine yalanları okuma makinesi bağlanmış sanık, Ferra Punciano'dur. İtalyan asıllı bir Amerikan vatandaşıdır. Dedesinin babasının babası, gemi soygunculuğu, korsanlık ve üç arkadaşını yağsız kazığa oturtmak suçlarından aranmakta olduğundan, Amerikaya kaçmış, adalet ve kanuna sığınmıştır. Altın madeni ararken sekiz arkadaşını öldüren ve dokuzuncusu tarafından öldürülen bu dinamik adam, dünyaya, Amerikan polisini işsiz bırakmamak için Ferra Punçiano'nun dedesini miras bırakmıştır. Amerikan cinayet ve polis tarihinde kendilerine altın harflerle yazılmış çok geniş bir yer ayıran bu ailenin en son model yapısı karşımızdadır. Ferra Punçiano, ilk suçunu onüç yaşında, bir postaneyi soymakla işlemiştir. İki yıl çocuk islâh evinde kurs gören sanık, Alkapon, Dillinger çetelerinde çalışmış, kumarhane işletmiş, sonra başlı başına Şikago'da geniş bir soygun ağı kurarak çete başı olmuştur. Şimdiye kadar, 4 çocuk, 20 kadın kaçırmış, 100 banka soymuş, kaçakçılık yapmış, 2 adam öldürmüş ve beyaz kadın ticareti yapmıştır. Artık yaşlandığı ve meslek hayatında yoruldu-

ğu için, Sing-Sing Cezaevinde dört yıl dinlenen Ferra Punçiano, şimdi dürüst bir insan olmuş ve Amerika'nın sayılı iş adamları arasına karışmıştır. Wall Street'te yazıhanesi vardır. Bir gazete ve üç derginin sermayedarıdır. Tenekeden çelik yapma şirketinin idare meclisi başkanı, ayrıca dört şirketin ortağıdır. Vaktiyle soyduğu bankanın şimdi ortakları arasındadır.

Panakorogia'lı polislerden biri dayanamadı, kurs öğretmeni Mr. Harry VVells'e sordu:

— Şimdi Mr. Ferra Punçiano hangi suçtan sanıktır?.

Öğretmen cevap verdi:

— Otomobillerin 120 kilometreden fazla hızla gitmeleri yasak olan bir şosede 121 kilometre ile gitmek suçundan sanıktır.

Panakorogia'lı polisler, müthiş, duyulmamış bir cinayet bekledikleri için, bu küçük suçu duyunca, şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar. Mr. Harry Wells devam etti:

— Trafik polisi suçluyu tanıyamadı. Biz de arşivimizde ne kadar sabıkalı varsa hepsini topladık. Bu makine ile onların suçsuz oldukları anlaşıldı. En son denemeyi Ferra Punçiano üzerinde yapıyoruz.

Öğretmen makinenin kordon fişini prize soktu. Şalter kolunu çekti. Sonra sanığa sordu:

— Mr. Ferra Punçiano, 18 Mart Perşembe günü saat on dördü 31 dakika geçe, neftî renkli Rol-Royce arabanızın direksiyonunda, yanınızda metreslerinizden Anna olduğu halde, üstünüzde mavi spor elbise, şimdi de boynunuzda olan beyaz benekli şu kırmızı kıravatla 159 uncu sokaktan, yasak olan 121 kilometre hızla geçen siz miydiniz?

— Hayır!..

Ferra Puçiano, «Hayır!..» dedi ama, göbeğine bağ-

lı âlet, yazdı, kalbindeki âlet grafik çizdi, başındakirıin ibresi oynadı, kuyruk sokumundakinin de zili çaldı.

Mr. Harry Wells, Panakorogia'lı polislere döndü:

— Görüyorsunuz, Ferra Punçiano yalan söylüyor. Bu makine ile onun yalanını çıkardık.

Panakorogialı polisler hep birden:

— Bu makine bizim memlekette sökmez! diye bağırdılar, suçluyu bulmak için bizim yerli ve millî usullerimiz bu makineden daha iyi netice verir.

Mr. Harry Wells:

— Nasıl olur? dedi, bu makine dünyanın her yerinde aynı sonucu verir.

— Bizde vermez.

Bu iddia karşısında, gerçek durumu öğrenmek isteyen Mr. Harry Wells, Federal Bürodan izin aldı, inceleme için Panakorogia'ya gitti. Panakorogia Emniyet Müdürlüğünde Mr. Harry'nin karşısına bir sanık çıkardılar. Panakorogia'lı polislerden biri, tıpkı Mr. Harry'nin Ferra Punçiano'yu anlattığı gibi anlattı:

— Bu adam, Halkidikya canavarıdır. Karısını, kaynanasını, baldızını, iki komşusunu öldürmüştür. İşte itirafları...

Mr. Harry, kendisine verilen sanığın ifadesini okudu. Gerçekten de adam beş cana kıydığını itiraf etmiş, ifade zaptının da altını imzalamıştı.

— Bir de sizin yalanları okuyan makinenizi takın bakalım, ne sonuç verecek? dediler.

Mr. Harry makinesini suçluya bağladıktan sonra sordu:

— Kaynanasını, karısını, baldızını, iki komşusunu pırasa doğrar gibi doğrayan Haldikikya canavarı sen misin?

Adam,

— Hayır!.. dedi.

Fakat, hayret!.. Âletin ibreleri oynamamış, grafik çizilmemiş, zil çalmamıştı. Mr. Harry,

— Bu makine gerçekten sizin memlekette sökmüyor!.. dedi. Sonra da,

— Acaba neden? diye sordu.

Panakorogialı polisler şu cevabı verdiler:

— Bizim memleketteki hayat pahalılığından, kemerlerini sıka sıka halkta terliyecek göbek kalmamıştır. Onun için göbeklerimiz terlemez. Kalbimizin heyecandan atışını hızlandırmasına gelince, bu da olmaz. Çünkü halk dar, bozuk yollarımızda otomobil otobüs, araba, dolmuş ve tramvayların hem içinde, hem dışında her Allahın günü ezilip can vermek tehlikesine o kadar alışmışlardır ki, onlara sizin sorularınızın heyecanı vız gelir. Başa konan âlete gelince... Kadınlar kocalarına, kocalar karılarına esnaf, müşteriye, müşteri esnafa, kiracı mal sahibine, mal sahibi kiracıya, yani herkes birbirine yalan söylemeye o kadar çok alışmıştır ki, bunların yanında bir makineye yalan söylemek solda sıfır kalır. Hele kuyruk sokumumuzun hiç lâfını etmeyin. Stadyum kapılarında, maçlarda tepişmekten, sinema, tiyatro gişelerinde birbirimizi tekmelemekten, dairelerde «Pazartesi git, Perşembe gel!» «Perşembe git, Pazartesi gel!..» diye kovulmaktan, artık kuyruk sokumlarımız duyarlığını yitirmiştir. Bizde öyle bir kuyruk sokumu var ki, makineyle filân heyecanlanmaz.

Bu açıklamayı dinleyen Mr. Harry, Halkidikya canavarına sordu:

— Burada «ben suçlu değilim, masumum» diyorsun, oysa «beş cana kıyan canavar benim!..» diye ifade vermişsin, altını da imzalamışsın...

Halkidikya canavarı,

— Size de sorsunlar, bakalım ne cevap vereceksiniz? dedi.

Mr. Harry, Panakorogialı polislere,

— Bu canavarı nasıl yakaladığınızı merak ediyorum, dedi.

— Gayet basit, dediler, bize bir evde bir hafta önce beş insanın öldürüldüğünü haber vermişlerdi. Bu ihbarlardan on beş gün sonra derhal harekete geçtik. Kısa bir araştırmadan sonra parça parça olmuş, yerde yatan maktulleri derhal yakaladık. Fakat kaatil ortada yoktu. Beş insan öldürülmüş olduğuna göre, elbette bunları bir öldüren vardı. «Gelsin, teslim olsun» diye ilân verdik, gelmedi. Gazetelere «Kaatil aranıyor!..» diye ilân verdik, bulunmadı. «Bulana mükâfat veriyoruz!» dedik, olmadı, artık bizden günah gitmişti, başladık şüphelendiklerimizi, kaatil olması ihtimali olanları, azbuçuk kaatile benzeyenleri yolda, gördüğümüz yerde çevirip yakalamaya. Elbette bunlardan biri kaatildir. Bu adam uçmadı ya... Kendi usulümüze göre onları sorguya çektik. Daha araştırma bitmedi. Şimdiye kadar dokuz kaatil bulduk. Bu işte onlardan biri...

Mr. Harry'nin gözleri faltaşı gibi açıldı.

— Sizin usulünüzü benim üzerimde de dener misiniz? diye sordu.

— Tabiî, hemen deneyelim. Bunun için ayrı odalarımız vardır.

Mr. Harry, gösterdikleri ilk odaya girdi. On dakika sonra odadan yalvarma, ağlama, gürültü, patırdı duyuldu. Odadan fırlayan Mr. Harry,

— Öbür odalara lüzum yok! diye bağırıyordu.

Amerikalı Federal Büro memurlarından Mr. Harry, Panakorogia'da beş cana kıyan Halkidikya canavarı olduğunu itiraf etmişti. İfade tutanağının altını imzalayan Mr. Harry'ye,

— Siz henüz bu cinayetin onuncu kaatilisiniz!.. dediler. ,

Sonra, Mr. Harry'ye sordular.

— Bizim usulümüzü nasıl buldunuz?

— Olağanüstü... Yalnız coplan vidalı ve burgulu yapsanız kolaylık olur. t

Panakorogialı polisler:

— Biz nasıl olsa kendi usullerimizle suçluları buluyoruz, siz bize cinayet bulacak bir makine icat edin. Çünkü elimizdeki canilere cinayet bulmakta zorluk çekiyoruz.

BİR AMERİKAN RÜYASI

İçim geçmiş, artık tokluktan mı, açlıktan mı bilmem. Kendimi Washington'da buldum. Rüya bu ya, ben güya çok önemli bir kişi olmuşum. Amerikalılar bana bir karşılama töreni yapmışlar. Bir Amerikalı hoşgeldin nutku çekiyor. Ben de cevap veriyorum:

— Biz... Siz... Bizden size... Sizden bize... Bizim ve sizin... Yardımdan dolayı... Ha sizin, ha bizim... Bizdeki... Ve müşterek... Sizinle... Dâva... Bizim için... İnsanlık... Sizi, bizi... Demokrasi... Biz... Hürriyet... Siz... Dolar ve siz mi? Asla... Biz... Yaşasın!...

Bir alkıştır koptu. Gazete fotoğrafçıları çat pat resimlerimi çekiyorlar. Beni karşılayan önemli bir Amerikalı,

— Politika tarihinde sizin söylediğinizden daha güzel söz söylenmemiştir. Tebrik ederim! dedi.

Sonra geçit töreni başladı. Amerikanın silâhsız kuvvetlerini ağzımın suları akarak selâmladım; bir yanda sarışın bombalar, bir yanda esmer bombalar, hidrojen bombaları, kobalt bombaları, tezgâhtarlar gü-

zeli, mankenler, güzellik kraliçesi, bikini güzeli, oburlar kulübü güzellik kraliçesi...

Derken,

— Buyurun Beyaz Saraya... dediler.

Basın toplantısı yapacakmışım.

Beni hemen çeviren gazeteciler soru yağmuruna tuttular.

— Hepiniz birden sormayın, dedim. Erkekseniz teker teker sorun!...

Amerikada otuz altı gazeteye birden yazan bir başyazar,

— Sizde, dedi, bir başyazar, kaç gazeteye yazar?

— Bizde, dedim, her gazetenin ayrı bir başyazarı vardır, ama, hepsi de aynı şeyleri yazarlar!..

— Ayrı ayrı insanlar nasıl aynı şeyi yazarlar?

— Bizde ayrı gayrı yoktur. Birlik, beraberlik falan... işte öyle...

— Sizde demokrasi var mı?

— Az bişey vardı, ama son zamanlarda yedek parçası kalmadığından kullanamıyoruz?

— Demokrasiden ne anlıyorsunuz?

— Demokrasi demek, halkın, halk için, halk uğruna, halk tarafından, hak, hukuk, hık mık... demektir.

İki milyon satan bir gazetenin yazarı,

— Sizin oralarda bugünlerde halkı meşgul eden önemli olaylar nelerdir?..

— Çoook!.. Terry Moore'un donu meselesi vardı. Bu don meselesi o kadar heyecan yarattı ki, herkes domatesi, şekeri, yokluğu, pahalılığı, demokrasiyi, hürriyeti filân unuttu. Bugünlerde yediden yetmişe üstünde durduğumuz, Fenerbahçe'n Çetin'in Vefa'ya transfer edilip edilmediği...

— Sizin oralarda ekonomik durum nasıl?...

— Üüüü!.. Çok güzel... Yalnız son zamanlarda,

herhalde solcu olacak, muhalifin biri bir münasebetsizlik etti. Kalktı, bir taşra ilinin bir ilçesinin küçük bir nahiyesinde ileri geri lâf etti. O yüzden bütün memlekette şeker kalmadı. Sigaraya, rakıya yüzde otuz ayarlama yapıldı. Domates bile ortadan kayboldu. Kiralar yükseldi. Sular kesildi. Efendime söyleyeyim, sıcaklar bastı. Kâğıt bulunmuyor, klişe çinkosu yok. Yani şu muhaliflerin yüzünden iflahımız kesildi vesselam... Sonra bizde savaş var...

Hepsi birden sordular:

— Savaş mı?

— Evet... Savaş ya... Bizim bir valimiz var. Esaslı validir yani... Bütün saldırılara, kahramanca göğüs gerer. Dayanıklı bir göğsü vardır valimizin... İşte o, geçen gün ne yapayım, ne yapayım diye düşünüp dururken, galiba hava da sıcaktı o gün, gezginci satıcılara savaş ilân etti. Öyle şiddetli nutuklar çekiyor, bombardıman ediyor ki, pazardan patlıcan, biber, şeftali, domates bile çekildi.

Basın toplantısı bitmişti. Yetkili bir kişi,

— Buraya neden geldiniz? dedi.

— Gelişimin sebebi şey... Yani... Malûm ya... İnsanlık hali... Bu sebeple... biz... demokrasinin kalesiyiz... Kale deyip geçmeyin. Kale direk ister. Kaleye ağ gerekli. Bir de beş numara meşin top...

Daha çok şeyler isteyecektim ama, işe erken gitmek için akşamdan kurduğum çalar saatin zili çalmaya başlayınca, uyanıverdim.

BİR YAZI NASIL OKUNUR

İyi, kötü, her neyse, şu yazılan oturur rahat rahat okursunuz ya!.. Onu gelin bir de bana sorun. Yazılar basımevine dizilmeye gönderilmeden önce patrona okurum. Nasıl okurum? Dinleyin de anlatayım. Bu sizin okumanıza benzemez.

Odasında kimsenin bulunmadığı, telefonla konuşmadığı zamanı kollarım. Çünkü yazı okunurken, yarı yerde araya başka bişey karıştı mı, yazı piç oluyor. İnsanın piçine aldırmam, ama yazının piç olmasına sinirlenirim.

Yazı tomarı elimde korka korka içeri girerim:

— Oooo!.. Hoş geldin Hasan'cığım, Gel! Gel şöyle otur.

— Yazıları okuyalım mı?

— Bir dakikacık müsaade...

Ben dört cigara içene kadar bir dakika (!) biter.

— Haydi okuyalım canım.

Yazıların kendime göre en iyisini, en önemlisini, en önce okurum. Aklım sıra bu bir kurnazlıktır. Bilirsiniz ya, ilk etki önemlidir. İnsan bir kere gülmeye başladı da bir laçka oldu mu, artık kendini tutamaz, hep güler. Kör olsun bir de huyum var, şöyle göğsü-

mü gere gere kendi yazımı okuyamam. Kalabalık ortasında kabahatini yapan çocuklar gibi, ilk yazıyı okumaya başlarım...

— Adamın biri...

Zırr!,. Zırr!.. Patron telefonu açar.

— Allo... Hayır efendim.. Güzellik Enstitüsü burası değil... Burası Akbaba!..

Hiddetle telefonu kapar. Ben başlarım:

— Adamın biri!..

Tak, tak, tak... Kapı vurulur.

— Buyurun!..

İçeri giren klişecidir. Patron klişesi yapılacak resimleri verir. Klişeci çinkoların pahalılığından dert yanar. Patron fiyatların arttırılacağını sezinlediği için daha atik davranır, klişelerin fena yapıldığından yakınır. Klişeci gider, ben başlarım:

— Adamın biri!..

Zırr... Zırr... Telefon...

— Oooo... Üstadım!.. Çok teşekkür ederim. Allah ömürler versin!.. iyi... Hamdolsun!.. Başüstüne... tabiî... şüphesiz... gülegüle...

Bana döner:

— Nerede kalmıştık?

— Adamın biri...

Zile basar. Gelen idare müdürüne:

— Kâğıt için yazdığımız yazıya fabrikadan cevap geldi mi?

— Hayır.....

— Aman bir daha yazalım!.

— Başüstüne...

— Bana İlhami'yi gönder.

İdare müdürü çıkar.....

— Nerede kalmıştık Hasân'cığım?

— Adamın biri

Yazı İşleri Müdürü İlhami girer.

— Tashihler gitti mi matbaaya?

Yarım saat konuşmadan sonra, tashih kolonlarının basımevine ne gittiği anlaşılır, ne de gitmediği...

— Ne diyorduk Hasan Bey?

— Adamın biri...

— Aman aklımdayken söyliyeyim, şöyle bir karikatür yaptırsak nasıl olur? Bir kadın kocasına...

— Çok güzel olur, hârika...

Patron da bilir hârika olmadığını. Zaten güzel bişey olsa bana sormazdı.

— Ne demiştin?

— Adamın biri...

Zırrr... Zırrr...

— Buyurun, Akbaba... Evet hanımefendi... Alâkanıza teşekkür ederiz, çok memnun oldum efendim, mersi... Beklerim... Türbeyi biliyorsunuz... Türbe!.. Hani efendim Belediye... Ankara caddesinden doğru gelin... Hayır sapmayın... Çok kolay yerde efendim.

Yirmi dakika kadar telefonda adresi anlatır Ben bir solukta okumak için hız alırım:

— Adamın biri!

Zile basar. Gelene:

— Bir çay... Bir kutu da diazinol al yavrum. Sen oku Hasancığım...

— Adamın biri...

Tak tak tak... Kapı vurulur:.

— Buyurun!.. Vay efendim, sultanım... Hoşgeldin canım efendim.

Bir sarmaş dolaş... Halhatır sorulur.

— Bana bir dakika müsaade... Bir yazı okuyorduk da...

İki kişinin yanında okurken, büsbütün dilim dolaşır, Mırıltılarımı kendim bile zor duyarım.

Zırr... Zırrr!..

— Efendim... Evet... (hiddetle) Nasıl?.. Zam mı?.. (daha hiddetli) monşer!.. On para daha arttırmam. Kâğıt arttı, matbaa arttı, klişe arttı... Ama derginin fiyatı artmadı... hayır... Olmaz!..

Çat... Kapatır telefonu, atalet kanununa göre yüzündeki hiddet birdenbire kesilmez. Bir süre daha sürer. Şakaklarını kolanya ile oğuşturur.

— Oku Hasan Bey!..

Bundan sonra değil benim gibi Hasan Bey, Kel Hasan gelse hattâ Mark Twein gelse, iş yok...

— Adamın biri...

Yüzünü buruşturur:

— Olmamış bu yazı Hasan'cığım...

— Evet üstad, olmadı!...

— Gel biz bunu Pazartesiye bırakalım.

— Bırakalım üstad!...

— Başka bir yazı yaz!..

— Pekiy efendim.

Pazartesiye yazıyı değiştiririm. Bu sefer yazıya «Adamın biri...» diye değil «Bir adam...» diye başlarım. Patron, «güzel!» der. Siz de dergide okursunuz. Arlık beğenir misiniz, beğenmez misiniz onu bilmem!.. Ama ben çok beğenirim.

ÇİKİ, ÇİKİ BOM

Şunu öğrendim; insan zamanında yaşının gereğini yapmazsa dünyaya maskara oluyor. Kırkından sonra azanı teneşir paklar dedikleri doğru. Azacaksan, yirmisinde, otuzunda az. Düşman başına, ben elli sekizinde azdım. Eğer bugün akıl hastanesindeysem, zamansız azgınlığımın haklı cezasını çekiyorum.

Allah cümlesininkini bağışlasın, bir oğlum var; Teknik Üniversitenin son sınıfında; bir kızım var, güzel olduğu için ortayı zor okutabildik, evlendi. İki de torunum var.

Efendim, kedi enciği gibi daha gözümüz açılıp da, dünyanın kaç bucak olduğunu anlıyamadan, rahmetli peder bizi başgöz etti... Gidiş o gidiş... Anlayacağınız, onsekizden elli sekize kadar yaşamadım, sayılır.

Siz, moruklar, kocakarılar görürsünüz; bikinili kızları ayıplar, stil delikanlılara kızarlar.

İnanmayın hiç birine... Yaşlılar içten olamazlar. Onlar gibi yapamadıkları için, kıskançlıklarından gençleri kötülerler. Hele o kocakarılar, beğenileceklerini bilseler, bikinisiz bile denize girerler.

Size nasıl delirip akıl hastanesine girdiğimi anlatmak için, macerama başından başlamalıyım. Görüyorsunuz ya, ipe sapa gelmez lâflar etmiyorum. Piyasa

romancılarından daha düzgün cümle kuruyorum. Çok milletvekilinden daha derli toplu, daha mantıklı konuşuyorum. Yine de akıl hastanesindeyim. Bunlara sebep, hep Çiki çiki bom...

Bendeniz avukatım. Eskiden bir hukuk mektebi vardı ya efendim, oradan çıktım, hem de şimdi «pek iyi» dedikleri aliyyülâlâ dereceyle... Avukatım, dedimse, öyle anasını, avradını, kızını, kısrağını pırasa doğrar gibi kesen azılı, Adapazarı canavarı, Konya canavarı, Sultanahmet canavarı, Boğazkesen canavarı gibi vilâyet ve semt canavarlarının dâvalarını alan ceza avukatı değilim. Evlenmelere, boşanmalara, karışık, alavereli, dalavereli ticaret dâvalarına da burnumu sokmam. Ben otuz şu kadar yıldır, bir dairenin maaşlı avukatlığını, hukuk müşavirliğini yaparım.

Bizim arkadaşlar, maşallah her biri Karun kadar zengin oldu. Onların arasıra yazıhanelerine uğradıkça şaşar, kalırım. Kimsenin malında, parasında gözüm yok ama, doğrusu o sekreter kızları, daktilo kızları içim çeker dururdu. Dedim ya, zamanında yapacağımızı yapamamışız, arzularım kursağımda kalmış.

Sonunda dayanamadım, «Dolgun ücretle bir avukat yazıhanesine kâtibe aranıyor» diye gazetelere ilân verdim. Kadın nüfusu erkekten fazla derlerdi, doğruymuş. Aman beyim, ne kadın, ne kız!.. Benim yazıhane dolup dolup taşıyor. Gelen gelene... Kâtibelik için gelenler, ev satın almaya gelmiş gibi, önce bana bir bakıyorlar, sanki onlar beni işe alacaklar...

Hayatımda, o kadar yutkunduğumu bilmiyorum. Gelen kızlara yutkunmaktan gırtlağım ağrımaya başladı. Bir yandan da yaptığımdan korkuyordum. İlânı verdiğimin üçüncü günü yazıhaneye bir kız girdi, kız değil canım, âfet... Bakın size tarif edeyim, nasıl şey: Hani subayların manevrada kullandıkları şık harita

çantası vardır ya, işte omuzunda onların daha kabası bir çanta asılı... Bir elbise giymiş, hiçbişey insanı o kadar allak bullak edemez. O tiril tiril elbiseden, göğüs tomrularının iki zeytin tanesi «ye beni!» diye çırpınıyor. Ayacıklarında yüksek ökçeli terlik gibi bişey, saçları kıvır kıvır...

İçimden: «Ey Tanrı! Pir aşkına bana kuvvet ver!» dedim. Masama doğru kalçalarını dalgalandıra dalgalandıra gelirken, düşüp oraya fücceten aşk uğruna şehit olacağım.

— Bir kâtibe arıyormuşsunuz, dedi.

Cevap vermek ne mümkün!.. Sesim, soluğum kesildi. Yalnız demirci körüğü gibi soluduğumun farkındaydım.

— Adım Birsen, yirmi bir yaşındayım. Boyum 1,62. Kilom 57... Yegâne zevkim danstır. Dans için çıldırırım. Hayatta emelim, sinema artisti olmaktır. Çiçeklerden manolyayı, kokulardan origanı severim. Son aşkım bir Amerikan bahriyelisi...

Arka arkaya kısaca hal tercümesini anlatırken, ağzındaki çikleti de çak çak çiğneyip duruyordu. Ben susuyordum.

— İşinize geliyor mu? diye sordu.

Şöyle bir baktım, japone kolunun altından, bütün yasak bölgeleri görünüyordu. Kuvvetimi dudaklarımda toplayıp,

— Geliyor! diye inledim.

— Ayda bin altıyüz isterim.

Aşağı yukarı benim hukuk müşavirliği aylığıma yakın. Helâl olsun!

İşte Çiki Çiki Bom ile biz böyle tanıştık. Asıl ismi Birsen ama, ben ona Çiki Çiki Bom diyorum. Çünküm efendim daha ilk gün, ilk saat, başladı karşımda:

Çiki Çiki Bum!..

Çiki Çiki Bum!..

Diye söylene söylene acayip acayip zıplamaya; dansa çılgın... Biz artık işi gücü bıraktık. Öğle, akşam yemeklerini birlikte yiyoruz. Cuma günü,

— Hafta tatilini nerede geçireceğiz? dedi.

— Nerede istersen, dedim.

— Yalova'ya gidelim.

Biz Yalovalara, Adalara, Bursalara gidiyoruz, hepsi iyi ama, kızın eli elime değmiyor. Şöyle bir kaza ile bir yeri bir yerime dokunsa elektriklenmiş gibi oluyorum.

Velâkin, gittiğimiz yerlerde kendine uygun bir delikanlı buluyor, başlıyor, çiki bum, çiki bum diye dansa... Sanki ben onu, başkaları ile dans etsin diye yedirip, içirip, giydirip, gezdirip, üstelik de binaltıyüz lira cep harçlığı koyuyorum cebine. Bir de, bunun üzerine gazinoların birinde bir münasebetsiz herifin biri,

— Kızınız mı efendim? Maşallah... Maşallah!... demesin mi!

Ben artık, genç görüneyim diye traş traş üstüne... Saçlarımı da boyuyorum. Kolalı gömlek, tığ gibi ütülü pantolon, yeni elbiseler, yakamda çiçek... Bizim hanım,

— Bey, ne oldu sana Allahaşkına? dedikçe,

— Hanım, zaman böyle şimdi, ne yaparsın! diye kaçamak cevaplar veriyorum. İlle, bu kızın elin hergelesiyle dansetmesine pek İçerliyordum. Birgün kendisine kıskandığımı açıkça belli ettim. Ah yarabbi, birden öyle bîr şımarık hal aldı ki... Geldi, kucağıma oturdu, eliyle çenemi tuttu:

— Moruk! Sende iş yok. Eğer dans bilsen, seninle dans ederdim.

Hayatımda gördüğüm en büyük iltifat budur. Hemen kafamda bir şimşek çaktı. Kendi kendime dans öğrenecek, Birsen'e bir sürpriz yapacaktım. Artık ondan sonra, kimse onu benim kollarımdan alamazdı. Bu yaştan sonra, dans dershanelerine de gidilmez ya... Her gittiğim yerde, o başkalarıyla dansederken, gözlerim onların ayaklarında, kollarında... O bizim zamanımızda görüp bildiğimiz danslar, bunların yanında gezinti yürüyüşü gibi bişey...

Eve gelince, odama çekiliyordum. Başlıyordum dansetmeye. Bir yandan da ağzımla tempo tutuyordum:

Çiki Çikî Bum!..

Sanki o kollarımın arasındaymış gibi, yastık kucağımda...

Gözlerim gardrobun aynasında... Bum çiki bum... Bum.

Ben, kendimden geçmiş böyle tepinip dururken, işi azıttıkça azıtmışım, altta oturan çoluk çocuk, önceleri gürültü ettikleri için döşemeyi tekmelediğimi sanmışlar, susmuşlar... Gürültü, acayip sesler devam edince, yukarı çıkmışlar. Ben, Bum çiki bum, diye ter ter tepinirken, meğer karım, kızım, oğlan, damat, torunlar hepsi anahtar deliğinden beni seyrediyorlarmış.

—• Eyvah, zavallı çıldırdı! diye telâşa düşmüşler Hanım,

— Zaten son günlerde halini beğenmiyordum, alâmetler başlamıştı, demiş.

Ben, azıttıkça azıtmışım işi... Onlar ağlamaya başlamışlar. Hanım,

— Ben içeri giremem, korkarım, demiş.

Kız,

— İçim götürmez, demiş.

Damat,

— Polise haber verelim! diye bir fikir atmış.

Polisler içeri girdikleri zaman, ben ayağımda uzun fanila don, kollarımda yastık, Bum çiki Bum diye tepinip duruyordum. Kapının açılmasiyle üç polisin birden beni kıskıvrak yakalayıp, yere yıkması bir oldu. Hemen bir otomobile attılar, akıl hastanesine tıktılar.

— Yahu, ben deli değilim, kendi kendime dans öğreniyordum! demek aklımdan geçti, ama sonra düşündüm, bunu öğrenmeleri daha kötü; altmışımdan sonra torunu yaşında bir kızın uğruna rezil olmuş, diyecekler. İyisi mi, «delirmiş zavallı!» der de acırlar, diye, ben yaptığım numarayı hiç bozmadım. Karakolda da, doktorun karşısında da, Bum Çiki Bum, diye tepinmeye devam ettim. Doktorlar, tabiî bu deliliğe hemen Lâtince bir ad buluverdiler.

Şimdi bir aydır akıl hastanesindeyim. Yavaş yavaş Bum Çiki Bum'ları azaltıyorum. Sonunda da sözde tedaviyle aklım başıma gelecek, elbet buradan çıkaracaklar. Aklım başıma geldi ama çok geç...

Aman gençler!.. Ne yaparsanız zamanında yapın... Azmanın, azıtmanın bile bir yaşı var. Yoksa benim gibi rezil olursunuz. Arzularınız içinizde gömülü kalmasın, tepinebildiğiniz kadar tepinin!.. Haydi hep beraber:

Bum çiki bum, çiki çiki bum!..

İNTİKAM

Büyük yazarların kadından yana şansları olmaz, derler. Haşim de, Mahmut Yesari de, zavallı Sait Faik de öyleydi. Şimdi nereden çıkardın bu lâfı diyeceksiniz? Ben de büyük yazarım da ondan. Dün üç arkadaş sinemaya gittik. Dış salonda bir kadınla bir erkek konuşuyordu. Kadına baktım. Allah Allah!.. Herife baktım, hafazanallah!.. Kadının ne dediğini duymadım. Herif, kadına,

— Maalmemnuniyetle hanımefendi! diye cevap verdi.

Nasıl oldu, bilmem kendimden geçmişim,

— Çüüüüşş bre dangalak! diye bağırdım.

Bütün başlar bana döndü. Kafamı eğdim. Arkadaşlar,

— Çıldırdın mı? dediler.

— Çıldırdım, dedim.

Salona girdik. Film başladı. Aklım hep güzel kadınlarda. Ayıp değil ya —belki de ayıptır— ne zaman bir dangalağın kolunda bir güzel kadın görsem, kıskanırım.

Elime kalem alıp da, kendini büyük yazar sanmayan yoktur. Ne yalan söyliyeyim, ben de kendimi öy-

ie sanırım. Hem, güzeli şöyle dursun, kadının çirkininden bile yüz bulamadığım için, üstelik kendimi gerçekten büyük yazar sanırım... Armudun iyisini kimlerin yediğini, güzel kadınları ve kendi büyüklüğümü düşünüp dururken, ön sırada oturan iki hanımın konuşmaları kulağıma geldi. Haspalar, edebiyata meraklı olacaklar. Meğer biz, kaza ile yerli filme gitmişiz. Filmin senaryosunu da ünlü bir yazar yazmış. Hani şu güzel kadınlardan yana talibi açık olanlardan bir yazar. Adı gerekmez. Ben bu zata pek sinir olurum. Sen ne olursan ol, adamın her romanı altı, yedi kez basılıyor ya... İstediği kadar Türkçe bilmesin, değersiz olsun, her romanından, on bin, yirmi bin lira alıyor ya... Güzel kadınlar ona bitiyor ya... Sen çatla da patla! Evet, bu adamı kıskanıyorum.

Önümdeki hanımlar, işte bu yazardan konuşuyorlardı.

— Ah, ben bu adamın romanlarına bayılıyorum.

— Ne diyorsun şekerim, ben de öyle...

— Bir görsem, bir yerde tanışabilsem... Ayol ben âşığım bu adama!..

— Çok kuvvetli yazar, doğrusu...

— Acaba yakışıklı mı?

— Bilmem ki... Birisi tanıştırsa. Heyecandan kalbim durur vallahi...

Şöyle uzanıp baktım. İkisi de güzel. Şunlara bir oyun oynasam diye düşündüm. Yanımdaki arkadaşların kulağına fısıldadım:

— Şimdi antrakta, salona çıkınca bu kadınların yanına gidin. Sanki tanımıyormuşsunuz gibi, beni birbirinize gösterin... İşte bak, Salih Recep!.. deyin... O kadar... Gerisini bırakın bana.

O büyük yazarın adını açığa vurmamak için şimdi size burda Salih Recep diyorum.

Antrakta salona çıktı. Ben büfe tarafındayım. Gayet ciddî pozlarım var. Göz kuyruğuyla bakıyorum. Arkadaşlar beni gösteriyorlar:

— A... Bak bak, Salih Recep!..

— Hangisi?..

— İşte şu...

Kadınların başlarının bana döndüğünü farkettim. Çaktırmadan yanaşıyorum. Konuşmalar kulağımda:

— Ah Nermin, bak oymuş!..

— Şiişşt!.. Yavaş, duyar.

— Nasıl tanışsak... Ha? Bir akıl ver.

— Pek de kısa boylu imiş!..

— Sahiden... Biçimsiz de...

Ben öksürüyorum: Öhhö!..

Hanımlar cıgara içiyorlar. Benim ağzımda cıgara, sözde kibrit aranıyorum. Sokuldum, biraz daha... Bizim arkadaşlardan biri, sigarasını tam yere atarken,

— Affedersiniz, ateşinizi müsaade eder misiniz? dedim.

Sigarayı söndürmüş bulundu. Baktım, kibriti çıkarıyor. Kaşımla: «verme!» diye işaret ettim.

— Maalesef beyefendi!

Cici bir el uzadı. Küçücük bir çakmak...

— Aman efendim, rica ederim.

Çakmağı elinden alıp cığaramı yaktım.

— Çok affedersiniz hanımefendi... Tedbirsizlik...

— Rica ederim...

— Estağfurullah... Falan, filân.

— Efendim, sizin gibi büyük bir yazara bu kadar küçük bir hizmetten bile şeref duyarız.

— Estağfurullah... Teveccühünüz....

— Efendim, biz sizin hayranlarınızdanız...

Ben kırıtıyorum:

— Teşekkür ederim, lûtufkârsınız efendim.

— Ben Nermin, arkadaşım Süheylâ.

Hanımların ellerini sıkıyorum...

— Tanıştığımıza çok memnun oldum efendim.

Film başlayacak. Yerlerimize oturuyoruz. Oturduğum yerden, aramızda küçük konuşmalar oluyor. Hanımlar, aramıza başlayan bu ilişkiyi kesmek istemiyorlar. Film bitiyor. Birlikte çıkıyoruz sinemadan.

— Sizinle görüşmeyi o kadar çok arzu ederdim ki...

— Benim için bu büyük bir lütuf olurdu.

— Bir çayımızı içmez misiniz?

— Davetimi kabul ederseniz, şeref vermiş olursunuz. Buyurun bizim evde birer çay içelim.

Birbirlerinin kulaklarına fısıldaşıyorlar.

— Efendim, benim bir randevum var. Maalesef benim için müstesna bir kıymeti olan nazik davetinize...

Ve Süheylâ ayrılıyor.

Biz Nerminle evdeyiz. Efendim, dört yıllık evliymiş. Kocası kaba bir adammış. İnce, şairane duygularını anlayamıyormuş. Önceleri kendisi de şiir yazarmış, edebiyata düşkünmüş ama...

— Ah, o sizin (.....) romanınızdaki Cavidan ne kadar canlı bir tiptir!..

— Evet...

— Daha çok ne zamanlar yazarsınız?

Bir sürü soru!..

Sabahleyin Nermin giderken, aramızda artık siz-biz kalmamıştı.

— Bana imzalı bir kitabını verir misin? dedi.

Kitap?.. Kitap?..

Anlamazdan gelip,

— Ne kitabı? diye sordum.

— Senin yazdığın romanlardan işte... Arkadaşlarıma gösterir, işte Salih Recep'in bana imzaladığı kitabı, der, övünürüm.

— Salih Recep mi? O da kim?

— Aman, şaka etme!

— Ne şakası? Benim adım Hasan!

— Ay sen Salih Recep değil misin?

— Yooo...

— Ben zaten şüphelenmiştim ama...

O ince duygulu hanım söylene söylene gitti. Ama ben de intikamı almıştım. Kimin intikamını bilir misiniz? Güzel hanımların yüzvermedikleri, acı çektirdikleri bütün o gerçekten usta yazarların...

EŞEK DAVASI

İşsiz adam ne yapar? Sesi güzel değil, şarkıcı olsun... Bacağı da kuvvetli değil, futbolcu olamaz. Kala kala bir yazarlık kalıyor. Üç parmağının arasına kalemi aldın mı, yazar oldun, demektir. İlkin onu denedim. Olmadı. Çünkü benden önce kalemi parmakları arasında tutamayanlar bütün çeşme başlarını tutmuşlardı.

Ben de gazetelere ilân verdim: «Bir matematik öğretmeni özel ders verir, öğrencileri imtihana hazırlar.»

Böyle bir ilân verişimden de, ne kadar zeki bir adam olduğumu, eğer zekâdan bir parçacık nasibiniz varsa, şıp diye anlamışsınızdır. Bilirsiniz ya, matematik, İngiliztuzu, hintyağı gibi yutulması zor bir nesnedir. Öğrenciliğimde her sınıfta bir yıl matematikten çakar, ikinci yıl bütünlemeye kaldıktan sonra geçerdim. Böyle bir geçmişim olduğu için, matematik hocalığımın geçer akçe olduğunu hesaplamıştım.

Tahminimde hiç aldanmadım. Müracaatlar başladı. İlk gelen, başa güreşen yağlı güreş pehlivanı kılıklı bir adamdı. Beni yukardan aşağı süzdü. Papuçlarımın patlak, elbisemin de tornistan olduğunu farke-

dince, hesapsız bir adam olduğumu hemen anlamış olacak ki, beni hesap öğretmenine benzetemedi.

— A be kimdir ki o esap dersi verir?

— Haddim değil ama, bendenizim.

— Kaç yaşındasın?

— Otuz...

— Evli misin? Beçar mısın? Dul misin?

Kafam kızdı:

— Neden soruyorsunuz? dedim, yaşımdan başımdan size ne? Ders almak istiyorsanız alın...

— Abe ne kızarsın? Dersi ben deyıl, bizim kiz alacak. Şimdiye kadar dört hoca değiştirtdim. Episi da bizim kiza sulandı...

— Bizde öyle iş yok Beyefendi...

Celep Nasib Beyle ders başına on liraya fit olduk. Ertesi günü apartımanlarına gittim. Adam da, karısı da orada. Kadın,

— Bizim kızın yaşı küçük ama, maşşallahı var, görseniz yirmisinde sanırsınız, dedi, bu zamanda kız evlâdı yetiştirmek zor... Biz onu çiçek gibi yetiştirdik.

Nasib Bey,

— Bu dünyada namus için yaşarım, dedi, kiz akilli, ama hâcası garaz koymuş bi kerem. Başim belâya girecek vallahi... Üğret şuna bişeyler...

— Başüstüne!..

Adam «Marş, marş!..» der gibi seslendi:

— Pîrââââyee!..

İçeri bir kız girdi, Allah Allah!.. Saçlar boyalı, altı aylık ondüle... Manikürlü uzun tırnaklarından şıp şıp oje damlayacak...

— Hoş geldiniz!..

— Hoş bulduk!..

Karşıma geçti. Bir bacak bacak üstüne attı, utancımdan başımı başka yana çevirdim.

— Kaçıncı sınıftasınız?

— Ortanın ikisindeyim. Matematikten takıntım var.

Babası,

— A be neydi o, surar surar sana da bilemezsin be Piraye? dedi.

— Eşek dâvası...

Pîrâye bana döndü:

— Üç senedir imtihanlarda bana hep eşek dâvasını soruyor... Öyle inatçı öğretmen ki...

Artık bir insanın üç yılda bir eşek dâvasını öğrenememesi için ne eşek olması gerekir; düşünün.

Nasip Bey,

— Üğret şuna eşek dâvasını be delikanlı, dedi.

Kızın odasına girdik. Anasının çiçek gibi yetiştirdim, dediği Pîrâye,

— Ben yıldız olacağım, dedi, matematiğe filân boş verin... Yalnız şu eşek dâvasını bana öğretin de, ortayı bitireyim, yeter. Babam çok üstüme düşüyor.

Eşek dâvasının gözü kör olsun. Ben de o yüzden bir yıl sınıfta çakmıştım.

— Kitabınızı getirir misiniz?

Dudaklarını büktü:

— Kitap mı?...

Bir sürü plâstik kaplı resimli romanlar, magazinler arasında arandı, durdu:

— Öfff... Aman, bulamadım, işte!

Öğrenir de bişeyler atarım, diye kitabı istemiştim. Bereket versin Pîrâye imdadıma yetişti:

— Ne dersiniz ben filim yıldızı olabilir miyim?

— Olursunuz, dedim.

Birinci dersimiz sinema üzerine oldu. İkinci derse hazırlıklı geldim. Eşek dâvasını yutmuştum. Pîrâye'nin odasına geçtik. Kapının anahtar deliğini tıkadı.

— Ne yapıyorsunuz? dedim.

— Babam gözetler, huyu çok kötüdür, dedi, sizden önce gelen öğretmenleri döve döve az kasın öldürecekti. Konu komşu zor elinden aldılar.

Bacaklarım titremeye başladı. Gayet ciddî bir pozla derse başladım:

— Dersimiz eşek dâvası... Bir dik üçgenin dik kenarları üzerine...

Ya beşinci, ya altıncı dersimizdeydik, Pîrâye geldi kucağıma oturdu.

— Ya kapıyı açarsa baban!.. diye fısıldadım.

— Açmaz, dedi, yalnız kulağını kapıya kor, dinler. Sen bana söyliyeceklerini yavaş söylersin, eşek dâvasını hızlı anlatırsın. Söyle, beni seviyor musun?

Biz artık şöyle konuşmaya başladık.

Ben — (Fısıltı) seviyorum. (Hızlı) Bir dik üçgenin (daha hızlı) dik kenarlarına çizilen (bağırarak) karelerin alanlarının toplamı (fısıltı) umm-mup!.. (bu imlâya gelmeyen öpücüktür). (Haykırarak) geniş kenarı üzerine çizilen karenin...

Pîrâye — (Fısıltı) Sen beni sevmiyorsun. (Hızlı) bir dik üçgenin... (Fısıltı) sevsen böyle soğuk öpmezsim..

Ben — (Fısıltı) Vallahi... Dik üçgen... seviyorum. Alanlarına eşittir. Ummm-mûûûûp!

Ömrümde hiç böyle cins kız görmemiştim. Eğer şu eşek dâvası bahanesi de olmasaymış, dünyaya eşek gelmişim, yine de eşek gidecekmişim.

Dersler üç ay sürdü. İlkin haftada üçken, her güne bindirdik. Evde kalabalık misafirlerin olduğu birgündü. Nasip Bey dayanamadı,

— A be bu ne biçim yeşektir, bitmez bitürlü dâvası?.. diye sordu.

Pîrâye,

— Kolay mı baba, dedi. Çok zor tabiî...

Pîrâye, kadın erkek ne kadar film yıldızı varsa, hepsinin hayatlarını, aşklarını en küçük ayrıntılarına kadar biliyor, ama eşek dâvasını bitürlü öğrenemiyordu.

Nasip Bey,

— Helbette kulaydir, ben bilem öğrenmişim, dedi.

Anlaşılan Nasip Bey, bizi kapı arkasından aylarca, o kadar dikkatle dinlemişti ki, sonunda o da eşek dâvasını öğrenmişti. Kapı arkasından nasıl duymuş, nasıl öğrenmişse misafirlerin yanında tekrarladı:

— Er anci bir dik yuçgenin, seviyorum vallahi, dik çenarına, umm-mûûp, çizılan, yavaş suyle duyar baban, karelerin tuplamı, em de çok seviyorum, ceniş çenarında çizilan, seçerim, karenin alanına yeşittir.

Misafirler anlamışlar, kahkahayı basmışlardı. Nasip Bey bana döndü,

— Nasıl üğrenmiş miyiz yeşek dâvasını? diye sordu.

— Fazlası var, eksiği yok! dedim.

Eğer, o günden sonra da eşek dâvasına devam etseydim ya eşek sudan gelene kadar dayak yiyecek, yada Pîrâye ile aramızda, yeni bir sıpa dâvası başlayacaktı.

KENDİKENDİMLE

Eskiden, yolda, vapurda, tramvayda, çarşıda, pazarda kendikendine konuşan insanlara gülerdim. Hem gülerdim, hem acırdım. Yolda giderken böyle birini görünce, işimi gücümü bırakır, hemen arkasına düşer, bir süre onları izlerdim. Ellerini, kollarını oynata oynata, el, ağız, kaş göz işaretleriyle, sanki karşılarında bir adam varmış gibi konuşmaları ilgimi çekerdi. Kaşlar iner, kalkar; dudaklar kıpır kıpır oynar, arada bir güler, bir de bakarsınız kızar. Birden adımlar hızlanır, sonra yavaşlar...

Evet, gülerdim bu zavallılara, ama acı bir gülüş. Kimbilir, onlara böyle boşluğa nutuk çektirten, onları böyle tatlı kaçık yapan ne dertleri vardır?..

Geçen akşam, idarehaneden çıktım... Uykusuzluk, yorgunluk, halsizlik... Öylesine bitkinim ki... Vücudum, apartıman kapıcılarının bir ipe atıp, temizlik için sopayla döğdükleri taban halıları gibi... Şurup gibi de bir bahar akşamı.

— Dolmuşa bineyim, dedim kendikendime.

Birisi bana karşılık verdi:

— Yok canım, bu güzel havada dolmuşa binilir mi? Hem ne diye elli kuruş vereceksin?

İçimden geçenleri anlayıp benimle konuşan da kim, diye çevreme bakındım. Kimsecikler yok.

— Öyle ya, dedim yine kendikendime. En iyisi otobüse binerim.

— Otobüsler kalabalıktır bu saatlerde. Yürü be!

— Gerçak yahu! Hava da güzel... İyi ki hatırlattın...

— Tabiî ya... Bak herkes ne güzel gezip tozuyor, eğleniyor, gülüyor, kiminin yanında, kiminin kolunda bir kadın. Sen sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar otur, beyaz kâğıdın önüne, yaz babam yaz! Düşün bire düşün!.. Ne yazayım da güldüreyim diye uğraş dur. Bak millete, nasıl gülüp eğleniyor?

— Çok doğru!.. Dünyadan haberim yok yahu...

— Sen insan değil misin? Şunun şurasında kaç günlük ömrün var, a sersem!.. Sinemaya, tiyatroya, konsere git... Gazinolara git... Kırlara çık, gez, dolaş!..

Tam bu sırada arkamdan biri bağırdı:

— Heeeey!.. Dangalak!.. Önüne ardına bak yürürken!.. Ezip geçeceğim, nüfus sayımında yazılısın diye hesap soracaklar.

Başımı çevirdim. Bana böyle bağıran, kırmızı renkli özel bir arabanın direksiyonundaki adamdı.

Adamın yanındaki, henüz fitili yerleştirilmemiş sarısın bomba, hâlime gülerek,

— Herif galiba sapıtmış, diyor, yolda elini kolunu oynata oynata kendi kendine konuşuyor.

Sonra araba yanımdan vızzz! diye asfaltın üstünde kaydı gitti.

— Gördün mü? İnsan kalıbına girmiş elin halis eşşeği, direksiyona oturmuş, yanına da altı aylık dana iliği gibi karıyı almış... Bir de sövüp sayıyor. Sen

hâlâ otur, kapan kâğıdın üstüne, pazar deme, bayram deme, yaz!..

— Ama artık çok oluyorsun!.. Ben de o kadar enayi değilim... Elbet benim de bir bildiğim...

— Neymiş bildiğin? Lâf!.. Çalışacaksın da, günün birinde rahata kavuşacaksın, ooooh!.. diyeceksin... Sen gerçekten bu zamanda az bulunur su katılmamış aptalmışsın be!..

— Yahu, öyle söylüyorsun ama, çalışmayıp da ne yaparım? Ev sahibi kira ister. Haa? Boğaz bu, yemek ister. Hiç olmazsa iki yılda bir kat elbise ister. İster oğlu ister...

— Bunun başka yolları yok mu? Etrafına bir baksana be!..

Karaköy'den yukarı, kalabalık arasında gidiyordum. Birisi,

— Höst!.. Kereste!.. demesin mi!

Yanındaki kadın,

— Bırak zavallıyı, baksana deli mi ne, kendikendine konuşuyor, dedi.

— Aldın mı ağzının payını? Sana lâyık olan bu işte!.. Biraz iğil be!.. Korkma, boynun kopmaz! Kendikendine bir poz veriyorsun, a enayi, sana aldıran kim? Bu dünyadan neler geldi geçtiii, sana gelene kadar sabah olur... Sen de biraz çıkarına bak!..

— Bu yaştan sonra ayıp olmaz mı?

— Kimden ayıp olacak? Hangisinden? Kim kimi ayıplayacak? Bu dünya öyle bir yer ki, ölen, namusunun geri kalanı varsa, onu kurtarmış oluyor. Yaşadıkça hapı yuttun, demektir. Hem sen, ne demeye öyle namuslu adam pozları takınıyorsun? Ne numara yapıyorsun? Sanki hiç yalan söylemez misin?..

— Arasıra babama, bazı da çocuklarıma yalan söylediğim oluyor. Babam seksenine geldi: Zavallıyı

son günlerde üzmemek için başka türlü yüzünü güldüremedim. «Param var, işlerim tıkırında, bankaya para yatırıyorum» filân diye avutup sevindirmeye çalışıyorum. Çocukları da öyle...

— Yalanın biri de bir, bini de... Onun için sen, bu gidişi değiştir.

— Defol ordan be!.. Başımı belâya sokma!..

— Sen, cinsi tükenmiş, paleontolotik çağdan kalma bir hayvansın...

— Hayvan da sensin, eşek de!.. Alçak! Rezil! Namussuz!.. Aşşağılık!.. Bayağı herif!..

Koluma yapıştılar, sürükleye sürükleye karakola soktular. Hiç tanımadığım bir adam, komisere beni gösterip,

— Yolda giderken, herkesin içinde bana küfretti. İşte tanıklarım! dedi....

— Ne diye küfretti?

— Alçak, rezil, namussuz, aşşağılık, bayağı herif!.. dedi.

Komiser bana sordu:

— Dedin mi?..

— Efendim, ben bu adamı tanımam. İlk görüyorum. Ben bu lâfları, evet, söyledim, ama, ona söylemedim.

— Kime söyledin?..

— Hiç!.. Kendime... Yolda kendikendimle konuşuyordum.

— Sen deli misin?

Başımı önüme eğdim, cevap vermedim.

O günden sonra sıksık beni yakalayıp karakola götürüyorlar. Artık polisler de tanıdı, beni görür görmez;

— Oooo, yine geldi, diye gülüşüyorlar.

Ne tuhaf!.. Bir zamanlar, yolda kendikendine konuşan insanlar görünce gülerdim.

KASABIN DERDİ

Canı sıkıldı mı, sokağa fırlar, alır başını giderdi, artık neresi olursa... O pazar, bir keyif çatayım, dedi, ama büsbütün keyfi kaçtı. Sabah kahvesi bile içememişti.

— Bir haftadır kahve yok, diye davul çalıyoruz, almıyorsun!...

Böyle çıkışan karısına cevap vermedi.

— Pazardır, hiç olmazsa yıkanayım, dedi.

— Yapamazsın, havagazı kesileli hanidir...

Lahavle çekti. Tam eline gazeteyi almıştı, evsahibi geldi. Kirayı istiyordu. Ay başı geceli on gün olmuştu. Artık heyheyler bastı. Aldı başını, sokağa fırladı. Kendikendine söyleniyordu:

— Hey Allahım!... Okullarda bunca yıl mürekkep yala, on altı yıl dirsek çürüt, ha babam ha oku... Sokakta çalış, evde çalış... Sonra da, haftada bir sinemadan, tiyatrodan, yılda bir elbiseden geçtik, bir de elektriği, havagazını kessinler, kirayı zamanında veremedim diye evsahibi saatlerce, ahlâk, namus dersi versin, ha!...

Söylene söylene kasabın önüne gelmişti. Kasap Selim,

— Merhaba Mümtaz Bey!... dedi.

— Merhaba Selim Efendi. Nasılsın?

— Sorma Mümtaz Bey, çok fena!... Dert çok birader...

İçinden «Benden dertliler de varmış» diye geçirdi.

— Ev kirasını mı veremedin?

— Yoo... Çok şükür, kendi evimiz var.

— Kışlık yakacağın mı yok?

— Yok canım... Hamdolsun öyle şey değil... Bizim, Osmanbey'de bir apartıman var... Sanki kiracılardan çektiğimiz yetmiyormuş gibi, şeytana uydum, bir apartıman da Atatürk Bulvarında yaptırmaya kalktım. Hay yaptırmaz olaydım. Bu işçi milletine lâf anlatılmıyor birader. Çok şükür apartıman bitti. Ben kapıyı filizî yeşile boyayın, dedim, siz tutun, türbe yeşiline boyayın... Ölür müsün, öldürür müsün?

— Canım, bunda üzülecek bişey yok Selim Efendi...

— Ah Mümtaz Bey, öyle söyleme... Benim üç tane taksim var. Dedim ki birinin şoförüne «oğlum, şu arabanın arka penceresine kuş koyma. Uğursuzluktur.» Dinlemez... Ölende mi kabahat öldürende mi? Di gel de söyleme!...

— Fazla büyütüyorsun Selim Efendi.

— Bilemezsin Mümtaz Bey... Dert bir değil ki... Benim Büyükada'da...

Daha fazla dayanamadı:

— Affedersin, benim birisine sözüm var da... Allahaısmarladık...

Yürürken kendikendine söyleniyordu:

— Sen on altı yıl boyunca oku, oku!... Sonra...

— Merhaba Mümtaz Bey!...

Bakkal Nuri selâm veriyordu.

— Merhaba Nuri Bey. Nasılsın?

— Ah, ah sorma... Bu zamanda insan nasıl olur? Ne sen sor, ne ben söyliyeyim. Üç ay önce benim küçük kızı evlendirdim. Birinciyi evlendirdiğim zaman, damada otuz bin lira sermaye vermiştim. İkinci damat doktordur. Ona da elli bin döktüm, Beyoğlu'nun göbeğinde muayenehane açtım. İyi mi? Sıra geldi, üçüncüye...

— O da altmış bin mi istedi?...

— İstediği bişey değil... Helâl olsun, kızımın kocası... Altmış değil, yetmiş bin verdim. Sen tut, yılbaşında bizim kıza mavi bir kumaş hediye et... Yani, rezalet bu kadar olur...

— Rezalet bunun neresinde?

— Yahu bu senenin moda rengi mormuş. Kız, kalkar da mavi giyer mi? İnan ki canımdan bezdim. Dur daha bitmedi. Bu bir, bir de ikincisi var... Küçük kız dedi ki...

— Affedersin Nuri Bey... Bir arkadaş beni bekliyor da... Allahaısmarladık.

Hem yürüyor, hem kendikendine söyleniyordu:

— Hay Allah cezanı versin... Onaltı yıl kafa patlat...

— Ooo, Mümtaz Bey... Nerelerdesin yahu?

— Merhaba Misbah!... Sen ne âlemdesin?

— Ah, sorup da derdimi deşme!... Hayatın tadı kalmadı. Bizim kendi apartımanımız Beyazıt'ta... Daireleri dörder odalı olduğu için dar geliyor bize... Kız da Fransız mektebine gidiyor. Hem kızın mektebine yakın olsun, hem de geniş olsun diye Harbiye'de kat tuttuk.

— Kirası mı pahalı geliyor?

— Neden pahalı gelsin canım. Ben yorganımı aya-

ğıma göre uzatırım. Kira filân değil... Birader, yüz numaranın cephesi kuzeye bakıyor. Pencere muhkem ama, ne de olsa kış günü soğuk geliyor da insan rahat edemiyor. Kaç kere dedim ki ev sahibine, birader... .

— Bana müsaade Misbah, acele bir işim var da...

Hem yürüyor, hem söyleniyordu:

— Bunca yıl göz nuru dök, oku...

— Merhaba Mümtaz Bey!... ,^

Selâm veren sütçü Recepti... Mümtaz Bey,

— Merhaba! deyip geçecekti.

Sütçü Recep:

— Vallahi, diye başladı, canım burnuma geldi, ölsem daha iyi... Hayatın tadı...

Demeye kalmadı. Mümtaz Bey açtı ağzını, yumdu gözünü:

— Ulan ben senin canına, ben o hayatın tâ içine!... Yetmiş bin lira verdiğin damadının da, mavi elbise giymeyen tâ o kızının da...

Yoldan geçenler durmuş, ona bakıyorlardı.

— Hay senin üç taksinin de... Yaptırdığın, yaptıracağın apartımanın da... Frenk mektebine giden kızının da, senin de... Penceresi kuzeye bakan helanın da...

Mümtaz Bey açtı ağzını, yumdu gözünü. Kalabalığın arasına polis girdi. Süt güğümlerini omuzundan indiren Recep:

— Bay polis, bana bu kadar insanın huzurunda alenen hakaret etti, davacıyım!... dedi.

Suçüstü mahkemesinde Recep hâkime,

— Efendim, dedi, ben bu Mümtaz Beyi iyi bir insan sanırdım. Kendisine akıl danışacaktım. Kırk bin lira bir param var, acaba tahvilât mı alayım, yoksa, fiyatlar gün günden yükseliyor, altın alıp bir kenara

mı koyayım... diye, sormaya kalmadan, bana şahitlerin huzurunda söylemediğini bırakmadı. Halbuki ben onu okur yazar, aydın, aklı başında bir adam sanırdım.

Mümtaz Bey, daha hâkim sormadan başladı:

— Aydın olanın da, okur yazarın da, aklı başında olanın da, adamın da...

Şahitlerin hepsi de Mümtaz Beyi son derece kibar, nâzik bir adam olarak tanıdıklarını, ama davacıya ağıza alınmıyacak hakaretlerde bulunduğunu söylediler:

Bu durum karşısında hâkim, Mümtaz Beyi, Adlî Tıbba muayeneye sevketti: Şimdi on gündür Adlî Tıpta müşahede altında... Durmadan odada geziniyor ve söyleniyor:

— Ulan, ben onaltı yıl mürekkep yalayım, göz nuru dökeyim, kafa patlatayım, dirsek çürüteyim... ha? Sonra da... Hay ben senin kuzeye bakan hela pencerenin de... hay...

BİR GAZETE OKUNUYOR

Arap Ali'nin kahvesi Mevlânakapı ile Silivrikapı arasında Âbuker Hatun mescidinin bitişiğindedir. Severim Arap Ali'yi-- Arap Ali diyorsam, bakmayın siz, yüzüne karşı hepimiz, Ali âbi aşağı, Ali âbi yukarı... Surlar var ya, Arap Ali, benim çocukluğumda, işte oralarda esrar satardı. Daha o zamanlar eroinin adı yoktu. Biz sağdan soldan duyardık: «Arap Ali, birini vurmuş da, on yıl hapis yatmış.»

Kaatildi ama, kimse ondan korkmaz, herkes onu severdi.

Bu kadar ayrıntılı anlatmamın nedeni, «sen şimdi Harbiye'de oturuyorsun, ne işin var surların dibindeki Arap Ali'nin kahvesinde?» diye sorarsınız da ondan...

Biz o mahalleden taşınalı onbeş yıl oldu, ama arada sırada giderim onun kahvesine...

Geçenlerde bir pazar, yine ordaydım. Kahvedekiler öylesine bir tartışmaya dalmışlardı ki, benim girdiğimin ilkin farkına varmadılar.

Bekçi tahsildarı Arif elindeki gazeteyi okuyordu:

«Kiraların indirilmesine mütedair bir konferans akdi mutasavver...»

Kundura tamircisi Tevfik,

— Yaşasın demokratlar!... diye bağırdı.

Anadan doğma ve sülâleden muhalif saka işportacı Recep,

— Ne varmış da, n'oolmuş da yaşayacakmış Demokratlar? diye sordu.

Tevfik,

— Daha n'olsun, kiraları indiriyorlar, dedi.

Saka Recep, karışını Tevfik'in alnına götürdü,

— Nah sana!... dedi.

Lâfa karışan biri,

— Gazete yazıyor be Recep!... dedi.

— Gazata mı yazıyor? Amma da anlıyorsunuz gazatanın dilinden... Gazata indirilmiyecek diyor...

Arap Ali kızdı:

Bekçi tahsildarı Arif, birinci sayfadaki beş sütun

— Oku şunu bi dââ be Arif!...

başlığı bir daha okudu:

«Kiraların indirilmesine mütedair bir konferans akdi mutasavver...»

Recep de, Tevfik de, kendilerini haklı buldular. Biri «Nasııl?» Öbürü, «Gördün müüü?» diye bağırdı.

Arap Ali ensesini kaşıdı:

— Şu «Mütedayir olmasa... Lâf anlaşılacak ama, dedi, işte o lügat mide bulandırıyor.

Kahvedekilerin en okumuşu bekçi tahsildarı Arif, bu havadis hakkında hiçbişey söyleyemiyor, hiçbir tarafı tutamıyordu. İcra memurluğundan emekli İhsan Bey lâfa karıştı:

— Mütedayir demek, kiralar artacak demektir.

Tevfik kızdı:

— Öyle olsa düpedüz artacak, diye yazardı gazete.

— Düpedüz artmaycak ki oğlum. Mütedayir olarak artacak...

Recep, Tevfik'e,

— Sen, dedi, İhsan Amca'dan daha iyi mi bileceksin, mütedayirin ne olduğunu?

İhsan Bey cesaret aldı:

— Hey gidi günler. Şimdi hiç kimse ne mütedayir'i, ne devairi biliyor. Memlekette ahlâk kalmadı, büyüğe hürmet kalmadı.

Ocakçı Halil, ellerini peştemala kurulayıp lâfa karıştı:

— Affedersiniz İhsan Bey amca, biz cahiliz, müte... nedir o işte... gazete bir kerem daha müteyir mi ne, öyle yazmıştı da taş kömürü fiyatları artmıştı.

Arap Ali tersledi:

— Sus ulan!... Sen lûgatçadan ne anlarsın aval? - İhsan Beye döndü - Mütedayir'i anladık İhsan Bey, bi lâf daha var... Oku şunu bi daha be Arif!...

Bekçi tahsildarı okudu:

«Kiraların indirilmesine mütedair bir konferans akdi mutasavver...»

Arap Mehmet,

— O «akdi» ne demek? diye sordu.

İhsan Bey, bir iki yutkundu:

— Akdi demek... Yâni... şey demek... Altında «mutasavver» diyor ya... Yâni kiralar için...

Arap Ali,

— Çaktım, dedi, bu «akdi» diyor ki, kiralar inecek...

İhsan Bey düzeltti:

— Hay babana rahmet... Kiralar evelâ mütedayir olacak, sonra da akdini yapacaklar...

— Haaa... Ulan Arif, sen okula da gittin sözde...

— Ben ortanın ikisinden ayrıldım, ağabey, bize ne «mutasavver»'i, ne de «akdi» öğrettiler.

Ocakçı Halil,

— Anam avradım ossun, ben genem bişey anlamadım, dedi, kiralar inecek mi, inmiyecek mi?

Kahvedekiler ikiye ayrılmıştı Herkes havadisi kendine göre yorumluyordu. O sırada Arap Ali beni gördü:

— Seni Allah gönderdi be!... Oku da anlat şunu bize...

Sonra kahve halkına döndü:

— Hasan Bey bize anlatsın da, bakın görün okumuşluğun faydasını...

Gazeteyi elime aldım. Başlığın altındaki havadisi yüksek sesle okudum:

«48973 sayılı kanunun şümulüne giren mesken kiralarının tahdidi zımnında alınan son kararlardan sonra yapılan müracaatların tezayüdü calibi dikkat bir hâl almıştır. Ezcümle...»

İhsan Bey, Arap Ali'nin beni övmesinden alınmıştı:

— Bak, «Ezcümle» diyor işte ...Ben size demedim mi?

Bütün kahvedekiler ağzımın içine bakıyorlardı. Onlar benden «kiralar inecek» yada «inmiyecek» dememi istiyorlardı. Oysa gazetede yazılanları okuduğum halde, ben de bir şey anlamamıştım. Hayatımda bu kadar zor bir sınava çekildiğim olmadı. «Anlamadım» desem olmaz, «Anladım» desem «Anladınsa anlat» diyecekler. Onun için ben de gazetelerimizin türkçesiyle, anlaşılmıyacak bir sürü lâf ettim:

— Efendim, gazete diyor ki, falan sayılı kanunun dairei şümulüne giren mesken, hane, bina ve bilcümle mebâni... anlaşıldı değil mi?... İşte bunlar ezcümle... mutasavver bir halde olduğundan akdine lüzum hasıl olmuş...

Bunları söyledikten sonra, ağzımın içine bakanları şöyle bir süzdüm:

— Anlaşıldı değil mi? dedim, artık bunu anlamamak için eşek olmak lâzım... Herşey apaçık...

Arap Ali bozuldu:

— Vay anasını, şimdi anlaşıldı...

Bu kez ben meraklanmıştım. Demek Arap Ali anlamıştı.

— Ne anladın Ali âbi?

— Rahmetli babanın hakkı varmış, dedi, baban senin için «Eğer benim oğlan adam olursa, bütün eşekler de adam olur» derdi.

HASAN BABA ÇEŞMESİ

Masamın üstündeki davetiyeyi görünce, yine bir düğüne, nikâha çağırıyorlar, hediye için paradan çıkacağım diye canım sıkıldı. Açtığım davetiyede şunlar yazılıydı:

«Sayın bay...

«Horhor'da, Selime Hatun Çıkmazındaki tarihî Hasan Baba çeşmesinin tamir edilerek halk hizmetine girmesi münasebetiyle yapılacak açılış törenine şeref vermenizi rica ederiz.

Tarih . . . . »

Hayatımda hiçbir çeşmenin açılış törenini görmediğim için çağrı günü adresi yazılı yere gittim. Sokak, Ankara'dan gelmiş önemli kişilerle ve bu önemli kişileri seyre gelen önemsiz kişilerle tıklım tıklım doluydu. Bütün tanınmış adamlar, tanınmış adamların otomobilleri, az tanınmış adamlar, sonra daha az tanınmışlar, yazarlar, gazeteciler, en sonra da tanınmamış, ama tanınmaya çalışan adamlar oradaydı.

Kalabalık arasından zorla çeşmenin yanma gelebildim. Dört köşe bir taş... Üstü çinko ile örtülü. Kefeke taşından bir yalak ve burmalı bir musluk. Çeşmenin kitabesinde eski harflerle şunlar yazılı:

Vecealnâ min-el maî külli şey'in hay
Şaraben tahuraa...

Tutar derler iki su bir ekmeği
Baba Hasan yaptırdı bu çeşmeyi
Düşürdü şair Meddahı tarihin
Unutursan ölürsün su içmeyi!

Mermer üzerine kazılmış bu yazının altında yeni harflerle kabartma ve üstü yaldızlı harflerle yazılmış şu kitabe vardı:

«Meşhur Baba Hasan Çeşmesi, nin, başbakanlığı zamanında ve sayın nın Bayındırlık Bakanlığı zamanında, sayın nın valiliği zamanında tamir edilerek halka açılmıştır...»

Çeşmenin, betonla sıvanmış yalağına çıkan tanınmış bir tarihçi bir saat bir çeyrek kadar kısa bir konuşma yaparak çeşmelerin tarihini, ilk çeşmeyi bizim keşif yada icat ettiğimize değgin kanıtlar; bu çeşmeyi yaptıran Baba Hasan'ın kim olduğunu anlattı. Sözü ünlü edebiyatçılarımızdan birine bıraktı. O da, çeşmenin kitabesine tarih düşüren Şair Meddahî'nin iki saatlik zaman içinde kısaca hayatını özetledi. Onlardan sonra politikacılarımızdan birisi taşın üstüne çıktı ve şu nutku verdi:

— Vatandaşlar!... Lüzumsuz lâf kalabalığıyla kıymetli zamanınızı almıyacağım. Biz müsbet işler yapıyoruz. Eserlerimiz meydanda. Buradan ben konuşmuyorum, rakamlar konuşuyor. Memleket idaresini ele aldığımız zaman, senede ancak 207 bin 310 teneke yağmur istihsâlimiz vardı. Biz senelik yağmur miktarını, programlı bir çalışma ile yüz misline çıkardık. Geçen sene, 1 milyon 489 bin 113 kova olan yağmur istihsalimiz, rasyonel bir çalışma ile yüz misline çıkarılmıştır. Daha da arttırılacaktır. Gelecek senenin

programında, 2 milyon 491 bin 316 buçuk kovalık su yer almıştır. Muhaliflerimiz kovalarımızın delik olduğunu söylüyorlar. Hayır... Onlardan idareyi devir aldığımız için, 418 ton lehim, 905 kalıp nişadır, 710 bin litre tuz ruhu kullanılmıştır.

Eski idare zamanında, ancak 715 bin 108 çeşme vardı. Bunların 119 bin otuz üçü musluksuz, 94 bin 74'ünün kurşunları çalınmış, 205 bininin de suyu yoktu. Bütün bu çeşmeleri tamir ettik. Ayrıca 979 bin 266 çeşme yeniden, 296 bin 31 çeşme eskiden yaptık, 910 bin 66 çeşme de plânımızda vardır. Üç sene sonra 31 milyon çeşmemiz olacak.

Vatandaşlar!

Bugün açılışını yaptığımız bu çeşmenin tamiri için, 297 bin çuval çimento, 490 bin araba çakıl, 294 bin vagon kum kullanılmış, 477 bin personel altı ay 3 hafta, 4 gün 3,5 saat geceli gündüzlü çalışmıştır. Ben size rakamların itiraz kabul etmeyen kesin diliyle konuşuyorum. Bu çeşmeden günde 756 bin teneke su alınacak, her sene randımanı yüzde beş arttırılacaktır. 216 bin 174... 20 milyon 519 bin 384... 446 milyar 197 milyon 384 bin 535... 706 trilyon...

Artık rakamları not edemiyorum. Rakamlarla konuşan zat,

— Sözü şimdii sayın.....ya bırakıyorum! diye kürsüden indi. Dinliyenler, rakam kalabalığından aptallaştıklarından, aman kurtulduk, diye coşkunca alkışladılar.

Kürsüye yeni çıkan zat nutkuna başladı:

— Vatandaşlar!... Bugün açılış töreni yapılan Baba Hasan Çeşmesinin mübarek sularından, vatandaşlarımız şakır şakır yıkanacaklar ve lıkır lıkır içtikleri kevser...

Bu heyecanlı nutuktan sonra, mahallin en büyük mülkiye âmiri, cebinden çıkardığı makasla kurdeleyi kesti. Sonra, çeşmenin musluğunu açtı. Musluktan gürül gürül:

— Hırr... Hıırrr... Hır hırrrr! diye bir hırlama sesi geliyordu.

Herkes birbirine baktı. Bir kaynaşma, fısıldaşma oldu. Telefonlar edildi. Sonunda, ana borunun lehimi düştüğü, yağan yağmurların yetmediği ve su yollarının tıkandığı anlaşıldı. Hemen itfaiyeye telefon edildi. Yetişen arazözlerin hortumla denizden aldıkları sular, çeşmenin deposuna boşaltıldı. Musluktan şakır şakıırrr sular akmaya başladı.

BİR **DERGİNİN** ADI

Hızlı zamanımız... Gözümüz ne Basın Kanunu görüyor, ne Ceza Kanunu... «Yapmayın, etmeyin! Bu kadarı da olmaz!» diyenlere, dudağımızın kenarından tükürür gibi,

— Korkaklar!... deyip geçiyoruz.

Çıkardığımız bir gazetenin baş yazısında iri iri lâflar etmişiz: «Efendiler!... Efendileeer!... Bizi yıldıramazsınız...» falan filândan sonra, yazının sonunu şöyle bağlamışız: «Biz, gözümüzü budaktan sakınmayız!...» Basılıp dağılan gazeteyi bir de elimize alalım ki, o kabadayıca son «gözümüzü budaktan sakınmayız!...» cümlesindeki «gözümüz»'deki (z) harfi yerine (t) çıkmamış mı!... Sabotaj!...

İçimizden biri,

— Okurlarımız bizim neremizi budaktan sakınmıyacağımızı çok iyi bilir!... diye bizi teselli ediyor.

— Korkutamazsınız!... Yıldıramazsınız!...

Derken efendim, bir tepeden inme geliyor, her birimiz çil yavrusu gibi bir yere dağılıyoruz.

Kalakala ortada üç kişi kalıyoruz. Akşamları, Beyoğlu meyhanelerinde dertleşiyoruz. İnsanın hayatında böyle bir çağı da yoksa, yaşamamış, derim.

Yeniden bir dergi çıkarmak için uğraşıyoruz, ama hiç birimizde para yok. Arkadaşlardan biri,

— Yarın akşam birini getireceğim, dergi çıkarmak için para verecek!... dedi.

Sevindik. Ertesi akşam Nektar meyhanesinde buluştuk. Bir delikanlı geldi. Oniki yaşında konuşmağa, ondört yaşında da yürümeye başlamış, onsekizinde de memeden kesilmiş bir gerizekâlı hâli var. Emziğini salıncağında bırakmış, «attâ»'ya çıkmış, sonra tıpış tıpış meyhaneye gelmiş. Delikanlının bizim ne biçim bir dergi çıkaracağımızdan haberi bile yok.

Derginin boyunu, bosunu, biçimini konuştuk. Sıra adına geldi» Parayı vereceği için,

— Derginin adını ne koyalım? diye sona sorduk.

Dirseğini içki masasına dayadı, elini şakağına koydu, romantik bir poz aldı. Hülyalı gözleri rakı şişesine daldı. İncecik, saraylı Çerkes kız sesiyle,

— Sümbül!... dedi.

Bir kahkaha koyuverdik. Aramızdaki ateşli bir şair,

— Alınteri!... En güzel dergi adı Alınteri!... dîye bağırdı. Delikanlı ter kokusu duymuş gibi suratını ekşitti, sonra,

— Çiçek!... diye bir öneride bulundu.

Arkadaşlar,

— Kavga!...

— Savaş!...

— İleri!...

Gibi dergi adları söyledikçe o da,

— Demet koyalım!...

— Buket'i nasıl buluyorsunuz?

— Gelincik... Lâle!...

Diye kendince uygun dergi adları söylüyordu.

Üçüncü rakı şişesi geldi. Delikanlının da yüzü pençe pençe kızarmış, yumruğunu masaya indirdi,

— Yumruk! fena isim değil, dedi.

Üniversitede asistan olan arkadaşımız, delikanlının eline bir kadeh daha tutuşturunca:

— Alev, nasıl beyler?... dedi.

Bir kadeh daha... Gözleri çakmak çakmak:

— En güzel isim «kıvılcım!» dedi.

Bir kadeh daha alınca,

— Yangın!... diye bağırdı.

Artık biz susmuştuk. Ertesi gece yine orada buluşmak için sözleşerek ayrıldık. O gece yine derginin adından başladık. Yine arkadaşımız,

— Derginin adını Karanfil koyalım!... Demesin mi? Kadehleri arkaarkaya eline tutuşturmaya başladık.

— Alarm!... koyalım.

Bir kadeh daha,

— Nağra nasıl?

İçtikçe coşuyor.

Nağra'da uyuştuk. Ertesi akşam tekrar ad sorunu çıktı:

— Lâle koysak, iyi olur sanırım.

Masadan kalkarken,

— Ateş! diye bağırıyordu.

Her gece Nektar'da buluşuyorduk. O masaya oturunca bir çiçek adından başlıyor, kalkarken,

— Yanardağ!...

Yada:

— Emek!... diye fırlıyordu. Bir ay sürdü bu konuşmalar... Meyhane paraları her gece bizim kesemizden çıkıyordu. Ama, o zengin çocuğu, dergi çıkarmak İçin vereceğini söylediği beşyüz lira sermayeyi bitürlü ortaya çıkarmıyordu.

— Arkadaşlar, diyordu, herşeyden önce derginin adı önemlidir. İlkin iyi bir ad bulalım.

Ne ad bulabildik, ne de dergiyi çıkarabildik. Aradan yirmi yıl geçti. Asistan arkadaş profesör oldu. Şair de, iktidarın sayılı adamı, milletvekili, oldu. Ressam arkadaşımız da evlendi, şimdi bir taşra lisesinde resim öğretmeni. Çok şükür, ben hiçbişey olamadım. Meyhaneleri de unutmuştum. Geçen gece bir arkadaş bir meyhaneye götürdü, yanındaki masada bir sarhoş, yanındakilere,

— Emek en güzel dergi adı, Emek koyalım! diye bağırıyordu.

Ses tanıdık, yüz de hiç yabancı gelmiyor...

— Çığlık!... En güzeli Çığlık!...

Arkadaşım,

— Tanımaz mısın? dedi, her gece meyhane meyhane^dolaşır...

O,

— Bomba!... diye bağırıyordu.

— Neden böyle bağırıyor?

— Dergi çıkaracak da, bir dergi adı arıyor.

Masadan kalkarken dikkat ettim. «Bomba!» diye bağıran adamın da içki parasını arkadaşları vermişti.

Kendi kendime:

— Tuh!... dedim, o bile iş güç sahibi olmuş, bir geçim yolu bulmuş!....

İYİ ADAM LÂFININ ÜSTÜNE GELİR

Aşağıdaki yazı, bir dostum tarafından, benim için, bir başka dostuma söylenmiştir. Sizin dostlarınız da, sizin için aynı şeyi birbirlerine söylüyorlardır. Ve siz de sevgili okurlar, dostlarınız için böyle yada buna benzer sözler söylüyorsunuzdur.

— Neme lâzım, her bakımdan iyi insandır. Yalnız biraz... Nasıl söyliyeyim, egoistçedir... ha? Değil mi? Yooo... Kat'iyyen aleyhinde bulunuyorum zannetme. Vallahi değil... Kendi menfaatini, başkalarının menfaatinden üstün tutar. Neye kızarım bilir misin? Hem iyi kalbli insanmış gibi görünür, hem de hep kendi çıkarına bakar... Yoksa, çok iyi kalbli insandır... Evet... doğru... bak yazarlığına diyecek yok... Yazdı mı, iyi yazar... Ama birader, yazdıkları da hep havadan sudan şeyler... Şimdiye kadar ciddî bir şey yazdı mı? Yazamaz ki... Yazdıkları da sanki bir marifet olsa, yüreğim yanmaz... Soytarılıktan başka nedir ki Allahaşkına... Sakın yanlış anlama, ben kendisini severim, iyi insandır.

Sözünde durur... Değil mi? Mert adamdır ama, hani ne derler... Paraya geldi mi, bırak... Onunla gül,

konuş, eğlen, ama alışverişe geldi mi iş, a-ah... Fena oğlan değildir, değildir ama, borç aldı mı vermez birader. E doğrusu, insan da bu dünyada namusu için yaşar. Ben onu bunu bilmem, al gülüm, ver gülüm...

Haa, bak cömerttir... Neme lâzım, kendisi burda yoksa, Allahı var... Yalnız ne var ki, adama bir zeytin yedirir, bir teneke zeytin yağı işetmeye kalkar. Böyle cömertliğin de... Vallahi ben kendisini severim. Sevdiğim için söylüyorum birader. Değil mi ya... Yedirir, içirir, arkadaşından canını esirgemez ama, dikkat etmişsen anlamışsındır; kaz gelecek yerden tavuğu esirgemez. Kaşığıyla verir, sapıyla çıkarır.

Ama iyiliğine gelince söz yok... Bir dostuna iyilik yapmak için, her fedakârlığı göze alır. Almasına alır ama, yaptığı iyilik de ürküttüğü kurbağaya değmez. Hani bir lâf vardır, öyle bir inek ki, beş yüz kilo ot yer, iki yüz elli gram süt verir, onu da arka ayağı ile devirir, derler ya işte öyle. Ben onu, inan ki kardeşimden çok severim. Biraz kıskanç, haset olmasa... Ya... demek sen de farkına vardın!... Çok hasettir, en yakın arkadaşını bile kıskanır... Her halde beni anlıyorsun... Tabiî, tabiî... Ben de seni anlıyorum. Dünyada en sevdiklerimden biri odur, kardeşim olsa o kadar sevmem.

Bir yanı var, çok hoşuma gider, özü sözü birdir, dobra dobra konuşur. Ama, anlamıyorum a efendim, riyakârlığa ne lüzum var? Ona sorarsan riyakârlık değil, nezaketmiş. Hadi canım, bal gibi riyakârın biri... Dünyada en iğrendiğim şey de riyakârlıktır...

Vallahi dedim ya, çok severim... İyi adamı herkes sever diyeceksin, doğru... Bir insanın yüzüne söylemediği şeyi arkasından söylemez. Yalnız ,sen de bilirsin ya, dedikoducudur. O bizim yabancımız değil, canımız, ciğerimiz, kardeşimiz. Herkesin hakkını faz-

lasıyla verir. Kendini düşünmez, etrafını düşünür, ama ne var ki istismarcıdır. Arkadaşını, dostunu değil, babası olsa sömürür. Sakın çekiştiriyorum zannetme... Vallahi değil...

Sonra efendim, namuslu adamdır. Çok, çok namusludur, ama... Haaaa, bak!... Kendisi de geldi işte... İyi adam lâfının üstüne gelir... Hoş geldin. Şimdi, biz de senin lâfını ediyorduk. Bir saattir seni öve öve bitiremedik. Demin, senin özü sözü bir olduğunu, iyilikseverliğini, cömertliğini anlatıyordum.

MERHUM
PAPEL

Herşey aklıma gelirdi, ama onun apansız intihar edeceği hiç aklıma gelmezdi. Bütün ömrümüz birlikte geçti. Kim derdi ki, hayatımın en sıkışık, en zor bir sırasında o beni yüzüstü bırakıp «artık yaşamaya daha fazla dayanamıyacağım; ben intihar edip kurtuluyorum. Sen de başının çaresine bak!...» diye mektup yazdıktan sonra canına kıyacak... Bu kalleşliği de yaptı en sonunda. Üzüntümün büyüklüğünü anlayamazsın. Onun ölümü, başkasınınkine benzemiyor. Dostum, sevgilim, karım intihar etse, bu kadar yıkılmazdım.

Dün akşam eve gelince, pantalonumun cebinde onun son mektubunu buldum. Bakın, ne acıklı bir mektup yazmış:

«Azizim!

Bu son mektubumu okuyunca, biliyorum, deliye döneceksin. Seni hayatta, iktidardan düşmüş gibi yapayalnız, dımdızlak bıraktım. Beni afedecek misin, bilmiyorum... Haysiyetsiz bir hayata daha fazla dayanamazdım. Ölümümden hiç kimse sorumlu değildir.

İntihar etmeden şu birkaç dakika önce (Bu lâf intihar mektuplarının klâsik tâbiridir.) bütün hayatım,

bir sinema şeridi gibi gözümün önünden geçti. Seninle birlikte çok iyi günler geçirdik. Ben senin yanında olduğum zamanlar, muhaliflerinin çanına ot tıkamış iktidar gibi ağzın kulaklarına varırdı.

Kırk yıl öncesini düşün... Her sabah işine giderken, evine beni bıraktın mı, evdekiler, sevinir, düğün bayram ederlerdi.

Benim sayemde sen, iyi bir aile başkanı, iyi baba, iyi arkadaş, iyi dost olurdun.

Hem o kadar eskiye gitmenin ne gereği var. Savaş yılları içinde bile, şehrin en lüks lokantasında yerdin, içerdin, sonra garsona beni verirdin. Garson hesabı alır, bahşişi alır, daha da geriye artardım. Gazete alırdın, sinemaya giderdin, traş olurdun, ayakkabı boyatırdın, otobüse biner evine dönerdin de, ben yine güreş tefrikaları gibi bitürlü bitip tükenmek bilmezdim.

Hey gidi günler hey... Cebinde benden iki üç tanesini bir arada taşıyanları, ömründe karakolda dayak yememiş vatandaş gibi parmakla gösterirlerdi.

Sen kendini bir düşünsene... İki parmağının arasına beni alıp da, Beyoğlu caddesinde,

— Geh bili bili, geh, geh!... dedin mi, esmeri, sarışını, beyazı, kadınlar arkana düşerdi. Beni daha uzaktan görüp de kanmıyacak mı vardı? Yani kısacası, itibarım vardı, haysiyetim vardı.

Gel zaman, git zaman, herşey değişti. O zamanlar insanların kalbi:

— Pa - pel! Pa - pel! Pa - pel! diye atardı. Oysa şimdi, sarışın, esmer bombaların burun kanatlarından tut da, vurguncu ve karaborsacıların nabızlarına kadar hepsi:

— Mil - yon!... Mil - yon!... Mil - yon! diye atıyor.

Ben, kendi cinsimden pek çok intiharlar gördüm. Vaktiyle bir nikel beş para vardı. Zavallı yıllarca süründü, durdu. Sonunda kahrından intihar etti. Ondan önce de metelik'in intiharını kitaplarda okumuştum.

Zavallı Beş paranın arkasından on para uzun zaman yaşamadı. İnsanların birbirlerini «ciğeri on para etmez!» diye kendi adına aşağılamalarına dayanamadı, o da intihar etti.

Yüz paranın intiharı oldukça hazindir. Bir adam kör bir dilencinin açık avucuna bir yüz para bırakmıştı. Kör dilenci, yüz parayı kaldırdı, adamın kafasına attı. Bu hareket zavallı yüz paranın ağrına gitti, intihar etti.

Beş kuruşun, hemen arkasından da, on kuruşun ha'in intiharlarının hikâyesini bilirsin. Bir adam ce binden yere beş kuruş düşürdü. Eğilip almak zahmetine bile katlanmadı. Yine birgün, Taksim alanında yere düşen on kuruş bir hafta düştüğü yerde kaldı da, herkes onu gördüğü halde çiğneyip geçti. Hiçbir vicdan sahibi, onu ayaklar altından kaldırmak zahmetine katlanmadı. O da kahrından öldü.

Hele bir zamanlar manda gözü denilen o kocaman yirmibeş kuruşun intiharı ne acıdır. O manda gözü ki, o tarihte bir dairede işi olan bir yurttaşın elinde parladı mı, bir haftadır sırada bekleyen yüz kişi olsa, onlar yine bekleşirler, elinde manda gözü parlayan yurttaşın işi şıp diye görülürdü. Bir manda gözünün açmadığı hiçbir kapı yoktu. Ama günün birinde bir gazino helasında müşterilerin eline kolonya serpen madam, o ünlü manda gözüne dudak büküp, artık hela kapısını bile açamaz hâle gelince, o zavallı da intihar etti.

Sen şimdi ne dersen de... İntihar etmek de, bana vız gelir. Arkadaş, benim haysiyetim var. Ben Çar ordularında komutanlık yada Çar'a yaverlik yapıp da,

devrimden sonra yaban illerin meyhane köşelerinde sarhoşlara karanfil satmaya çalışan, kör, topal, Beyaz Rus subayları gibi yaşayamam!

Resmî raporlara, Ticaret Odasının hayat endeksine, Valinin vaadlerine, propaganda nutuklarına güvenip daha bir süre sürünecek, bu hayata katlanacaktım. Ama dün gece gittiğim içkili, sazlı bir bahçede sarhoşun biri beni garsona bahşiş diye verip de, garsonun, beni adamın başına fırlatıp,

— Al sen bunu da... Falan filân demesi, sonra da bana bu adam hakaret ediyor, diye polise şikâyet etmesi çok gücüme gitti. Demek ben de, bir zamanların beş paraları, on paraları, kırk paraları, beş kuruş, on kuruş, manda gözleri gibi, artık bayramlarda çocukların, çöpçülerin, helâcı kadınların, garson yamaklarının bile beğenmedikleri, burun kıvırdıkları, dudak büktükleri zavallı bir hale düşmüşüm. Daha fazla yaşayamam. Hakkını helâl et...

Ben intihar ediyorum, sen kına yak!...

Elveda ey gençliğimin tatlı rüyaları!... Elveda ucuzluk hülyaları!... Elveda!...

Kırk yıllık arkadaşın

Papel

nam-ı diğer teklik yada 1 lira

TERBİYEM MÜSAİT DEĞİL

— Çüş!...

Kadının ağzını bozup beni neden böyle terslediğini anlayamadım.

«Affedersiniz ama ne oldu?» diyecektim, dilimi tuttum.

— Bak, bir de suratıma bakıyor. Senin ağzının payını verirdim ama, yoksa terbiyem müsait değil!

Otobüs kalabalık, bütün yüzler bize çevrildi. Hiç sesimi çıkarmamayı uygun buldum. Kadın durmadan söyleniyor:

— Münasebetsiz herif!... Terbiyesiz!... Rezil!... Ne olacak, aile terbiyesi görmemiş ki...

Bir kere, «Hanımefendi, rica ederim. Kendinize gelin!...» demek için yutkundum, vazgeçtim...

— Tuu!... Senin suratına... Terbiyem müsaade etse, ben sana yapacağımı bilirdim.

Otobüs yolcuları da söylenmeye başladılar:

— Ayıp yahu!... Kadına böyle şey yapılır mı?

— Ne yapmış?...

— Herhalde sıkıştırmıştır kadını...

— Belki de ayağına basmıştır.

— El atmadığı ne belli?...

Otobüs dursa, ineceğim. Kadının bir kere çenesi açıldı, susturabilene aşkolsun!...

— Utanma, arlanma, haya kalmamış!... Irz, namus düşmanı!... Yoksa benim de aile terbiyem müsait değil!...

İşte belâ diye buna derler. Bari bişey yapsam... Kör olayım, parmağımın ucu bile kadına dokunmadı. Hem öyle kalabalık ki, dokunsa bile ne gerekir...

— Bayağı herif!... Sen yine benim gibi terbiyeli bir kadına çattın... Yoksa!...

Boncuk boncuk ter döküyorum.

— Bu herifler, mahsus böyle kalabalık tranvaylara biniyorlar... Ben senin ağzının... Hadi yine ne ise, terbiyemizi bozmıyayım!...

Artık sabrım tükeniyor. İnsan taş olsa çatlar.

— Dua et ki, terbiyeli kadınım. Yoksa, senin ağzını faraş gibi yırtardım...

Bir kul da çıkıp bana hak vermiyor.

— Lâf atmış galiba...

— Kadın ne dese haklı!...

— Belki de çimdiklemiştir kadıncağızı...

— Bu kadarı da yapılmaz!...

Bütün yolcular kadını tutuyor, bana yükleniyorlar. Sükûnet bulacağına gittikçe işi azıtıyor, bangır bangır bağırıyor kadın:

— Herif, herif!... O kadar azdınsa, adres vereyim de oralara git!... Anladın mı sen!... Vallahi terbiyem müsaade etse...

Yooo... Bu kadarına dayanamam. Kalabalıktan kendime yol açtım. Kadının kolunu tuttum:

— Hanım, dedim, deminden beri söylemediğin kalmadı. Ben sana ne yaptım?...

Kadın bir kahkaha salıverdi:

— A dostlar!... Şu sünepe, şu miskin uyuza bakın!... Bu da kendisini erkekten sayıyor. Ayol seni erkek yerine koyan var mı?... Ben sana mı söylüyorum. Haspam bir de üstüne alınmış!... Mundar!... Hadi git işine! Sana lâf söyleyen yok!... Ben şu uzun boylu, esmer delikanlıya söylüyorum...

Otobüs Taksimde durmuştu. Bir inişim var, sormayın... Kadın hâlâ bağırıyordu:

— Moruk, üstüne alınmış!... Terbiyem müsait olsa, ona verilecek/cevabı bilirdim ben...

Yaşlı olmak çok kötü... Kadınlar yaşlılara hakaret bile etmiyorlar...

APARTIMAN PEŞTEMALİYESİ

Tophanede hemşeriler kahvesinde bir apartıman kapıcılığı için, iki hemşeri pazarlık ediyor:

— Yok, deve!... Altı yanı kapıcılık be!...

— Onbinden metelik aşşağa disen olmaz. O da senin güzel hatıran için...

— Durmuş Ağa... Gel şunun olacağını söyle de helâllaşalım...

— Olmuşu olacağı bu... Vallaha kırk para indir disen indiremem. Böğün onbin gaymeye al, yarınertesi gün, babanın oğluna, elini öpene yirmibine vir.

— Tapusuynan mı viriyon be?

— Tapusuynan olsa kaç para ider acep?... Löküs portamamanının gapıcı geliratı mal zahabının aldığı kiradan gat be gat yüskektir.

— Canım Durmuş Ağa, sen bağa mı ağnatıyon... Yirmi yıldır portaman gapıcısıyım. Bayramdan bayrama esgi püsgü virirler. Seyrenden seyrene bağşış virirler.

— Yoooh, yoh... Löküs portamanının hösûsiyeti var.

— Di bahah, neymiş bu Löküs portmananın hösûsiyyatı?

— İlkin üst gattan başlıyah... En üst gatta ehtiyar bir mütâyit oturur... Züt guzusunun ilüğü kibi gorpecük bi garısı var. Mütâyit ayın bi yarısı içerde, bi yarısı dışarda. Mütâyit gapudan çıhtı mı, garı tilefonu basar. Onun bi tohduru va. Tohdurun tomofili gapuya dayanır. Tohdur gapudan girerkene eline bi onluh sıhıştırır. Çıharkene de bi onluk. Künde üç mü, dört mü, Allah bilir. Ayda üç bini yaluğuz tohdurdan gıvırıng... Mütâyit de her giriş çıhışında bi on kâhat virir...

— O niye viriyo?

— Ağnamıyon mu? Tohdur ayile dostu... Herüf evdeykene de gelür. Mütâyit, tohdurun garısıynan dalgasını bilür emme, bilmezden gelür. Ben de herüf evde yoğkene, tohdur portamana geliyo diyerekten dedigodu yapmıyım deyi beni gollar... Salt üst gattan ayda üç bini doğrulttun.

— Garı vimez mi?

— Hep onun sayasında geçiniyoh be!... Virse bilem istemem. Keşkileyim bi gaç ayile dostu taha ossa... Ben garıya üstüne gomisyon bile virririm...

— Ne diyon be Durmuş Ağa?...

— Vallaha... Garı yukardan «on şişe bire, iki şişe fiski!» deyi ses eder, alır götürürüm, parasını vimez. Gomisyon değel mi bu?

— Eeee sornam?

— Gelelim beşinci gata... Orda bi garı tohdorunun mâyenünesi va... Üfff... Ganber Ağa, gorsen, nasın işler... Tohdorun her bi möşterisinden beş kâhat sızdırmadan içeri goymem. Vallaha para doplamahtan, sıkışırım da su tökmeye bile vakit bulup gidemem be...

— Ağnamadım vallaha...

— Oğlum sen gapıcı değel, bostan gorhuluğu durmuşsun. Mayenünede kurteç yapıyolaa be!... Şindik ağnadığı? Tohdur da ses etmeyim deyi bana üç yüz kâhat mayiş bağladı...

— Eeee... Sornam...

— Gelelim dördüncü gata... Dördüncü gat altun madeni... Gündüz kimse uğramaz. İnehteri bende. Bi sehetliğine otuz kâhat virirler. Eğer virsem, vallaha tönel gibi işler. Emme namıssızlıh olur deyi her zaman virmiyom. Gece oldu muydu dördüncü gat dolar daşar. Zabahacak gumar oynanır. Girenden çıhandan, beş on, yirmi gayme kes, gayrı insafına galmış, ni goparırsan...

— Eeee... Durmuş Ağa?...

— Gelelim üçüncü gata... Bu gat panga kibidir be... Allahıma bin bin bereket... Ayda üç binden aşağı düşmez geliratı.

— Orda ni va Durmuş Ağa?

— Randefü evi işler. Gireni çihanı kes kesebildiğin gader... Garılardan ayrı al, irkeklerden ayrı... Bu gumarcılarınan randefücüler bi de cümert olur ki... Bende yalan dolan yoh Ganber Ağa... Bah ikinci gattan, ayda otuz kâhat gapucu parasından başka metelik alaman... İkinci gattakiler bek namıssız... Ne randefü evi işletir, ne gumar oynatır. Emme onun da gızını golluyom, helbet bi dalgasını yahalıyacağım. Garşıdaki mobilyacı herüfinen gaynatıyo. Evelsi gun mekdüp gondertti benimilen, beş kâhadını kestim. Hele sen dur... Ondan da ayluğu üç yüze getüdüm, getüdüm, getiremezsem, mal zahabısıria söyliceğem, tahliye dâvası açıcıyh... Abugat ücreti benden... Heftesine galmaz, apar topar evden çıharırım. Portamanın düzenini bozuyolar be!...

— Eee... Sornam Durmuş Ağa?...

— Sornacığına efendüm... Gelelim birinci gata... Birinci gatta mıh sıçtının biri vardı, onu çıharttudum. Şincik boş... Eyi bi kiracı golluyom. Çoh istiyen va emme, teygigat idiyom, boş... Ni randefü evi işletiyor, ni kurteç yapıyo, ni gumar oynatıyo... Ni de ayile dostu va... Böylesi kiracıyı töbeler ossun sohmam... Ma! zahabına, bunlar kira viremez diyom, sepetliyoruh... Birinci gatı mineesip bir kiracı için boş dutuyom.

— Eeee Durmuş Ağa!...

— Gelelim zemin gata... Zemin gatta ben yatıyom. Üç oda, sal sala manca... Gomme benyo... Efendüme deyyim, bi mıtbah... Havagazısı, elentriği, galâriferi... Bizim gaşıh tüşmanı koyde... Metüresimnen orda kalıyom. Garsonyeri kibi de gullanıyom arasıra...

— Eeee... Başha Durmuş Ağa?...

— Gayrı bunun ee si, başhası va mı? Mal zâhabısı, efendüm ayda alur her gattan binerden, altı bin. Ben de alurum onun gadar. Üstelik benimkinin vergisi yoh, algısı yoh. Sen vireceğin on bini, bi ayda çıharıng... On bine virmem ya, daha fazlası dedigodu olur deyi, o da sana viriyom... Şindik ağnadınmı?...

Kanber Ağa kuşağının arasından iple bağlı meşin cüzdanını çıkardı. Dokuz tane binliği Durmuş Ağa'ya saydı:

— Haydi uzun itme... Biz de çoluh çocuk zahabıyız... A! da hayrını gor... Hakkını helâl it!...

MİLLETVEKİLİ OLACAK VALİ NUTKUNDAN BELLİDİR

Üç saattir, dört cip yoldaydı. Köy kahvesinin önünde cipler durdu. Vali, öndeki arabadan indi. İkinci arabadan mektupçu, defterdar, emniyet müdürü, jandarma komutanı indiler. Tarım müdürü, sağlık müdürü, eğitim müdürü, lise müdürü, postane müdürü, tapu-kadastro müdürü ve öbür müdürler de arkadaki arabadaydılar.

Cipleri gören köylüler, kahveden dışarı fırladılar. Kimi valinin elini öptü, kimi sıktı. Kimisi kucaklaştı, Vali de onları sevgiyle sardı, bağrına bastı.

Yıllardır özlemi çekilen demokrasinin bu sıcak gösterisi, insanın gözünü yaşartıyordu.

Hep birden kahveye doldular. Vali, kahve ocağının yanma, peykeye bağdaş kurdu. Ama, köyün en yaşlısı Mahmut Ağa'yi sağına aldı, o oturmadan oturmadı. Köylüler yaşlarına göre sırayla peykelere bağdaş kurdular, kimisi de hasır kahve iskemlelerine oturdu.

Vilâyet maiyet erkânı, mevki ve kıdemlerine göre kapının sağında solunda, ayakta sıralanmışlardı.

— Hoş geldin Bey...

— Hoş bulduk Ağalar!...

— Hoş geldin...

— Hoş bulduk...

Eller göğüslere kondu:

— Merhaba!...

— Merhaba!...

Vali de tıpkı köylüler gibi, sağ elini kalbinin üstüne bastırıyor, her köylüye ayrı ayrı,

— Merhaba, merhaba!... diyordu.

Çaylar, kahveler geldi. Kendilerine «otur«» diye validen buyruk çıkmadığı için, memurlar, çaylarını, kahvelerini, dudaklarını şapırdatmamaya dikkat ederek ayakta içiyorlardı. Yalnız, içlerinde medenî cesaretiyle tanındığı için on yıldır terfi edemiyen orman müdürü, romatizmalı bacaklarının sızısına dayanamadı, kuyruk sokumuyla duvara yaslanmak yürekliliğini gösterdi. Vali, babacan bir edâ ile sordu:

— Nasılsınız bakalım hemşeriler?

Kahveden yer yer sesler yükseldi:

— Sağ ol beğeem...

— Allah eğsüklüğünü göstetmesün!...

— Sayanda çok iyiyik...

— Allah senü başumuzdan eğsük itmesün!...

Vali, köylüleri aydınlatmak için konuşmasına başladı.

Artık o kadar onlardan, o kadar halktan biri olmuştu ki, o da tıpkı onlar gibi, onların dili, onların ağzıyla konuşuyordu. Hele «K» harflerini «G» sesiyle söylemeye büyük dikkat gösteriyordu. Okul sıralarındayken, müsamerelerde sahneye çıktığı için, köylü taklidinde başarı gösteriyordu:

— Ağalar, sizi goresüm geldi... Ben koyünüze gelmiyeli gaç gun oldu?

İhtiyar bir köylü,

— Dün değel evveliki gun buradaydın... dedi.

— Amanınğ... Essah mi diyon İrecep Ağa... Bağa yıl olmuş gibi geldi be!... Vallaha özlemişim sizi yahu...

Köylülerle senli benli konuşan Vali, hasır iskemlede oturan köylülerden birine sordu:

— Sadık Ağa... Senin işin oldu ya... Pangadan grado aldın ğı?...

— Sağol beğeem... Düneğin şehere vardım, Zirehet Pangasından iki bin gayme galdırdım...

— Ni diyon be Sadık Ağa?... Düneğin şehre vardın da, insan bi yol bağa uğramaz mı? Bi acı gayfemi ossun içerdin...

— İrehatsızlık virmiyelim didim hani!...

— Bah, bah, bah... O nasın lâf be Sadık Ağa?... O vilâyet gonağı sizin evünüz...

Sonra Vali başka birine döndü:

— Ismıyl Ağa, dün gece seni üryamda gordüm...

— Hayırdır işşallah...

— Ahlım fikrim hep sizde... Acep arkadaşların bi eğsüğü neyi var mı diyerekten düşünüp yatıyom... Gündüz hülyamda, gece üryamda siz...

Konuşma arasında kahvenin kapısı açılıyor, içeri giren köylü, doğru Valiye gidip gençse elini öpüyor, yaşlıysa kucaklaştıktan sonra halhatır soruyordu. Vali çoğunun adını biliyordu. Memmet, Ehmet, Hüsiin...

Adını bilmedikleri olursa,

— Gusura galma, çıhmış ahlımdan, adın neydi? diye soruyordu.

— Satulmuş...

— Hee ya!... Unutmuşum besbelli... Otur Satulmuş... Öyle ırağa değel... Yamacuma gel!...

Vali, karşısında ayakta duranları köylülere gösterdi:

— Bunları tanımıyonuz mu Ağalar?

Vali her köye gidişinde böyle sorar, köylüler de,

— Tanıyoz Beğeem!... derlerdi. Ama Vali yine de memurlarını köylülere teker teker tanıtırdı:

— Şu beri başta diğelen, uzun zayıf?...

Köylüler,

— Biliyoz, Nektüpçü Bey... derlerdi.

— Onun yanında diğelen şişgo, vergi tahsil müdürü... Bi işiniz düştü müydü, gapısını vurmadan gireceğiniz... Oldu oldu, olmazsa dooğru gapımı çalın!... Şu gravatı gaymış, gundurası patlah?...

— Onu bilmiyk... Zirehet mödürü mü yoğsam?

Vali, hepsini teker teker köylülere tanıttıktan sonra, ayakta duran memurlarına,

— Oturun!... diye emir verdi.

— Esküden bunların suratlarını gormek için, yüz görümlüğü virmek ilâzımdı. Şincik hepsünü toparlayıp ayağınıza getürdüm. Demokrasi diye, işte buğa dirler...

— Bi diyeceğiniz, bi şekâyetiğiz var mı?...

Köylüler isteklerini söyledikçe, Vali hemen ilgili memuruna,

— Not edin arkadaşın şikâyetini... Hemen halledilecek, bana neticeyi bildireceksiniz!... diyordu.

Vali, memurlarıyla İstanbul ağzıyla konuşuyordu. Köylüler,

«Bizim Vali emme de dil biliyo...» diye Valiyi takdir ediyorlardı. Dilekler dinlenirken kapı açıldı. Zayıf, soluk renkli bir genç girdi. Utangaç, sıkılgan bir

halde Valinin yanına gitti. Vali hemen ayağa kalktı. Bütün köylülere yaptığı gibi, onu da kollarının arasına aldı, bağrına bastı, alnından öptü.

— Nasılsın?

— Teşekkür ederim efendim... Sağolun!...

Hayret!... Bu delikanlının dili başkaydı, İstanbul ağzıyla konuşuyordu:

— Adın Irza mıydı senin? Unutmuşum...

— Hayır efendim, Muslih...

Vali birden toparlandı. Galiba bu ütülü pantalonlu delikanlı köylü değildi. Yoksa bir yanlışlık mı yapmıştı? Kaşları kuşkuyla yukarı kalktı:

— Necisin sen?

— Köyün öğretmeniyim efendim!...

Vali kendine geldi. Onu köylü sanarak kucaklamış, alnından öpmüştü. Suratı birden ekşidi, öğretmeni,

— Şşşıııı!... diye tersledi. Valinin dişleri arasından ıslık gibi çıkan bu tek heceden öğretmen bişey anlamadığı için ne yapacağını şaşırmıştı. Vali:

— Geç şöyle!... Dur şurda!... diye bağırdı.

Köy öğretmeni bir suç işlemiş gibi başı önünde, utangaç döndü, memurlar sırasının en sonuna geçti.

Öğle olmuştu. Köy odasına gittiler. Vali, köylülerle birlikte, yer sofrasına çöktü. Sarma yedi. Bakır sahandaki bulgur pilâvına, köylülerle birlikte tahta kaşık salladı... Çenesinden akıta akıta ayran içti. Yemekten sonra Valiyle memurları ciplere atladılar. Köylülerin:

— Gulegule!...

— Gene gel!... Bekleriz Beğeem!...

— Sağlıcakla!...

Gibi içten uğurlamaları arasında başka bir köyün yolunu tuttular.

Seçim zamanı geldi. O ilden beş milletvekili seçilecekti. Seksendört aday vardı. Vâli de adaylar arasındaydı. Onun seçileceği yüzde yüzdü. Hangi köylü ona oy vermezdi? İşte tam dört yılı, onlarla başbaşa, yanyana geçmişti. Sayrılarına, sağlarına, dertlisine, borçlusuna koşmuştu. Ne deseler, ne isteseler yapmıştı. Vâli, milletvekili seçileceğine güvenli, alanda toplanan halkın önünde kürsüye çıktı, âdet yerini bulsun diye bir seçim nutku çekti. Dinleyiciler arasındaki Mevlit Ağayı bir üzüntü almıştı. Vâliye,

— Misâde it... Şu yüskek yirden ben de bir iki çift lâf idiyim!... dedi.

Vâli, Mevlit Ağanın kendisini destekliyeceğini bildiği için, onu kolundan tuttu, kürsüye çıkardı. Mevlit Ağa, sakalını sıvazladıktan sonra, mikrofondan kalabalığa doğru konuşmaya başladı:

— Hemşehrüler!... Vâlimiz, adaylığını godu. Biliyom, ona oy vireceğiniz... Emme bi yol düşündünüz mü? Ben zeksen iki yaşındayım. Bu vilâyete şinciye gader böyle bi Vâli gelmedi. Yol didik yaptı. Su didik getüdü. Tohdur didik virdi. Grado didik alın didü. Okul didik, aha okul didi. Melkâmatı fır dolayı dönsen, bi eşüne daha ıraslanmaz. Şincik onu da mebus yapar ziyan idersek, hâlimiz nic'olur? Mebıslık goley, kim ossa yapıyo... Vilâyetten uzahlaştıracak başka adam mı galmadı?... Düşünün daşının, ona gore bi garer virin!...

Mevlit Ağa kürsüden indi. Sapsarı olan Vâli, hiddetini belli etmemeye çalışarak, tekrar kürsüye çıktı. Mevlit Ağa'nın kendisini övmesine teşekkür ettikten sonra, eğer kendisini milletvekili seçerlerse, Meclis kürsüsünden bu halkın hakkını, hukukunu daha iyi koruyabileceğini yeminler ederek iki saat anlattı.

Mevlit Ağanın dört cümlelik konuşması bütün köylere birden yayılmıştı. Bir hafta sonra yapılan seçimlerde seçim sandıklarından Vâliye verilmiş yalnız ikiyüzondört oy pusulası çıktı. Bu pusulaları da, ondan kurtulmak isteyen ikiyüzon vilâyet memuruyla, Vâlinin dört kişilik kendi ailesi efradı vermişti.

Seçimden önce milletvekili olmak için istifa eden Vâli; şimdi emeklidir. İdarecilik zenaatindeki bilgisinden, tecrübelerinden başkalarının da yararlanması için bir kitap yazıyor.

Ondört yıllık çalışmalarından yalnız dilinde bir hâtıra kaldı, arasıra «k» ları «g» gibi söylüyor, yazmakta olduğu kitaptan başını kaldırıp karısına şöyle diyor:

— Garıcığım, bağa bi gayfe bişir, gene gafam duttu!...

POTİNBAĞI KİRALI İSTANBUL'DA

On yaşında İstanbul'a geldiler. Yusuf Bebek'te, hamallık yaparken, Şaban bir yolunu buldu, Amerika'ya gitti. Beş yıl sonra, Şaban'ın Amerika'daki adresini öğrenen Yusuf, okur-yazar bir hemşehrisine yazdırttığı mektupta şunları diyordu:

«Gardaşım Şaban, orları gâvur melmekâtıdır. Sersefil olursun. Dilinden ağnımazsın, dininden ağnımazsın. Bursa işlar açıldı. Ben şimdik Mısırlıların yalısında bahçevanlık yamağı duruyom. Mayışım iki yüz elli kuruş. Yatıcah bir yirim de var. Bıldır, Ramazan Bayramı'nın erefesinde koye yirmibeş lira çıhardım. Ni yap it, ecele, burıya gel. Helbet seni de bi gapıya yirleştirrik. Navlın paran yoğusa, haber ilet, bir vasıtaynan sağa bi mayışımı göndereyim. Bâgî Hüdaya emanet ol. Mekdübümün cuvabını ecele beklerim.»

İki yıl sonra Yusuf, Şaban'dan şu mektubu aldı:

«Gardaşım Yusuf, senden ayrılalı beri yedi yıl geçti. Melmekât gözümde dütüyor. Emme bitürlü iki ucunu bir arıya götüremedim. Burda ilkin yirmibeş dılar haftalığınan Detrovit denen bir şeherde bi tomofil pavligasına emele girdim. Burdakilerin heç bi şeye ahlı yatmıyor. Emerigan insanları başka bi çeşit. Öğ-

len faydosunda yimeğe giderkene gapının önünde birbirine yol virmek için bir sehet bekliyolar. Mıtfağa giden gapı da açıh duruyo. O boş gapıdan girmek ahıllarına gelmiyo. Ne bellerlerse hep onu yapıyolar. Ben o boş kapıdan girdim, hepisinden eveli yimeğe oturdum deyi hep şaşguna döndüler. Eğer aklın varışa bi golayını bul, papura atla, burıya gel. Açıkgöz olduğundan sebep, piyasan benden de yüsgek olu. Buradakiler hep mantar gafa. Orlarda ziyan zebil olma. Navlun paran yoğusa, sağa yüz dılar ciharıyım.»

Yusuf Şaban'a şu cevabı yazdırdı:

«Bi huzura,

Evvelâ üzerime farzolan selâm iresmini ifadan kelli hatırı şerifimizi sorup sıval iderim. Sıhhatta dayım olmağızı Cenabı Mevlâ'dan beş vahit niyaz eylerim. Bu taraftan eğer ki sorgu sıval idersen, hemdolsun ziyanlık bir haber olmayıp, gardaşım Şaban, senden gayri bir kederim yoktur. Burda veziyet düzgündür. İşler açıldı. Esgi bildiğin gibi değel. Ahlıma düşdükçe sana acıyorum. O gâvırlık yirde galdın. Huynu bilmenğ, suyunu bilmenğ. Oralarda pel perişan olıcanğ. Gâvır gısmının yimeği bile yinmez. Doğuz etiynen bişirirler yimeği... Her bi şîyleri mundardır.

Mayışımı yüz guruş taha arttırdılar. Beyden Allah razı olsun, esgi gunduralarıynan, urubalarını hedayâ itti. Didim ya, şimdik bura, esgi bildiğin bura değel. Sağa burda bi iş bile buldum. Üç yüz guruş aylık virecekler. Yimen içmen de ordan. Daha Allahdan belânı mı aranğ. Bahşişi de üstelik... Bu gapuyu beğenir dururşan dursun, yoh beğenmedin, sana bi arhalık uydurruh, ilimon isgelesinde yük daşırsın. Üst yanı gayri senin bileceğin iş... Düşün daşın!... Sağa navlun parası bi beşlik gondereyim, gâvurluk yirlerde sürünme.»

Bir yıl sonraydı. Şaban'dan Yusuf bir mektup almıştı:

«Evvelâ mahsuz selâmilen halhatır sıval iderim. Gonderdiğin mekdübe memnuniyetliğimin tarifinin mümkünü yohtur. Burda haftalığım yüz dılara çıhtı. Ağnatsam guler yatarsın. Bah nasıl oldu... Pavlihada tomofilleri vincinen galdırıp gamyona yükletiyolar. Vinç bi yirinden illetli çıhtı. Bulaşdılar tamire... Bahdım, iş uzayacah... Tomofili galdırınca godum gamyona. Bi şaşdılar, bi şaşdılar... Adımı vinç Şaban godular. Haftalığımı yüz dılara çıkardılar. Bundan kelli pavliganın bütün garıları, başıma üşdüler, tebelleş oldular. Hele bi yapıncah sarısı çilli, görpecik bi garı var, dilektörün bi şiysiymiş. İşte o garı açıh açıh asılıyo... Bana bi döl vir, sana ni istersen viririm diyo. Garı bek ilük gibi... Harama uçkur çözmeli mi acep kim? Gardaşım Yusuf, orlarda sürünüp yatma, ahlını başına devşir. Sen buraya gelsen ben tomofil galdırdım, sen gamyonu galdırırsın. Seni goyıcak yir bulamazlar. Burda seni damızlık diye gullanırlar. Bi gelsen buraya mülyöner oldun gitti be!... Sana İkiyüz dılar navlın çıharayım, atla papura gel. Dört gözünen cuvabını beklerim.»

Yusuf okur-yazar bir hemşerisine yalvardı. Saban'a şu mektubu yazdırdı:

«Yüsgek bir huzura. Evvelâ mahsuz selâm ider, böyüklerin destinden, gucüklerin gozlerinden pûs iderim. Ve gerek bu mekdübü ohuyan ve gerek diğneyen efendülere, sorıp sıval idenlere, hemşerülere ferace ferace selâmlar ider, hepsini derhatır iderim. Gardaşım Şaban: Bura gunden güne ferahlıyo. Bizim Bey, mayışıma iki mecit (kırk kuruş) daha zam yaptı. Hemşehrüler hep sağa acıyoruh. O gurbetlik yirden gaç gel. Bizi yandırma. Sana burda iş bulduh. Gel şu işi

gaçırma. Maçka'da bi apartuman gapuculuğu. Bi daha beyle yir bulamanğ. Bodrumda bi odası da var, yaban illerde sürüm sürüm sürüneceğine gel şurıya adam ol. Sana on gayme navlun çıharıym, ecele gel!...

Şaban'dan gelen cevapta şunlar yazılıydı:

«Burda bizim pavligada başımızda Consın derler, dibek gibi bi herüf var. Her dayım bana tahılır. Bi gaç kere, «efendü, var git işine!» didim, diğnetemedim. Ben ginem aldırmıyacahtum. Pavlihada ben diyim on bin, sen di gırh bin kişi var. Herkeslerin içerisinde herüf Hacayvat gibi yurmuhlarını sıhıp üstüme varmasın mı? Herüfe bi gara gucak girdim, gurt gapanıynan yere çaldım. Şaplağı da indirincek, temelli yire serildi. Ediraftan bana bi alhış duttular. Meğerlüm herüf boksürmüş. Emeriganın en menşur boksörüymüş. Dilektör haber almış. Beni çığırdı. Govacak sandım. Gollarımı sıhdı, bakdı. Emeriganca «eferüm» didi. Haftalığım yüz dılar arturdular. Şimdik haftalığım iki yüz elli dılar emme az geliyor... Bizim burda bi sandukamız var. Sandukada arkadaşlar garer virdik, zam virmezlerse gıraf yapıyoruh.

Ulan gardaşım Yusuf be! Gendüne yazıh ediyorsun orlarda be... Sen burda ossan, pavligadakilerin topunu öğümüze gatar, davar gibi sürük. Sağa beş yüz dılar navlun çiharıyım, hemencecik gel!...»

Yusuf'un cevabı:

«Gardaşım Şaban Efendü,

Üsdüme farzolan selâm tabiidir. Burda işler açuldü. İş çoh emme, melmekâtta adam yoh. Benim mayışımı bilem, ayda iki gayme artırdılar. Beğin bi hizmetçisi var. Onunla baş göz olduk. Düneğen şeriat evine girdik. Bey düğün hedâyâsı olarak bi esgü masaynan bi pahır mangal virdi. Garşu gonağın bi ahretlüğü var, gorsen tam sana gore. Burıya gel, seni de

onunla everelim. Surda bi iş dut, adam ol. Bi kufe zerzavat, gabah, badıncan satsan gûl gibi geçininğ gidenğ... Paran yoğusa, sana yol harçlığı on kâhat navlun çıharayım, orlarda sefillik çekme, gel...»

Şaban cevabında şöyle diyordu:

«Başıma bi iş geldi, heç sorma... Bizim pavlika dilektörünün mülyöner bir arkadaşı var. Burda gankister diyorlar, omerigen kabadayıları var. O gankısterden biri mülyönere mektüp yazmış. Ya dimiş beş mülyon dılar viriğ, ya da seni gebertürüz. Bu gankister denen herüflere puiis, candırma kâr itmiyor. «Ocağına düştük Şaban, bizi bu gankisterden gurtat!...» didiler. Gankisterin, bi ordu tayfası var... Herüf panga işletiyo... Dünyanın dört bi yanında ecentesi var. Papurları, çimendüferleri var. Yirmi dört yirde glöp işletiyo, gumar yirlerine glöp diyolar. Gaçahçılıh ediyo. Pezüvenklik ediyo. Emme, bizimkiler gibi değel, yüsgek pezüvenk... Herüflerin her bi şiyi yüsgek. Can sıhmtısından adam öldürüyo.

Yanına vardım. «Sen bizim dilektörün arhadaşından ni istiyorsun?» dîdim. Dimemle herüfün engsesinden gaptım. Herüfün elini gıvırmamınan gıç üstü oturması bi oldu. Sen bu gankisterleri bilmenğ. îrkeklik yok bunlarda... Hemen röveri çekip adamı gancıhlıynan fururlar. Röverini elinden aldım. «Bunu senin gılıfına soharım!...» didim. Tayfaları içeri doldu: «Lan gıpırdaman, eğerlim havlarsanız, ireizinizin golunu goparır, öğünüze atarım» didim. Herüfün gıçına bi depmük indirdim. Mevlâsını şaşurdu. Şimdik, beni aralarına almak istiyorlar. Bana aylık üç bin dılar verimkâr oldular. Emme öbür mülyöner gızımı al, pavligalarımın başına geç diyo. Bahalım, daha bi garer virmedim.

Ulan Yusuf gardaşım, gel itme eyleme, sağa bin

dılar navlın çıharıym, burda birlik gankisterlik idelim. Ayına galmaz panga gurarız. Yoh olmaz, benim nâmısıma dokanır, dirsen, burda ne gader mülyöner varısa, her birinin gızıyla birer kerem evlenelüm. Yazıh degel mi sürünüyosun orlarda... Sen bi kerem «hı» di, bin dılar çıhanym...»

Bu mektuptan sonra Yusuf, Şaban'dan kırk yıl haber alamadı. Ama on yaşında ayrıldığı hemşehrisini bitürlü unutamamıştı...

O günlerde gazeteler Amerikalı milyoner, eski bir Türk yurttaşının anayurdunu ziyaret edeceğini yazıyorlardı. Bu adam Amerika'daki krallardan biriydi: Fotinbağı kiralı. Adı gazetelerde «Mr. Shabon» diye yazılıyor, «Mister Şeybın» diye okunuyordu. Mister Şaban İstanbul'a gelir gelmez kırk yıl önceki çocukluk arkadaşı olan köylüsünü aramaya başladı. Onu kimse tanımıyordu. Beyoğlunun güneş görmez yan sokaklarındaki rütubetli bir apartımanın kapıcısıydı. Mister Şaban, o apartımanın kapısında, sakalı ağarmış, avurdları çökmüş, beli bükülmüş, yamalı pantolonlu arkadaşını görünce tanıyamadı. Türkçeyi de unutmuştu. Yarı İngilizce, yarı Türkçe konuşmaya çalıştı:

— Kim var burda Mister Jozef?

Yusuf Ağa, karşısındaki uzun boylu, ancak elli yaşında gösteren iri yarı Amerikalıya baktı,

— Tohtur Yasef'i mi soruyon? Üçüncü gatta... dedi.

— No daktır...

Şaban, Yusuf Ağa'yı gözlerinden tanıdı.

Yusuf'un boynuna sarıldı. Yusuf Ağa da Şaban'ı sesinden tanıdı:

— Sen misin be Şaban? dedi, temelli gâvır olmuş çıhmışsın!... Eşşeğarısı sohsun, dilin de bi gubat olmuş. Gel bahah içeri...

Hemşerisini bodrumdaki tek odasına soktu. Eliyle bıyığını, sakalını sıvazladı. Şaban'ın pırıl pırıl tıraşlı suratına baktı:

— Suratını maymun ardına döndürmüşsün... Eeee, hoş geldin... Sana vahtıynan o kadar didim, mekdüp yazdım, paran yoğusa navlın çiharıyım didim. O gâvur melmekâtlarında irezil oldun geldin, gırk yıl süründün, he mi? O zaman iş de çohdu. Şimdik iş kesat... Geleydin de burıya zamanında, adam olaydın... Bah bi yol bana, hemdolsun nâmerde möhdaçlığım yoh... Bizim avrat koyde... Oğlanın birini bıldır everdim, biri de asker... Onlar koyde, ben de burdıyım. Neyse, geçti... Heç gasavetlenme... Sana bi iş bulasıya burda yatarık galkarık... Bi han var, gayfe ocağı boşalıcah... Orıyı dutarız sana... Şindik senin cep harçlığın da yohttur... Al şu ikibuçuğu...

Mister Şaban iyi Türkçe konuşamıyor ama, konuşulanı çok iyi anlıyordu. Yusuf Ağa'nın verdiği ikibuçuk lirayı cebine koydu. İhtiyar arkadaşının boynuna sarıldı, öptü:

— Ben gelecek... Var biraz iş... dedi, çıktı... Mister Şaban'ın gözünden iki damla yaş süzüldü. Amerikalı milyoner hemen o gün Amerika'ya dönüş hazırlığına girişti.

EDEBİYAT MERAKLISI

İkinci kata yeni bir kiracı taşındı. Kiracıların taşınması kolay oldu da, eşyalarının taşınması bir hafta sürdü. Bilirsiniz ya, şimdiki apartımanlar, bizim eski evlerimiz gibi değil Aynı apartımanda oturup da birbirlerini tanımayanlar bile var. Örneğin, iki yıldanberi yanımızdaki apartımanda oturan sarışın kadının randevuculuk yaptığını, evinin basıldığını, ancak gazetelerde okuduktan sonra öğrendik.

Yeni kiracıları da tanımıyordum. Bir sabah kapıdan çıkarken, iri kıyım bir adam, şapkasını göbeğinden aşağıya kadar indirip, aşırı nezaketle selâm verdi. Ben de selâm verdim, geçecektim.

— Bendeniz, Mümin Ekrem Ozaner, dedi.

Cevap vermeme fırsat bırakmadan devam etti:

— Üst gatınıza daşınan kiracı bendeğizim. Bir ahşam buyurun da sohbet idelim. Deşrifinizi irica iderim. Teşerrüf ittik, danıştığımıza çok memnin oldum.

Biz Mümin Beyle ayaküstü böyle tanıştık. Akşam, hizmetçisi geldi,

— Beyefendi buyursunlar, diyor, dedi.

— Özür dilerim, misafirim var!...

Ondan sonra her akşam Mümin Bey'den davet gelmeye başladı. Evlerine gitsek iyi eğleneceğiz ama,

bizim eve de onu çağırmak lâzım. Bizde oturacak dört tane kazık gibi kahve iskemlesinden başka bişey yok. Elin yabanisine rezil mi olacağız?... Ama her akşam, her akşam o kadar çok çağırdı ki, gitmesem, tutup kolumdan zorla evine sokacak sanki...

Bir akşam, yemekten sonra gittim. Modern ev eşyası sergisine benzeyen salonu size anlatmayayım. Buzdolabı, elektrik süpürgesi, pikap, çamaşır makinesi, düdüklü tencere, bir fuar pavyonunda olduğu gibi salonda yerlerini almışlar. Mümin Bey, beni çalışma odasına aldı. Şaşırdım kaldım, duvarlardaki raflar kî taplarla dolu. Demek insan yanılıyor, dedim içimden... Ben bu Mümin Ekrem Beyi, sonradan görme bir hacıağa sanmıştım.

— Ben entelegtüvel möhiti severim, dedi.

Biraz dili kaba ama, ne çıkar!...

— Meşguliyyetiniz ne?

— Bir müessesede çalışıyorum; dedim.

Mümin Bey, bana kendi şiirlerini okudu.

— Nasıl buldunuz? diye de sordu.

Ahiret sualinden zor cevabı...

— Güzel!...

Ben güzel dedikçe okudu. Şiirden, hikâyeye geçti.

— Hekâyelerim taha gozeldir, dedi.

Arkadan piyeslerine geçti. Artık bunalmıştım. Konuyu değiştirmek için, elimi kitap raflarına attım. Bunca yıl yazar okurum, böyle zengin bir kitaplığım olmadı. Mümin Bey,

— Gördüğün bötün kitaplar hedayâdır, dedi.

— Yaa!... Kim hediye etti?

— Bütün möelliflerle, maherrirlerle tanışıh... Eğsük olmasınlar, hatırımı sayarlar, onlar virdi...

Büsbütün şaşırdım.

— Falih Rıfkı'yı tanıyoğuz mu? diye sordu.

— Adını duydum, dedim.

Bir kitap çekti:

— İşte onun hedayâsı...

Kitabı elime aldım. Falih Rıfkı'nın «Zeytin Dağı».

— Hele ohu, başına ni yazmış?

İlk sayfada şunlar yazılıydı:

«Sayın Bay Mümin Ekrem kardeşime, dostluğumuzun hâtırası olarak takdim kılındı. Falih Rıfkı...»

Falih Rıfkı böyle «olarak», «kılındı» diye yazı yazmaz ama, kimbilir!...

— Şu da Reşat Nuri'nin hâtırası...

Çalıkuşu... «Mümin Beye hürmetlerimle... Reşat Nuri.»

— Bendeğiz ticaretle meşgulüm emme, bütün üdebayınan dostumdur.

Bir kitap daha uzattı:

— Bu da Rööşen Eşiref Beyin...

Kitabın üstündeki ithaf yazısını kendisi okudu:

— «Gardaşım Möömin Beye, en derin hürmetlerimin gabulü ricasıyla... Rööşen Eşiref Önüaydın.»

Yakup Kadri'nin Yaban'ı... Halide Edip'in Sinekli Bakkal'ı... Hepsinde yazarların el yazılarıyla Mümin Ekrem'e yazılmış. Arada, rafları dolduran kıtıpiyoz kitaplar var. Onlarda da ithaf yazılı. Kitapları karıştırırken, bir zamanlar bir takma adla yazdığım kendi romanımı görmiyeyim mi! Hemen kapağını çevirdim, onda da ithaf: «Pek muhterem Mümin Ekrem Beyefendiye... Hürmetkarınız Hasan Yekta.»

Birden tepem attı.

— Bu Hasan Yekta'yı da tanır mısınız? dedim.

— Danışıklığımız olmasa, heç kitabini hedâye ider mi canım?... Daha geçen günü buradaydı.

Hiç sesimi çıkarmadım. Bir zaman daha tıraşını dinledim. Ayrılırken,

— Yarın akşam bize beklerim, buyurun!... dedim.

— İrahatsız iderim!... dedi.

Gerçekten de sıcağı sıcağına ertesi akşam rahatsız etti. Ben herifi mahcup etmek için hazırlığımı yapmıştım. Kahveler içildikten sonra:

— Benim sizin kadar kitabım yok ama, benimki-, lerini de yazarları bana imzalamışlardır, dedim.

— Çok gozel!... Ni kitaplarığız var?

Raftan Ahmet Vefik Paşa'nın Molyer çevirilerini aldım. Mümin Beye uzattım.

— Okuyun bakalım, Ahmet Vefik Paşa bana ne yazmış?

Kitaptaki ithafı okudu:

«Sevgülü Hasan Bey oğlumuza... Ahmet Vefik.»

— Bu Ehmet Vefig Paşa, Üçüncü Golordu Gumandanı mıydı?

Cevap yerine, belki anlar da utanır diye, Naimâ tarihinin bir cildini çektim, raftan.

— Bakın Naimâ ne yazmış?

«Nişane-i muhabbet olmak üzere, eser-i âcizânem takdim kılındı. Hürmetkarınız ve muhibbi hâssınız Naimâ kulunuz.»

Herifin yüzüne baktım. Düşünceye dalmıştı. Herhalde yediği haltı anlamış, iyice mahcup olmuştu. Düşündü, düşündü:

— Senin bu Naim Ağa didiğin İş Hanında gayfe üzerine ithalat yaptı mı?

Sesimi çıkarmadım. Ağzımı açsam, kendimi tutamayacağım, herifi yukardan aşağı sıvayacağım.

— Ve leekin, sizde heç tanınmış şahsiyyatın asarından yoh!... dedi.

Elimi çevirilere attım, Faust. çıktı.

— Goethe var! dedim. O da bakın, bana verdiği kitabına şunları yazmış: «Hasancığım.»

— Kimin eseri didin? diye sordu.

— Goethe'nin...

Elini şakağına dayadı:

— Gote... Gote... Gote... diye birkaç kez tekrarladıktan sonra,

— Bildim, dedi, bu herif bi zamanlar Doç tomofillerinin acantası değel miydi?

Hani kaatiller ifade verirlerken, cinayeti bir yere kadar anlatırlar da, «Ondan sonrasını hatırlamıyorum!...» derler ya, ben de ondan sonra kendimi kaybetmişim, ne yaptığımı bilmiyorum. Bir de baktım, karakoldayım. Elimde parça parça olmuş Shakespeare'in bir cildi vardı. Mümin Ekrem Bey, eli yüzü tırmık, sıyrık içinde bir koltuğa oturmuş,

— Davacıyım! diyordu.

Komiser bana,

— Ne oldu? Anlatın!... dedi.

Elimdeki kitabı uzattım. Kitabın başında, Shakespeare'in resmi vardı. Komiser,

— Kim bu sakallı? diye sordu.

— Şekspir!...

— Yaa!... Demek ecnebi?...

— İngiliz!...

— Ne iş yapar?

— Şair...

— Nerede oturur? Siz bu adamı ne münasebetle tanıyorsunuz?...

Mümin Beye döndüm,

— Allah rızası için beni tut, zaptet!... diye yalvardım.

Komiser, odadaki iki polise döndü,

— Bu işlere biz karışmayız, bunları siyasî şubeye götürün, dedi.

MODERN BİR AİLEDE İFTAR SOFRASI

— Akşama bize buyur da iftarı birlikte yapalım, dedi.

— Oruç tutmuyorum, dedim.

— Canım hangimiz tutuyoruz sanki?...

Çoktan beri iftara davet eden bu zatın evine bir akşam gittim. İftara daha yarım saat vardı. Sofra kurulmuş ama, iftar sofrasından çok çilingir sofrasına benziyor. Buzlu rakı, meyvalar, salatalar, turşular, çerezler, kızartmalar... Evin cıva gibi, güzel, hareketli bir de kızı var. Karşıma oturdu. Bacak bacak üstüne attı ama, öyle bir atış ki, başımı ondan yana çevirmeye utanıyorum. Elde değil, ne kadar bakmayayım desen, insanın da gözü kayı kayıveriyor. Durmadan konuşan genç kıza, gözlerim tavanda, lâf olsun diye sordum:

— Hangi okula gidiyorsunuz?

Annesi,

— Açılmasın diye Orta'dan sonra okula göndermedik, dedi.

Babası kadehime rakı dolduracaktı ki kız, kaba etine iğne batırılmış gibi bağırdı:

— Aaa, vallahi olmaz, daha iftar topu patlamadı.

— Oruçlu musunuz? diye sordum.

— Yoo, fakat örf ve âdetlerimize son derece bağlıyım, dedi.

Babasına, anasına, danasına ağız açtırmadan öten kız,

— Kitap sever misiniz? diye bana sorunca, damdan düşer değil de, damdan işer gibi sorulan bu soruya şaşırdım,

— Severim, dedim.

Yaylı gibi fırladı, etajerden getirdiği gitabı uzattı:

— Bu kitabı okudunuz mu?

Kitaba baktım: «Tenasül Hayatımız.»

Babasına,

— Maşallah kızınız okumaya meraklı, dedim.

Annesi atıldı:

— Açılmasın diye okula göndermedik ama, özel öğretmen tuttuk, evde okuttuk.

Top patladı, iftar sofrasına (!) oturduk. Kız, hepimizin kadehini doldurup, ilk kadehi kendisi kaldırdı:

— Hoş geldiniz!

Biz kadehleri yuvarlarken, annesi,

— Açılmasın diye kızımızı dizimin dibinden ayırmadım, dedi.

— Meze almaz mısınız?

Annesi anlatıyordu:

— Kızım açılmasın diye...

Babası devam ediyor:

— Dışarıya pek göndermeyiz...

— Beyefendi, kızımın...

Babası:

— Açılmaması için, yabancılarla...

Annesi:

— Gezip tozmasına müsaade edemem...

Babası da, anası da, kızı da içkiyi fazla kaçırmışlar, cıvımışlardı:

— Buyurun Allah aşkına. Mezeden de alın, iftarlıktır.

Kız pikaba bir plâk koydu; oynak, gürültülü bir dans havası...

Annesi:

— Açılmasın diye dışarda dansetmesine müsaade etmiyoruz da...

Babası:

— Katiyyen müsaade etmeyiz, hele birgün göreyim, hele bir... Namus başka şeye benzemez birader. İçmiyorsun yahu...

Babası, koltuğa uzandı, horlamaya başladı. Vakit geçmişti. Ben evden ayrılırken adamı zorla uyandırdılar.

— Yarın akşam yine iftara...

Annesi,

— Hadi kızım, misafiri geçir, durağa kadar götürüver, diyordu.

Bana döndü:

— Yabancılarla müsaade etmem, ama sizi yabancı saymıyoruz.

Babası sarhoş peltekliğiyle,

— Ne demek, diye bağırdı, hele bir yabancı ile... Alimallah...

Bana söz sırası vermiyorlardı, bir fırsatını bulup,

— Affedersiniz, dedim, bundan fazla açılmıyalım, ben yalnız giderim, yolu biliyorum. Allaısmarladık.

KABADAYI

Gülver köyünden Abbas Ağa'nın büyük oğlunu pusuya düşürüp vurdular. Aslan gibi yiğit kimvurduya gitti. Kaatil ele geçmedi. Cinayetin hangi nedenle işlendiği de bitürlü anlaşılamadı.

Abbas Ağa'nın küçük oğlu için söylenecek çok söz vardı ama, büyük oğlu hiç de öyle değildi. Kimseyle çekişmez, çatışmaz, iyiliksever, uyarında, yiğit bir delikanlıydı. Böyleyken neden canına kıymışlardı? Kız-kadın dalgasından, sarhoşluk, kumar yüzünden de olamazdı.

Abbas Ağa çok zengindi. Yalnız köyde değil, ilçede, ilde de tanınır, sevilirdi. Büyük oğlunun ölümünden sonra çok yandı yakıldı ama neye yarar... Şimdi, soyunu sürdürmek için bitek küçük oğula kalmıştı; o delibozuk, ipsiz oğlana... Küçük oğlan hiç de ağabeyisine benzemedi. Babasına da çekmemiş. Daha çocukluğunda, köylüsü ondan yaka silkmeye başlamıştı. Ev basmalar, pencere taşlamalar, kadın oynatmalar, içip içip de köy alanında nara patlatmalar, çıngar çıkarıp baş göz yarmalar, türlü rezillik hepsi bunda.

Babasına saygı duyulmasa, bu rezil itin tulumunu çıkaracaklar ya, ne yapsınlar ki Abbas Ağa eşi bulun-

maz bir soylu kişi. Abbas Ağa, küçük oğlunun densizliklerine gözyumacak adam değildi ama, ne yapsa başa çıkamıyordu. Hele ağabeyisinin ölümünden sonra tek oğul kalan küçük oğlan büsbütün şımarmış, azmış, ele avuca sığmaz olmuştu.

Büyük oğlunun acısıyla eli hiçbir işe varmayan Abbas Ağa, soyunu sürdürecek umuduyla haylaz oğluna çok düşkün olmuştu. Düşmanlık edip bunu da öldürmelerinden çok korkuyordu. Durmadan belâ arayan bu oğlanı koruyacak, yanıbaşından, topuk izinden hiç ayrılmayacak.bir yiğit, bir kabadayı, bir yürekli kişi gerekirdi. Abbas Ağa, böyle birini bulsa, ona yüksek aylık bağlayacak, ev, tarla verecek, ondan hiçbişeyini esirgemeyecekti.

Kahvelerde, ilçede, ilde, yolda, belde, her eşine, arkadaşına, bileği bükülmez, yüzgeri etmez, önünde durulmaz, hem de iyi huylu bir kabadayı aradığını söylüyordu.

Böyle bir kabadayı arandığı haberi köyden köye, ordan kasabaya yayıldı, duyuldu, gittikçe de haber dallanıp budanlandı. Abbas Ağa, oğlunun kaatilini öğrenmiş de onu vurdurmaya bir kabadayı arıyormuş.

Haber yayılnca, köylerden, ilçelerden, hem de ilden ünü büyük kabadayılar sökün etmeye başladı. Nice işsiz güçsüz, ipsiz sapsız varsa, Gülver köyüne doldu. Abbas Ağa'nın evi, yiğitlerle, kabadayılarla dolup dolup taşıyordu. Sanki dağ, taş yiğit kesilmişti. Ama hiçbirini Abbas Ağa'nın gözü tutmuyordu.

Bir kış gecesi, ocaktaki ateş, közlenmiş, Abbas Ağa karısıyla söyleşisini tüketmiş, pöstekinin üstüne oturmuş, arada düşünüp arada uyukluyordu. Köyün köpekleri uzun uzun havladılar. Az sonra da dış kapı gümbür gümbür vurulmaya başladı. Abbas Ağa ürkün-

tüyle fırladı. Yoksa oğlunun başına kötü bir iş mi gelmişti?

— Neymiş? Kimmiş? diye dışarıya seslendi.

İçeri giren Abbas Ağa'nın yanaşmalarından biri,

— Ağam, dedi, insan azmanı bir herif gelmiş, kapıya dikilmiş ki, üstündeki silâhlarla cephane, bir bölük askere yeter de artar... Herifin bir topu eksik.

Abbas Ağa, yanaşmasına,

— Kes gevezeliği, dedi, neyin nesiymiş, ne istermiş?

— Buranın ağası herkimse onu göreceğim, diyor. Ama bana kalırsa...

— Sana soran yok. Çağır adamı buraya!

Gerçekten de yanaşmanın dediği doğruymuş: bir cephanelik, canlanıp yürümüş gibi bir adam içeri girdi. Abbas Ağa, «Yahu bu da bir adamsa, ne biçim bir adam ola?» diye içinden geçirdi. Karşısında dinelmiş duran o cephanelikten,

— Selâmünaleyküm... diye bir ses çıktı.

Ses çıktı, demek, sözün gelişi. Doğrusu gerekirse, adam azmanının ağzından havan topu patlar gibi bir gürleme çıktı.

Abbas Ağa,

— Vealeykümselâm... hoşgeldin... Buyur, otur ağa! dedi.

Abbas Ağa'nın karşısındaki adam azmanının suratını, omuzuna çaprazlama astığı iki mavzerin namlusu örtüyordu. Çaprazlama o iki namlu arasından adam azmanının yalnız burma burma bıyıkları görünüyor ki, her bıyığı kasap çengeli gibi kıvrılmış; her birine bir adam asılır denilen bıyıklardan... Çifteyle mavzeri sırtına değil de önden boynuna taktığına bakılırsa atlı gelmiş olacak; omuzuna alsaydı onları, dipçikleri atın sağrısını döverdi yol boyunca.

Abbas Ağa, yanaşmasına,

— Ağanın atını çektiniz mi? diye sordu.

— Evet ağam.

Abbas Ağa, karşısında dinelen adam azmanı yarmaya bir daha,

— Buyur, otur... dediyse de, dipten doruğa, baştan ayağa silâh ve cephane yüklü adam azmanının yük boşaltmadan oturası yoktu.. İlkin mavzeri çıkarıp kapı arkasındaki çiviye astı. Sonra çifteyi çıkarıp başka bir çiviye astı. Gocuğunu çıkardı, sedirin üstüne koydu. İki yandan göğsünde çaprazlama fişekliklerini çözdü, çıkardı. Fişekliği bir yere astı. Kütüklüğünü de çıkardı.

Abbas Ağa ile yanaşma, büyük bir şaşkınlık içinde adam azmanını oturabilmek için cephane ve silâh boşaltmasına bakıyorlardı.

Belinin bir yanında koca bir pala, öbür yanında askeriye malı olup çalındığı belli kasatura sallanıyordu. Onları da çıkardı. Üstünde pıtrak gibi bombalar sallanıyor. Herif bomba ağacına dönmüş. Bombanın her türlüsünü herbir yanından çıkarıp çıkarıp uygun bir yerlere koydu. Kıçının üstünde sallanan eğri kılıcı çıkarıp asacak yer bulamayınca, duvara dayadı. Oldukça boşalmıştı. Bir tepe çöker gibi sedire bağdaş kurup oturdu. Onca silâhı, cephaneyi boşaltmıştı da, yine de üstü ateşli ve kesici silâhla doluydu. Göbeğinden göğsüne kadar uzanan kuşağının üstünden iki tabanca kabzasıyia bir saldırma kulağı görünüyordu. İki çizmesinin koncuna, kınlarında iki bıçak sokmuştu.

Abbas Ağa, adam azmanına,

— Hoşgeldin arkadaş... dedi.

— Hoşbulduk.

— Nasılsın?

— Eksik olma... İyiyiz şükür.

— Böyle nerden geliş, nereye gidiş?

Kuşağının arasından gümüş tabakasını çıkaran adam azmanı, tütünden bir cıgara sardıktan, cıgarasını, ucu kehribarlı gümüş çubuğa sokup yaktıktan sonra cıgaradan geniş bir soluk çekti. Bıçak çıkarır gibi, kuşağının arasından sedef tesbihini de çıkarıp şakşak şakırdatarak çekmeye başladı. Top gürlemesi gibi öksürüp boğazını temizledikten sonra anlatmaya başladı:

— Efendi, biz uzaktan, çok uzaktan gelmekteyiz. Sizden iyi olmasın, can bir arkadaşımızın düşmanları varmış. Arkadaşımın düşmanı, benim de düşmanım... Çıktım yola, düştüm arkalarına, işte o düşmanlardan dördünü eşek cennetine gönderip köklerini kuruttum.

Abbas Ağa,

— Dördünü de, öyle mi? diye sordu.

Adam azmanı, bıyık altından alaylı gülüp,

— Besbelli, ünümü duymamışsın, dedi, bana dört adam, beş adam ne ki... Kavganın tadı bile çıkmaz. Karşıma azından bir bölük yiğit çıkmalı ki, vuruştum demeye değsin.

— Allah allah!

— Sizden iyi olmasın, bir dostumun oğlunu geçenlerde pusuya düşürüp vurmuşlar. Duymamla, hemen vardım üstlerine... Sekiz saat çarpıştık. Namussuzların yedisini yere serdim.

— Yedi kişi?

— Yedi kişi bana ne ki... Benden gayetle yılarlar. Adımı duyanın yüreğine İner. Bîr tarihte, ruh beraber bir ahbabımın bir kan dâvası yüzünden soyunu sopunu, çoluğunu çocuğunu vurup kırıp dağıtmışlar. Bana «Aman yetiş!» diye haber salmış. Vardım. Varmamla, dişisinden; er kişisinden onbirinin kellesini

gövdelerinden alıp işi bitirdim. Hepsi tükendiğinden kan dâvası güdecek kimse kalmadı. Köklerini kazıdım.

Kahvelerini içerlerken, adam azmanı boyuna anlatıyordu. Günleri hep can almakla geçmişti. Öğlen oldu. Yemek yediler. Adam azmanı yemekte de anlattı.

Abbas Ağa, böyle bir yiğit, böyle bir kabadayı, ne görmüş, ne duymuştu.

Akşama doğru, adam azmanı,

— Yolcu yolunda gerek, bana gayri izin... dedi

Abbas Ağa, ne zamandır aradığı yiğiti sonunda bulmuştu. Oğlunu, düşmanlarından korusa korusa, ancak bu yiğit koruyabilirdi.

Adam azmanını uğurladıktan sonra, yanaşmasını çağırdı:

— Oğlum Kel Ali, hele çok şükür, bir yiğit bulduk ki, benzeri yok... Gelgelelim, bu yiğitin, yiğitliğini bir sınamamız gerekir.

Yanaşma Kel Ali,

— Sınayalım, ağam, dedi.

— Ata bindi, düz belden aşağı iniyordur şimdi. Sen, boşsırta vurup da keseden gidersen, kamışlıkta bunun önünü kesersin. Pusu kur da çık şunun karşısına, bir sına bakalım, bu yiğit nasıl bir yiğitmiş, görelim.

— Başüstüne ağam.

— Aman haaa... Gözünü aç, herif bildiğin yiğitlerden değil. Soluk aldırmadan işini bitiriverir. İyi pusulan. Zora gelirsen, adımı ver, benim gönderdiğimi söyle...

— Sen hiç meraklanma ağam...

Yanaşma Kel Ali, ahırdan eline bir kamçı alıp, ıslık çala çala yolu tuttu. Bozsırtı aşağı döner dönmez

de, birden atlı adam azmanının karşısına çıkmasıyla, bir kamışlık dibine pusulanıp,

— Dur! diye bağırdı.

Adam azmanı, atın gemini kasıp durdu.

Kel Ali,

— Kıpırdama! dedi.

Atın üstünde kuzey yelinde kavak yaprağı gibi tirtir titreyen kabadayının hiç de kıpırdayası yoktu.

— İn len attan aşağı!

Adam azmanı atan indi mi, düştü mü, Kel Ali anlayamadı.

Kel Ali, adam azmanının her buyurduğunu yapmasından işkillendi. Yoksa birden üstüne atılıp parçalayacak mıydı ne...

— Silâhın yere at! diye bağırdı.

Attı.

— Beri gel!

Geldi.

— Soyun!

Adam azmanı soyundu. Pusudan çıkan Kel Ali, elindeki kamçıyı şak şak kendi baldırına vurup yiğitleniyordu.

— Daha soyun, daha... Bir don kalacaksın! Soyun len!...

Adam azmanının ağzından ilk olarak, söz çıktı:

— Kızma ağam, kulun köpeğin olayım, kızma... Canımı bağışla da, her ne istersen yaparım...

— Giyneği, neyi de çıkaracaksın.

— Cıbıla mı soyunacağım?

— Heee... Anadan doğma.

— Bu soğukta buyarım ağam.

— Sit! Daha da konuşur... Hadi, donunu sana bağışladım. Şimdi yerdekileri topla, yükle ata...

Adam azmanı, Kel Ali'nin her buyurduğunu yaptı.

Kel Ali at binip, türkü çağırarak köye döndü. Abbas Ağa'ya varıp,

— Getirdim ağam, dedi.

— Nerde?

— Kapıda...

Abbas Ağa, kapı önüne çıkıp baktı: Silah, cephane, elbise yüklü bir at... Kabadayı, altında olmasın diye çulları kaldırıp baktı.

— Ulan. Kel domuz, herif nerde, bizim yiğit ne oldu?

Kel Ali,

— Amanın, dedi, herif de mi getirilecekti ağam? bilemedim. Gereği yoktur diye, herifi çıplağa soyup kıra saldım...

— Tuuu... Vay rezil... Herifi donduracaksın...

Aradan yarım saat geçmişti ki, adam azmanı tir-tir titreyerek Abbas Ağa'nın kapısında göründü. Çene kemikleri birbirine çarpıyordu.

Abbas Ağa, adam azmanını karşısında bir donla görünce,

— Aman yiğit, bu nedir? diye sordu

— Sorma ağam, bir haldır başıma geldi.

— Ne hallarmış... Hani sen şöyle ederdin, böyle ederdin... Vururdun, kırardın, asardın, keserdin...

— Bu kez yapamadık ağam...

— Yahu, senin tüfeğin var?

— Var...

— Filintan var, mavzerin var, çiften var...

— Var...

— Cephanen dersen, bol...

— Bol...

— Kaman var, bıçağın var, saldırman var, kılıcın var...

— Var ağam, var...

— Bir bölüğe yetesi bomban var...

— Var ağam, hepsi var... Var olmasına var da...

— Eee? Nasıl oldu?

— Biz tedariksiz çıkmışız ağam. Bizde herbişey var da, kamçı yoktu... Yanıma kamçı almayı her nasılsa unutmuşum. Karşıma çıkanın elinde kamçı vardı. Elimde, benim de bir kamçı olaydı, ben ona gösterirdim, dünyayı dar ederdim... Neye yarar ki, bende herşey vardı da, bitek kamçı yoktu...

KARA LAHANA

Karalahana, Karadenizli hemşehrilerimizin öze! yemeklerinin başında gelir. Bu olayı anlamanız için bişeyi daha bilmeniz gerekir; bir Karadenizlinin çok yüksek bir yere geçmiş olması, kadınlı erkekli, küçüklü büyüklü bütün Karadenizlileri çok sevindirmiştir. O çok yüksek yere geçmiş Karadenizlinin adına sözgelişi Şevket diyelim ve olayı anlatmaya başlayalım.

Karadenizli her gittiği yere, yanında karalahana tohumu götürür. Nerde olursa olsun, bir avuçluk toprak bile bulsa hemen karalahanasını eker, böylece yurt özlemini giderir. Öğrenciliklerinde Paris'e gitmiş Karadenizlilerin karalahana ekecek yer bulamayınca saksıda karalahana yetiştirdikleri bile söylenir.

İstanbul'un Paşabahçesi'nde gecekondulara yerleşen her Karadenizli aile de, evinin bahçesine karalahana ekmiştir. Benim bir apartıman komşum, Paşabahçe'de oturan Karadenizli bir arkadaşının bahçesinde gördüğü karalahanaları çok sevmiş. Biraz tohum alıp, apartımanın bahçesine serpmiş. Karalahanadır bu, ne su ister, ne gübre, ne bakım... Bizim apartı-

manın arka bahçesinde karalahanalar fışkırdı, öyle de büyüdü, gürleşti ki, bahçenin her yanını kapladı.

Apartımanda oturan komşularımızdan hiçbiri, karalahanın nasıl pişirildiğini bilmediği için, onlardan yararlanamıyorduk. Gittikçe yaprakları uzayan karalahanalar tohuma kaçıp ziyan olacaktı.

Günlerden birgün, bir sabah yaşlıca bir kadın, apartmanımızın sokağından geçerken, karalahanaların yetiştiği bahçe önüne gelince birden durdu, karalahanalara bakakaldım Bir süre karalahanaları seyrettikten sonra yoluna gitti. Ama giderken ikidebir dönüp dönüp karalahanalara bakışından, ordan zor ayrıldığı, ayaklarının geri geri gittiği belliydi. O gün akşama doğru o kadın yine geldi, bahçe önünde durup yine karalahanaları seyretti.

O günden sonra o yaşlıca kadını, bizim apartıman komşuları sıksık, bahçenin parmaklıkları önünde durup karalahanaları seyrederken gördüler. Kimileyin, bahçenin demir parmaklıklarına iki kolunu dayayıp, karalahanaları öyle seyrediyordu.

Birgün, yaşlıca kadın yine karalahanaları seyrederken, lahanaları eken komşumuzun eşiyle bir arkadaşı da penceredeydiler. Yaşlıca kadın, penceredeki iki kadına, Karadenizli ağzıyla,

— Sormak ayıp olmasın, ha bu lahanalar sizin midir? diye sordu.

Penceredekilerden biri,

— Bizim, dedi.

— Siz bunları neye pişirmiyorsunuz?

— Pişirmesini bilmiyoruz teyze...

Yaşlıca kadın bu söze, pek, ama pek şaştı:

— Ne? Karı kısmı olur da, lahana pişirmesini hiç bilmez mi? Yazık, tohuma kaçıyor... Ben biraz koparayım mı?

— Aaa, elbette... Gel, istediğin kadar al teyze...

Yaşlıca kadın sevinmişti.

— Öyleyse torba alıp da geleyim...

Koşarak gitti, çabucak geldi. Bir elinde çuval, öbür elinde tahta saplı, eğri, testere ağızlı bir bıçakla bahçeye daldı. Dalmasıyla karalahanaların yapraklarını kesip kesip çuvalına doldurmaya başladı.

Apartımanın başka katlarında oturan kadınlar da pencerelere gelip, yaşlı kadının nasıl coşkunlukla karalahanaları kestiğine bakıyorlardı.

Penceredeki kadınlardan biri,

— Biz bunun yemeğini hiç yemedik teyze... dedi.

— Vay yazık... E peki siz ne yersiniz?

Penceredeki kadınların cevap vermesini beklemeden sözünü sürdürdü:

— Çok has olur yemeği... Şefket var ya Şefket... Bildin mi Şefket'i... Bizim Şefket canım... O da çok sever karalahanayı...

— Nasıl pişirilir teyze?

— Pişirmesi kolay canım... Şefket de bizim oralıdır... Bana hısım düşer.

— Yemeği mi olur, çorbası mı teyze?...

— İkisi de olur. Karalahanadır bu, ne yapsan olur... Şefket yakınımız olur. Bizim köydendir. Sizden iyi olmasın, çok iyi bir uşaktır...

— Dolması da yapılır mı teyze?

Bütün Karadenizlilerin övündükleri hemşehrileri Şevket'i anlatmak, övmek için fırsat yakalamış olan yaşlıca kadın,

— Şefket'in anası çok iyi yapardı dolmasını, dedi. Haçan köyde bizim evle Şefket'lerin evi karşı karşıyadır. Hısımız dedim ya... Benim anamın halası güler Şefket'in amcaoğluna kız verdi. Allah selâmet

versin, iyi uşaktır Şefket... Akıllıdır da haaa... Kolay mı o yere geçmek... Ne kadar it-köpek varsa hepsinin gözü var Şefket'in yerinde... Ama o kaptı yeri...

— Teyze, haşlıyor musun?

Yaşlıca kadın Şevket'le o kadar doluydu ki,

— Kimi? Şefket'i mi? diye sordu.

— Yok canım, lahananın yapraklarını...

— Önce yıkarsın... Çiğ de yenir. Salatası da olur... İstersen haşlarsın... Şefket'lerin tarlasıyla ha bizimki böyle yanyana... Onlarınki biraz daha yıldız poyraza düşer...

— Dokunmaz değil mi teyze?

— Kim? Şefket mi? Daha neler... Yanından karı-kız geçerken dönüp bakmaz bile...

— İçine pirinç de konur mu?

— Şefket boğazlıdır, pirinç koysan da yer, koymasan da... Bizim oralı. Dedim ya, evlerimiz ha böyle karşı karşıyadır...

— İçine başka ne konur teyze?

— Kimiiiin?

— Lahana yaparken diyorum...

— Haaa... Herşey konur... Geçen bayram bizimki tebrik telgırafı çekmişti. Şefket hemen cevabını gönderdi. Neme lazım, çok gönülsüzdür... Çok iyidir, hastır...

— Etli mi?

— Eskiden inceydi, na böyle çubuk gibi... Sonradan mevkii yükseldikçe etlendi, kanlandı, yağlandı...

Konuşurken hiç boş durmuyor, biyandan boyuna kestiği karalahanaların yapraklarını çuvalına dolduruyordu.

— Asıl Şefket'le biz ninem tarafından akrabayız... Ninemin görümcesinin kocası bizimkinin babasının bacanağı olur, bildin mi?

Karalahana yapraklarıyla dolu koca çuvalı sırtladı, pencerelerdeki kadınlara,

— Hadi kalın sağlıcakla... dedi, bahçeden çıkıp gitti.

KAMBUR SABRİ'NİN RADYOSU

İkinci Dünya Savaşı başladığında, o ilçede, yalan olmasın, topu toplamı ya üç, ya dört radyo vardı. Çayhanesine ilk radyo koyan, Kambur Sabri'ydi. Radyonun gelmesiyle adı bile birden radyolu çayhane olmuştu. Bizim ilçede çayhane çoktur. Bütün çayhanelerin müşterileri, Kambur Sabri'nin radyolu çayhanesine akmıştı. Öyle dolardı ki, içinde değil, çayhanenin bahçesinde bile oturacak, duracak yer bulunmazdı. İster istemez, öbür kahvehaneler, çayhaneler de birer radyo almak zorunda kaldılar. Bu kez, hangi çayhanenin radyosunun sesi daha yüksekse, o çayhane kalabalık olmaya başladı. Kambur Sabri, sesi çok çıksın, öbür radyoların seslerini bastırsın diye öyle kocaman bir radyo almıştı ki, o koca radyo daracık çayhanenin beşte birini dolduruyordu.

İkinci Dünya Savaşı'nın kızıştığı günlerde taa uzak köylerden bile, Kambur Sabri'nin çayhanesine radyodan haberler dinlemeye gelenler olurdu. Radyonun haberler verdiği saatlerde, tıklım tıklım dolan çayhaneden taşan insan kalabalığı yola kadar ulaşırdı.

Kambur Sabri'nin çayhanesinin karşısında bir, az ötesinde de iki çayhane daha vardı. Aralarında amansız bir rekabete girmiş olan çayhane sahipleri, haberler verilirken, radyolarının ses düğmelerini sonuna dek açarlar, ilçenin gökleri spikerin sesiyle gümbürderdi.

Kambur Sabri'nin dokuz çocuğu var, sekizi kız, en küçüğü oğlan. Kambur Sabri, oğlu olacak diye çok zorlanmış, çok uğraşmış, ama sonunda yüzünün akıyla bu işi başarmış. Gelgelelim, sekiz kızın sekizine de kız demek için bin tanık ister, hepsi de erkek gibi, hem de herbiri sekiz erkeğe yeter. Kızlar gittikleri yerden ses veriyorlar. Oğlanın da gittiği yerden «Anacım, anacım, ana gıuz...» diye sesi geliyor. Kızlar oğlan gibi, oğlan da kız gibi...

O zamanlar büyük kentlerde bile kadınlar pantalon giyemezlerken, Kambur Sabri'nin kızları hep pantalon giyerler. Saçlarını da erkek gibi kısacık kestirirler. Çayhaneyi çekip çeviren de sekiz kızdır. Kimi ocakçılık eder, kimi garsonluk eder, kimi bardakları, fincanları yıkar, kurular. Çayhaneyi siler süpürürler. Kızlardan biri para işlerini yönetir. En küçük kız da, kapıda durur, ordan gelip geçene,

— Buyrun, buyrun... Sesi en gür radyo bizimki... En doğru haberleri bizim radyo veriyor. Buyrun! diye seslenir.

Kızların sekizi de cana yakın ama, ille de Gözüm, ille de Gözüm. Gözüm adlı bu kız, öyle taklitçi bir çocuktu ki, çayhaneye yeni gelmiş bir müşteri beşon dakika konuşsa hemen onun sesini kapar, tıpkı onun gibi konuşurdu. Herkes şaşar kalırdı bu kıza. Radyodan verilen haberleri dinler, sonra her ne dinlemişse, bir kelime değil, bir hece, bir virgül bile atlamadan, sanki ses bandına alınmış gibi, radyo haberini tıpkı-

tıpkısına spikerin sesiyle tekrar ederdi. Yüzünü görmeyen, radyodan haberler veriliyor sanırdı. Bu kız, Kambur Sabri'nin çayhanesine gelen müşterilerin eğlencesi, cümbüşüydü.

Kambur Sabri'nin çayhanesine gelenlerden Dursun ağa diye biri var, böyle bir cimri adam hiç görülmemiş. Dursun Ağa, ilçeye çok yakın bir köydendir. Radyodan akşam haberlerini dinlemeye çayhaneye gelir, kapı ağzında haberleri dinler, para vermemek için çay içmeden döner gider. Bir çay yada kahve ısmarlayan olursa, o zaman da saatlerce oturur.

Bu cimri herifin günlerden birgün baltası ya kaybolmuş ya çalınmış. Baltası çalındı diye kıyameti kopardı. Kaymakama gitti söyledi, candarma karakoluna, komutana, herkese söyledi. «Baltam da baltam...» diyor, başka demiyor. Dursun Ağa ilçede öyle bir gürültü kopardı ki, sanki çalınan balta değil de bir hazine. Bir balta için bunca çırpınması, Dursun Ağa'nın salt cimriliğinden değil, yoksulluğundan da... Cimriliği de yoksulluğundan ya... Halkın yoksulluktan kırıldığı o zorlu savaş yıllarında, eli tutan köylüler ekmek parası için hep gurbete dökülmüşler. İşte böyle bir zamanda, Dursun Ağa'nın kaybolan yada çalınan baltası herkesin başına dert oldu. Çünkü Dursun Ağa, radyodan haber dinlemek için kahveye gelince, hep bu balta işinden konuşuyor. Baltayı kim çalmış olabilir? Şu mu? Bu mu? O değilse öbürü mü? Çayhanede konuşanlar, kimi zaman, baltayı çalmıştır diye herkesten kuşkulanıyorlar, kimi zaman da, bir baltaya kim tenezzül eder, diyorlardı. Yalnız Dursun Ağa değil, artık çayhanedeki herkes baltayla ilgileniyor, balta üstüne konuşuyordu. Balta konusu çıktı çıkalı, radyo haberleri bile eski ilgiyle dinlenmiyordu. Radyo-

da haberler verile dursun, onlar baltayı kimin çaldığı üzerinde tartışıyorlar.

Dursun Ağa'nın baltasını çalanı bilen bir kişi var; Kambur Sabri. Ama o da ağzını açıp, kimseye hırsız şudur diye bişey çıtlatmıyor.

Baltası çalınan Dursun Ağa'nın köylüsü bir Cimbali Memet vardır. Bir zamanlar, daha kızlar yetişmemişler, bebeyken, bu Cimbali Memet, Kambur Sabri'nin çayhanesinde çırak durmuştu. Bunun gibi bir hırsız, daha yeryüzüne gelmemiştir, ne gelmiş, ne de gelecektir. Kaç kez Kambur Sabri gözetlemiş, gözleriyle görmüştür. Bu Cimbali Memet olacak alçak, çayhanede hiç müşteri yokken ceketini çıkarır, çayhane duvarına bir çiviye asar. Sonra ayaklarının ucuna basarak, kimse görüyor mu diye kapıdan bakar, gelir. Duvarda asılı kendi ceketinden kendi parasını çalar. Çalacak, çırpacak hiçkimseyi bulamazsa, el alışkanlığı gitmesin diye, kendi parasını bir cebinden çalar, öteki cebine aktarır.

Cimbali Memet çok çalışkandı. Ama Kambur Sabri, onun hırsızlığına dayanamadı, sonunda bu Cimbali Memet'i çayhanesinden kovdu. O da köyüne döndü. İşte, Dursun Ağa'nın baltasını çalsa çalsa, ancak o çalar. Bir yoksulun baltasına ancak onun gibi bir cibilliyetsiz tenezzül eder. Evet, Dursun Ağa'nın baltasını ondan başkası çalmamıştır. Kambur Sabri biliyor ama kimseye de bişey söylemiyor.

Bir akşam üzeri, Kambur Sabri bir telâş içinde ilçenin ortaokul müdürünün evine vardı. Müdürün evinde de radyo yoktu. O da, radyodan haberleri dinlemek için Kambur Sabri'nin çayhanesine giderdi.

Müdür,

— Hoşgeldin Sabri efendi, ne bu telâşın? dedi.

— Ben yandım müdürüm, ben yandım...

— Ne oldu, anlat bakalım.

— Bizim radyonun akümülatörü tükendi.

— Şehire gönder, doldurt... Yada başka bir akü getirtirsin.

— Vakit var da mı hey müdür... Nerdeyse radyo ajans haberlerini verecek, bizim radyo dilsiz. Bu bizim müşteri milletinin hiç vefası yoktur. Bir gececik bizim radyoyu dinlemese küser. Biz bunca zamandır Kambur Sabri'nin çayhanesinde ajans dinledik, demez. Bu memlekete radyoyu ilk getiren Kambur Sabri'dir, demez. Hatır gönül dinlemez, hemen radyoya haberleri dinlemeye, koşar öteki kahvelere, çayhanelere. Bikez de bizim çayhaneden ayağı kesildi mi, bir daha öldür allah bizim çayhaneye adımını atmaz. Yandım ben, yandım müdürüm.

— Pekiy, ne olacak?

— Olacağı senden müdürüm. Şoför Veyis senin sözünden çıkmaz. Senin bir dediğini ikiletmez. Söyle ona, kamyonunun aküsünü bu gecelik bize versin. Yarın erkenden şehre koşar, benim aküyü doldurturum.

Müdür, durumu şoför Veyis'e anlattı. Şoför Veyis,

— Ağabey, kamyona mal yükledim, şimdi Giresun'a yola çıkıyorum, dedi, yola çıkmasaydım, canım feda, n'olacak, verirdim.

Müdür, Kambur Sabri'ye şoför Veyis'ten umar olmadığını söyleyince,

— Eyvah, ben yandım... diye dizlerini dövmeye başladı Kambur Sabri.

Bu iş, Kambur Sabri için rekabetten de öte, bir meslek namusu işi olmuştu. Kendi çayhanesindeki radyodan tıs çıkmazken, öbür çayhanelerden gümbür gümbür radyo çalınırsa, Kambur Sabri hırsından çatlayıp ölür.

Akşam oldu. Ortaokul müdürü evinden çıktı. Az sonra, radyo haberleri verilecekti. Kambur Sabri'nin kahvesine doğru yürürken, sonuna kadar açılmış radyodan haberlerin verildiğini duydu. Hem de ajans haberi... Nasıl olur, haber saati değil. Saatine baktı, radyodan haberlerin verilmesine daha onbeş dakika var. Saatinin geri kalmış olacağını düşündü.

Kambur Sabri'nin çayhanesi, her zamankinden de kalabalıktı.

Müdüre yol açtılar, yer verdiler. Demek, Kambur Sabri birisinden akümülatör bulmuş ki, radyosunu çalıştırıyor. O sırada radyodan spiker, Alman genel karargâhının bildirisini okuyordu:

«Dünkü savaşlarda düşmandan 300 tank, 500 kamyon teslim alınmış, bir tümen mevcudu da esir edilmiştir..... Vaziyet vahimse de umutsuz değildir. Allah bizimle beraberdir.» Falan filan...

Spiker,

— Burası Ankara radyosu. Şimdi iç haberleri veriyoruz! dedi.

Birkaç iç haber söyledikten sonra, şu şaşılası haberi vermeye başladı:

«İpsile'nin Dayandı köyünden Dursun Yanaş'ın onbeş gün önce çalınan baltasını emniyet makamları uzun bir araştırma sonunda bulmuş, balta hırsızını da tesbit etmiştir. İzi üzerinde bulunulan hırsızın çok yakın zamanda emniyet makamları tarafından yakalanarak adalete teslim edileceğine muhakkak nazarı ile bakılmaktadır.»

Çayhanede tıs yok. Yalnız, tavanda asılı lüküs lambasının biteviye fısırtısı duyuluyor.

Balta haberini duyanlar baştan ayağa kulak kesildiler. Spiker sözünü sürdürüyordu:

— Polis marifeti ile, balta hırsızının Cimbali Memet namında biri olduğu tesbit edilmiş bulunmaktadır. Cimbali Memet yakalanarak savcılığa teslim edilecek ve hakkında kanunî takibata geçilecektir. Üçüncü haber bültenimizi dinlediniz. Sayın dinleyiciler, şimdi yaylı sazlar kuvartetinden...

Çayhanede batı müziği hiç dinlenilmezdi. Onun için Kambur Sabri, radyonun düğmesini çevirip radyoyu susturdu.

Kahvedekiler şaşırıp kalmışlardı. O şaşkınlıkla bir süre konuşamadılar. Sonra da hep birden konuşmaya başladılar:

— Vay anasını...

— Yahu, ne dersin, hükümetin kulağı amma delik be...

— Hem kulağı delik, hem de kolu uzun... Nerde olsa suçluyu enseler.

— Demek zavallı Dursun Ağa'nın baltasını Cimbali Memet çalmış...

— Bre namussuz!

— Bir yoksul ilçede çalınan baltayı bile taaa Ankara'da oturan koca bir hükümet bilsin, aşkolsun vallaha...

— Hemi de günü gününe...

— Şimdi?

— Şimdi Cimbali Memet'i yakalar candarmalar.

Yavaş yavaş, birer ikişer çayhanedekiler dağıldılar. Müdür gitmedi, oturdu kaldı. Oysa başka akşamlar en erken o kalkar giderdi.

Kambur Sabri,

— Ne o müdürüm, bu gece geç kaldın... dedi.

— Erken mi gitsem Sabr'efendi?

— Yoo... Ne zaman istersen... Paşa gönlün biiir. Burası senin.

— Erken gitsem de, sen de Gözüm kızı perdenin arkasından çıkarsan, değil mi? Hele aç şu perdeyi, çıkar Gözüm kızı...

Kambur Sabri,

— Aman, duyulmasın, dedi, ocağına düştüm müdürüm, aman duyulmasın... Gözüm, bu gece ajans haberlerini söylemeseydi, ben yandıydım.._.

Kambur Sabri, rafı örten kırmızı bez perdeyi çekti. Rafın üstünde radyo duruyordu. Gözüm, radyonun arkasından ortaya çıkınca, Kambur Sabri kızına çıkışmaya başladı:

— Ulan, ne ettin sen bre utanmaz! Ulan, hükümetin koskoca bir ajans haberlerinde, hiç Dursun Ağa'nın baltasının çalındığı haberi verilir mi? Ulan dilli düdük, evde konuşulan herşey, radyodan söylenir mi? Biz sana radyodan Cimbali Memet'in hırsızlığını mı söyle, dedik? Bizim yaptığımız haber programında bu var mıydı domuuuz?

Gözüm kız, gözlerini cin cin açmış,

— Ne yapayım, dedi, bende söyleyecek haberler bitti, sen hâlâ düğmeyi çevirip radyoyu susturmuyorsun. Ben de haber uydurmak zorunda kaldım, Cimbali'nin hırsızlığı aklıma geldi, onu söyledim.

Bu olaydan sonra, hemen o gece, Dursun Ağa, evinin kapısı önünde çalınan baltasını buldu. Cimbali Memet ortalardan yitti. Ama bunlardan daha önemlisi, öbür çayhanelerin müşterileri büsbütün azaldı. Herkes Kambur Sabri'nin kahvesine dolmaya başladı.

Her yerde Kambur Sabri'nin radyosu üstüne konuşuluyor, şöyle sözler söyleniyordu:

— Bu Kambur Sabri'nin radyosunun üstüne radyo yok arkadaş. Gayet geniş, hem de gayet doğru haberler veriyor. Öteki radyolara hiç benzemez... Kambur Sabri'nin radyosu başka canım... Hem de sesi gayetle yüksek. O kahveden radyoyu açsın, sen evde yattığın yerden dinle...

METRO

NE

PİÇUKE

Şakî Hamido'yla Sado, aralarında dağları bölüşemiyorlardı. Buyüzden, başkanları oldukları iki çetenin arası çok gergindi. Çok engebeli olan yurdumuzda dağlar bol; şimdikinin yirmi katı eşkiya olsa yine de dağlarımız onları rahat rahat barındırır. Ama onların anlaşmazlığı, dağların yetersizliğinden, sayılarının azlığından değil, stratejik değeri olan dağları ele geçirmek yüzündendi. Eşkiya için elverişli olanı, hem candarmaların kolaylıkla gelip baskın yapamayacağı, hem de yolkesmeye uygun yerlerdeki, korunacak mağaraları, sığınakları olan dağlardı. Bundan başka, kendi büyüyüp yetiştikleri bölgelerin dağları olmalıydı ki, yolunu, izini iyice bilsinler.

Bu nitelikleri olan dağları da, daha önce dağa çıkmış olan Sado çetesi kapmıştı. Sado, önce birbaşına dağa çıkmıştı. Sonra üç kişi daha kendisine katıldı. Ortam eşkiya yetişmesine çok elverişli, koşullar da uygun olduğundan, Sado çetesi kısa zamanda onbir kişi oldu. Çetenin işleri çok iyiydi. Bikez onların sığındıkları dağ, çok işlek olan anayola egemendi. Candar-

maların ulaşamayacağı, yerlerini bulamayacağı kadar da dikti, sarptı, bol mağaraları vardı. Üstelik Sado'nun köyüne yakındı. Dağın arka yamacı ormanlık olduğundan saklanıp gizlenmeye çok elverişliydi. Kısacası bu dağ, eşkiya için özel olarak yapılmış gibiydi öyle ki, eşkiya olmayı hiç düşünmeyen biri bile bu dağı gördükten sonra, dayanamaz, eşkiya olma isteği duyardı.

Sado'nun köyünden olan Hamido da, sekiz arkadaşıyla birlikte aynı dağa çıkıp eşkıyalığa başlayınca, ordaki eşkıyalık işleri karıştı. Koskoca bir dağdı ama, yine de iki çeteye tek dağ yetmez oldu. Koca dağı bölüşememeleri yüzünden araları açılan Sado'yla Hamido'nun adamları, yolkesmeyi, otobüs yolcularını soymayı, baskınları bırakıp birbirlerine düştüler. Nerdeyse iki çetenin adamları silâhlı bir çatışmaya girip vuruşacaklardı ki, daha tecrübeli olan Sado, eski arkadaşı, köylüsü Hamido'ya «Gelsin de anlaşalım, uzlaşalım.» diye haber gönderdi. Sado'dan aşağı kalmak istemeyen Hamido da haberi getirene, «O bana gelsin. Ben onun ayağına gitmem!» diye cevap verdi.

Hangisinin hangisinin ayağına gideceği, iki çetebaşı arasında yeni bir anlaşmazlık konusu oldu. Uzun çekişmelerden sonra, Sado şu haberi gönderdi Hamido'ya: «Değil mi ki anlaşamıyoruz, öyleyse Şıh Sülo'ya soralım; o ne derse öyle yapalım!»

Şıh sülo sözkonusu olunca, Hamido bu öneriye karşı koyamadı. İki çetebaşı Sado ile Hamido, kendi köylerindeki Şıh Sülo'ya gidip, hangisinin öbürünün ayağına gitmesinin daha doğru olacağını sordular.

Şıh Sülo, sakalını avuçlayıp bir süre dalgın düşündükten sonra,

— Yaşı küçük olan, yaşı büyük olana gitsin, doğrusu budur... dedi.

Yaşı küçük olan Sado,

— Evet ama, dedi, benim çetemde onbir kişim var, onun sekiz kişisi... Benim çetem daha büyük, onun ayağına gitmem uygun mu?

Şıh Sü!o,

— Haaa, o zaman başka, dedi, adamı az olan, adamı çok olana gitsin...

Uzlaşma yolu derken, büsbütün işler karışmıştı. O zaman Şıh Sülo,

— Şöyle yapın, dedi, sen yolun bir başından yürürsün, sen de öteki başından, orta yerde buluşursunuz... Böylece ikiniz de birbirinizin ayağına gitmemiş olursunuz.

Şıh Sülo'nun dediğini yaptılar. Yolun bir başından Sado, öbür başından Hamido yürüdü. İkisi de, hasmının kendi ayağına gelmesini istediğinden daha az yol almak için öyle ağır yürüdü ki, beşyüz metrelik bir yolun ortasına ancak onbeş dakikada gelebildiler. Yolun ortasında karşılaşınca el sıkışıp oturdular. Birbirlerine cıgara tutular. Bu konuşmada iki çetebaşının aldığı karar şuydu:

«Sado ve Hamido çeteleri birlikte baskın yapacaklar, yol kesecekler. Elde ettikleri malı, parayı iki çete eşit olarak bölüşecekler.»

Bu bir ortaklık anlaşmasıydı. Yoksa çeteler yine ayrı ayrı yaşayacaklardı.

Ertesi sabah iki çetenin adamları, vadi tabanından geçen yolun dönemeç yerini iyi gören yamaçta pusulandılar. Az sonra yoldan bir toz bulutu kalktı. Yaklaştıkça yoldan gelenin kamyon olduğu anlaşıldı. Koca kamyonun tıklım tıklım mal dolu olduğu, yükleri örten branda bezinin yüksekliğinden belliydi.

Laiklerine ateş edip kamyonu durdurdular Kamyonu sardılar. Şoförün yanında olan, kamyona yüklü malların sahibiydi.

— Para! dediler.

İkisinin de üstlerini aradılar. Şoförün üstünden elli lira çıktı. Malların sahibinin ceplerini aradılar, yalnız on lirayla birkaç kuruş bozuk para buldular.

Adam,

— Bütün malımı alın, tek canımı bağışlayın! diye yalvardı.

— Ulan hani para? çıkar paraları, nerde?

— Bütün paramı mala yatırmıştım...

Manifatura tüccarı olan adam, üçyüzbin liralık kumaş, bez almış, kamyona yükletmiş götürüyordu.

Şoförü oturttular. Manifatura tüccarını da sıkıca bir ağaca bağladılar. Sonra kamyondan, denk denk malları, top top kumaşları indirdiler. Bu top top kumaşları aralarında nasıl bölüşeceklerdi? Para olsa bölüşmek kolaydı: on lira sana, on lira bana... Yüz lira sana, yüz lira bana... Ama kumaş öyle mi? Bir top kumaşı biri, başka bir top kumaşı öbürü alsa haksızlık olurdu. Çünkü toplardaki kumaşlar ayrı ayrıydı, pahalısı var, ucuzu var, basması var, don bezi var, ipeklisi var...

Kamyonu dereye yuvarlayıp gizlediler. Top top kumaşları da ormana taşıdılar.

Hamido,

— Kumaşları nasıl bölüşeceğimizi Şıh Sülo'ya soralım, dedi.

İki çeteden birer adam gönderip Şıh Sülo'dan sordular. Şıh Sülo, ağaçtan düzgün bir dal kesip adamlara verdi.

— İşte bununla kumaşları ölçer bölüşürsünüz... dedi.

İki adam, düzgün çubuğu getirdiler. İki çetenin

adamları yanyana dizildi. Sado'yla Hamido, bir kayanın gölgesine oturmuş, cıgara içiyorlardı. İki çetenin içinde ölçü işlerinden en iyi anlayan biri, Şıh Sülo'nun verdiği çubukla kumaşları ölçüp ölçüp yırtıyor, her yırttığı parçayı, dizilmiş olanlara sırayla veriyordu:

— Nah, sana bir metre...

Yine ölçüp yırtıyor: carrt...

— Al, bana bir metre...

Herbiri, kendisine verilen bez parçalarını Üstüste yere koyuyordu. Ağaçta bağlı olan manifatura tüccarı da şaşkınlık içinde onları seyretmekteydi.

Hamido, kendi çetesine bir haksızlık yapıldığını sezmişti ama, haksızlığın nasıl yapıldığını, nerde olduğunu bitürlü anlayamıyordu. Baktı, baktı, dayanamadı, birden,

— Haksızlık yok, dedi, siz sekiz kişi olduğunuzdan size sekiz pay düşüyor, biz onbir kişiyiz, bize de onbir pay... Sana ondan az görünüyor.

— Vaay, haksızlık!..

Sado'nun davranmasına kalmadan Hamido silâhını çekip onu cansız yere serdikten sonra, kumaşları ölçüp dağıtanlara,

— Şimdi haklı dağıtın! diye bağırdı.

Yine çukukla ölçüp yırtarak kumaşları dağıttılar. Beş top kumaş ölçülüp yırtılarak dağıtılmış, sıra altıncı topa gelmişti ki, öldürülen Sado'nun adamlarından biri, kendilerine bir haksızlık yapıldığından işkillendi.

— Bu metre küçük... Bunda haksızlık var! diye bağırdı.

Hamido,

— Küçük değil, tamam... dedi.

— Küçük...

Hamido'nun bir daha, tamam, demesine kalmadan, öbürü tabancasını çekip kurşunlan alnına boşalttı. Tabancayı her ilk çeken, karşısındakini vuruyordu.

İçlerinden biri,

— Yahu, birbirimize kıymayalım, bu gidişle adamımız kalmayacak, hep kırılacağız... dedi.

Sağ kalanlar, birbirlerine silâh çekmemek için yemin ettiler. Kumaşların yeniden ölçülüp dağıtılmasına başladı.

Hamido'nun adamlarından biri,

— Haksızlık var! diye bağırdı.

— Nerde haksızlık var?

— Metre büyük. Size çok kumaş düşüyor.

— Büyük değil, tam...

— Büyük...

Silâh çekmemek için büyük yemin ettiklerinden, silâh çekmediler ama, birbirlerine girdiler. Sopa sopaya, taş taşa, yumruk yumruğa kavgaya girişttiler. İki yandan da birkaç ölü daha verilmişti ki, içlerinden biri,

— Durun yahu, dedi, kıra kıra birbirimizi, hep tükeneceğiz. Bunun kolayı var.

— Nedir?

— Bu metre küçük mü, büyük mü, bu kumaşların sahibi olan tüccar bilir. Ona soralım.

Çubuğu, ağaçta bağlı duran tüccara götürüp sordular:

— Bu metre küçük mü, büyük mü?

Hiçbiri türkçe bilmediğinden hepsi de kürtçe konuşuyorlardı. Manifatura tüccarı, sorularına şu cevabı verdi:

«Sûk ev sûke Metro ne piçûke!»

Tüccar, «Çarşı bu çarşı olduktan sonra, metre de ne küçüktür, ne büyük, tam size göredir!» demişti.

Tüccarın bu sözü üzerine, sağ kalanlar, yerdeki ölü arkadaşlarına bakıp, üzüntüyle,

— Vahvah, dediler, tam bizim çarşının metresiymiş, arkadaşlar boşuboşuna öldüler...

İSKARPİN

Otobüs yazıhanesinin, çığırtkanı döne döne bağırıyor:

— İstanbul yolcuları, İstanbul yolcularııı... Beş otobüsü kalkıyor İstanbul yolcuları!

Hava sıcak, ortalık cayır cayır yanıyor. Sanki cehennemin açık kalmış kapısından yalım yalım ateş yeli esiyor. Kavurucu yel, sıcağı büsbütün arttırıyor.

Yolcular, otobüste yerlerini almaya başladılar. Öndeki koltuklardan birine, pencere yanına bir kılıksız adam oturdu. Yalınayak, hem de uzun zamandır yalınayak geziyor olmalı ki, nasırlı topukları çatlak çatlak... Pantalonu yama yama üstüne ama yine de delikdeşik... Uzun zaman bir büyük kentte sürünmüş bir köylüye benziyor. İşçi-köylü kırması bir zavallı. Kurumuş, kararmış, ufalmış. Öyle de bir kokuyor ki, ekşi ekşi... Yanındaki, boş yere bir genç adam oturdu. Oturmasıyla, ak mendilini burnuna tıkadı, yanmdakinin ter, kir kokusunu duymamak için...

Yerine geçen şoför, motoru çalıştırdıktan sonra,

— Tamam mı? diye sordu biletçiye.

Biletçi, arkadaki boş koltuğa, bakıp bağırdı:

— Yirmisekiz numara, yirmisekiz numaralı yolcuuu...

Saat beşi geçiyor. Yolcular geç kalan yolcuya söyleniyorlar. Biletçi boyuna bağırıyor.

Sonunda boş koltuğun yolcusu da geldi. Alımlı çalımlı bir kadın. Belli ki otuz yıl kadar önce güzel bir kadınmış. Süslü püslü... Allı pullu... Düzgünlü boyalı...

Şişman kadının alına salına otobüse girmesiyle, iç bayıltıcı bir koku yayıldı. Güzel bir kokuydu, ama öyle yoğundu ki, havada ağdalanıp insanın ağzının, burnunun içine sıvaşıyordu.

Şoför, otobüsü kaldırmak için şişman kadının yerine oturmasını bekliyordu. Biletçi,

— Geçin yerinize bayan! dedi.

Kadın, kulak tırmalayan cırlak cırlak bir sesle,

— Ay ben bu kadar geride oturamam, önlerde yer yok mu? dedi.

Kimseden ses çıkmadı. Güzel kokulu şişman kadın, teftiş eder gibi süze, süze yolcuların arasından geçerek otobüsün önüne doğru yürüdü. Önde, pencerenin yanında oturan kılıksız yolcuyu gözüne kestirmiş olmalı ki, aşağılayıcı bir sesle,

— Kalksana sen ordan! diye cırladı.

Kılıksız adam, birileri yardım etsin, hakkını arasın, kendisini desteklesin de şişman kadın yerinden kaldırmasın diye sağındakilere, arkasındakilere bakındı. Kadın da öyle üstten buyurmuştu ki buyruğunu yerine getirmemesi elinde değil. Kimse, oralı olmayınca, kılıksız adam, yerinden kalkmak için yekindi. O giderse, yanındaki genç de, onun ekşi ter kokusundan kurtulacaktı.

Kılıksız adam, kalkmak üzereyken, kadın onu azarlayarak üsteledi:

— Hadi, hadi! Kıpırda biraz... Oyalanma! Seni mi bekleyeceğim ayakta...

İşte o zaman, genç adam, yanındaki kılıksız adamı, eliyle dizine bastırıp yerine oturttu. Bunun anlamı, «Burası senin yerin, ne diye kalkıyorsun?» demekti.

Kadın, bir daha,

— Kalksana! diye bağırdı.

Uzun tırnaklarla paslı bir tenekeyi tırmalar gibi bir itici ses çıkarıyordu kadın.

— Ay hâlâ duruyor... Geçsene arkadaki yere. Çabuk ol!

Yanındaki gencin kendisinden yana olmasından yürüklenen kılıksız adam, yine de güvensiz, ürkek bir sesle,

— Burası benim yerim! dedi.

— Yeriymiş... Şuna da bak...

— Neden kalkacakmışım...

Şişman kadın, kendini öylesine haklı görüyordu ki, yardım etsinler diye otobüs yolcularına doğru,

— Duydunuz ya, dedi, bir de utanmadan söyleniyor... Ne haddini bilmez şey böyle bu... Kalk, kalk... Burası senin yerin mi?

— Benim yerim...

Yanındaki genç adam, kalkmaması için dirseğiyle ona abandıkça, kılıksız adamın yüreklenmesi de artıyor, sesi yükseliyordu.

— İnsanlarda sıra, saygı diye hiçbişey kalmamış... Ne terbiyesiz şeysin sen... Demek, ben arkada oturup zangır zangır sallanacağım, sen burda önde, hem de pencere yanında oturup keyif çatacaksın... Oh, ne güzel...

Kılıksız adam aldırmıyordu.

— Artık memlekette ayakla baş yer değiştirdi. Hiçkimse kendi yerini bilmez oldu... Kalk diyorum, herkesi de bekletme...

Otobüsteki yolcular, bu kadına öyle kızmışlardı ki, dişlerini gıcırdatıyorlar, başlarını sallıyorlar, çıkcık diye sesler çıkarıyorlar, ama bişey de diyemiyorlardı.

— Bu ayaktakımından bizim çektiğimiz nedir böyle... Nerdeyse artık gelip başımıza ş'apacaklar...

Pekçok zaman olduğu gibi, yüzsüz olan yengin gelmek üzereydi.

Cırlak sesli şişman kadın işi büsbütün azıttı:

— Senin gibileri önde oturamaz! Kalk bakalım çabuk...

Öyle kesin konuşmuştu ki, kılıksız adama da kadın doğru söylüyor gibi geldi. Kalkmak için bir daha yekindi. Yanındaki genç adam, yine eliyle dizine bastırmasa az daha kalkacaktı.

Çok sinirlenen genç adam, biletçiye,

— Hanımın yerini gösterin de otursun... dedi.

Haklıyı desteklemek için her zaman, her yerde olduğu gibi, bir ilk çıkışı bekleyen öbür yolcular da kadına söylenmeye başlayınca, şişman kadın da ister istemez biletçinin gösterdiği arka sıradaki koltuğa oturdu. Oturdu ama susmadı. Otobüs kalktı. Şişman kadın da boyuna söylendi, durdu. O kadar çok söylendi ki, o uzun yolda sarsıla sarsıla giden yolculara, kadının sinir bozucu sesi ninni yerine geçti. Yolculardan kimisinin sıcaktan içi geçti, kimisi koltukta yanladı, kimisi kaykıldı... Sıcakta, ayakları şişen kimi kadın yolcular, ayakkabılarını ayaklarından çıkardılar. Hava karardı. Derken gece oldu. Otobüste, yolcuların horultularıyla motor sesinden başka ses çıkmaz oldu. Hepsi uyuyordu.

Otobüs sabah erkenden İstanbul'a geldi. Terminalde yolcular inmeye başladılar. Ama otobüsün, arka kapısından inmek zordu. Çünkü cırlak sesli şişman

kadın yere eğilmiş bişey aradığı için, yolu tıkamıştı. Bütün yolcular indi otobüsten, yalnız şişman kadın içerde kaldı. Bir süre daha yerleri, koltukların altlarını arayıp taradıktan sonra o da indi otobüsten. İndi ama, bir ayağında isparpini yoktu. Onun için de aksayarak yürüyordu. Yağmur da yağmaya başlamıştı.

Şişman kadın, isparpinini bulmaları için otobüs görevlileriyle kavga etmeye başladı:

— Bulun efendim... Otobüsten uçmadı ya bu... Arayın bulun...

Bıçkın bir delikanlı olan biletçi,

— Bakalım, otobüse binerken iskarpin ayağınızda mıydı? dedi.

— Yok daha neler... Ben tek ayağım iskarpinsiz gelmedim ya...

— Kızma ablacığım, dalgınlıkla herşey olur...

— Ayağım şişince sıktı, çıkardım birini... İşiniz ne sizin? Arayın bulun...

Bagajını almakta olan genç yolcunun yanına sokulan kılıksız yolcu,

— Ağabey, kadının isparpininin tekini otobüste bulamazlar, ama belki Sapanca'da biri bulur... dedi.

Genç adam,

— Neden? diye sordu.

— Otobüs Sapanca'dan geçerken ben onu pencereden fırlatıp attım da...

SUÇ
SENİN!

İşten çıkarılmak, işsiz kalmak zor. Ama bundan çok daha zor olanı, bir işten çıkarıldıktan sonra, son derece meraklı arkadaşlara, hangi nedenle işten çıkarıldığını anlatmak. Yok, yok, bu kez, hiç kimseye işten çıkarıldığını söyleyecek değilim. Ne zaman işimden çıkarılsam da, bir yardım umuduyla yada içimi dökmek için bir arkadaşıma durumumu anlatacak olsam, hepsi de inceden inceye beni sorguya çekerler. Hangi nedenle işten çıkarıldığımı bulmaya çalışırlar. Ondan sonra da, işten çıkarılmamın suçlusunu ararlar. Her zaman da beni suçlu çıkarırlar. Ben eğer Öyle yapmasaymışım, yok, şöyle yapmasaymışım, patron da beni işten çıkarmazmış. Öyleyse? «Demek, suçlu sensin! Suç sende!» diye yüzüme bakıp rahatlarlar.

İşte bu türlü düşüncelere dalmış, yokuştan aşağı, dalgın dalgın gidiyordum. Bir el kolumu tuttu. Baktım, bizim Osman Kemal... Sevinçten gözlerinin içi parlıyordu. Ama, üzgün görünmek istediği için, dram maskı geçirilmiş gibi, yüz çizgilerini zorla aşağı aşağı sarkıtarak,

— Çok üzüldüm... dedi.

Demek, işten çıkarıldığımı duymuş. Artık elinden

kurtulamazdım. İşten çıkarılmamın suçlusu olarak beni göstermek için, kimbilir ne gerekçeler uyduracaktı.

Yüzündeki zorlama üzüntüyü, gözlerindeki saklayamadığı sevinç yalanlıyordu. Onun için, çok üzüldüm, demesini anlamazdan gelip,

— Ne oldu? Başına bişey mi geldi yoksa? dedim.

— Benim başıma bişey gelmedi ama, seni işten çıkarmışlar diye duydum da, ona üzüldüm... dedi.

Konu kapansın diye,

— Önemli değil... dedim.

— Hiç önemli olmaz olur mu canım... Vahvahvah... Vavvahvah...

Sözde üzülmüş gibi, sokağın ortasında boyuna vahvah diye vahlayıp ahlayıp duruyordu.

— Gel şu kahvede birer kahve içelim de, anlat nasıl çıkardılar... dedi.

— Anlatacak bişey yok... dedim.

— Bişey yok olur mu canım, baksana ne hale gelmişsin. Gel anlat, içini dök de açıl biraz...

— Anlatsam ne olacak sanki...

— Şimdi çok ayıp ettin işte... Ben senin arkadaşın değil miyim? Böyle zamanda yardımına koşmak arkadaşlık görevimiz.

— Eksik olma...

Kahveye girdik. Kahvelerimizi içerken,

— Eee, anlat bakalım, nasıl oldu... dedi.

— Adamı beni çıkardı işten...

— Peki ama neden?

— Ne bileyim ben, git ona sor...

Durdu, düşündü, düşündü, sonra.

— İşe geç mi gidiyordun? dedi.

— Yoo, tam zamanında işimin başında olurdum.

— İşinde kaytarıyor muydun?

— Yoo... Benden çok memnun olduğunu söylerdi.

Bulmaca çözer gibi düşünüp bişey söylüyordu:

— Patronun işleri kötü mü gidiyordu?

— Tersine, işler gündengüne açılıyordu.

Sağ elini şakağına dayayıp bir süre derin düşüncelere daldıktan sonra,

— Sen bu herife terslik eder miydin? Karşı gelir miydin?

— Hayır... Çok saygılı davranırdım.

Yine tutturamamıştı. Sinirden tırnaklarını kemirmeye başladı.

— Peki, aylığına zam filân istemiş miydin?

— Hayır...

— Sen bu adam için ileri konuştun mu, onu hiç eleştirdin mi?

— Yok canım, nerden çıkarıyorsun bunları?

Bu yolda sorusu daha epiy uzadı.

— Patlayacağım yahu... Allah allah!.. Bu adam seni neye işinden çıkarmış olabilir? Hah, sen bu adamın suratına, şimdi bana baktığın gibi sert sert bakar miydin arada sırada?

— Bilmem... Belki de bakmışımdır.

— Hah, tamaaam... Şimdi anlaşıldı. Ben diyorum, ille de vardır bir nedeni. Durup dururken insanı işinden çıkarırlar mı hiç! Suç kimsenin değil, senin. Ne diye adamın suratına öyle, canını alacakmış gibi dik dik bakarsın? Vallahi de billahi de suç senin!

Suçluyu bulmuş, öyle rahatlamıştı ki...

Yarım ağızla «Görüşmek üzere...» deyip kahveden çıktım. Patron beni işten çıkardığı zaman bile bu kadar canım sıkılmamıştı. Bindiğim otobüste bir arkadaşla karşılaştım.

— Duyduğumuz doğru mu? dedi.

— Doğru... dedim.

— Yazıık... Peki nedenmiş?

— Bilmem.

Faili belirsiz cinayet karşısındaki, polis gibi düşündükten sonra,

— Hi; nedensiz işten adam çıkarılmaz, elbet bir nedeni olacak ...dedi.

— Herhalde...

— Yoksa seni birisi patrona çekiştirdi mi?

— Sanmam...

— Senden daha işbilir, bilgili birini mi buldu yerine?

— İşimden çok memnun olduğunu söylerdi.

— Yerine senden ucuza çalışacak birini bulduysa?

— Benden daha ucuza kimse çalışmaz ki...

— Olur şey değil... Kafam çatlayacak, peki bu adam seni neden işinden çıkarır? Arkadaş, sen bu adamla nasıl konuşuyordun?

— Ne gibi? Basbayağı konuşuyordum işte...

— Hah, şimdi anlaşıldı.

— Ne anlaşıldı?

— Seni adamın neden işten çıkardığı... Hiç patronla basbayağı konuşulur mu? Konuşulmaz... Sen adamla senli-benli konuştun, o da kızdı...

— Bırak canım... Ben patronun yüzünü ayda bir ya görürdüm, ya görmezdim. Görünce de pek öyle konuşmazdım ki...

— Tamam... Şimdi bulduk adamın seni neden işten çıkardığını... Sen, kendisiyle konuşmuyorsun diye, besbelli patron sana kızmış. E kızar ya... Adam haklı. Sen hiçkimseye suç bulma işten çıkarıldın diye. Suç senin...

O da suçluyu bulup rahatlamıştı.

Otobüsün ilk durduğu durakta indim. Öyle sıkılmıştım ki, gerçekten de birisine içimi dökmeyi gereksiniyordum. Bir eski arkadaşıma gittim. Daha kapıdan girer girmez, selâm bile vermeden,

— Beni işten çıkardılar ama, çok rica ederim, neden çıkardıklarını sormayacaksın... dedim.

Bu sözüm üzerine büsbütün meraklanan arkadaşım,

— Demek çok önemli bir nedeni var çıkarılmanın... dedi.

— Nedenini bırak...

— Bayramlarda filân ziyaretine gider miydin?

Hiç gitmezdim ama, arkadaşımı çıldırtmak için,

— Tabiiii... Her bayram, her yılbaşı, her zaman, her fırsatta... dedim.

— O zaman suç senin... Sıksık gidince...

— Hayır efendim, hiç de sık gitmezdim...

İşten çıkarılışıma bir neden bulmak, için, o da öbürlerinin sordukları bütün soruları sorduktan sonra,

— Acaba adamın sinirine mi dokunuyordun? dedi.

— Tersine... Benden çok hoşlanırdı.

— Peki, başka neden olabilir? Deli olacağım yahu...

Asıl ben deli olacaktım. Sıkıntıdan yürümeye, odanın içinde gidip gelmeye başladım. Arkadaşım, birden,

— Senin ayakkapların gıcırdıyor... dedi.

— Evet, gıcırdıyor... dedim.

— Ne zamandan beri?

— Aldığımdan beri gıcırdıyor. Beş aydır ayağımda, hâlâ gıcırtısı geçmedi.

— İşinde de bu ayakkabıları mı giyerdin?

— Evet.

— Hah, buldum... Ben de boşuboşuna işten çıkarmazlar diyordum.

— Neden işten çıkarılmışım? diye sordum.

Gönül rahatlığıyla koltuğa kuruldu.

— Sabahtan akşama kadar ayakkabı gıcırtısına kim dayanabilir! Gıcır gıcır gıcır... Dayanılmaz! Senin patronun haklı... Suç senin birader...

Öyle sinirlenmiştim ki,

— Doğru, suç bende... diye bağırdım, suç bende ki, arkadaş bildim de dertli günümde sana geldim.

Kapıyı vurup çıktım.

Akşam vapurla Kadıköy'e geçerken düşüncelere dalmıştım. Yanımdan biri,

— Ne o, derinlere dalmışsın! Kötü bişey mi var yoksa? dedi.

— Bişey yok... dedim.

— Olmasa, böyle sıkıntılı görünmezsin, yüzünden belli... Anlat, belki bir yararımız olur.

— Patron işten çıkardı da...

— Neden?

— Bilmem.

— Peki, suçun neymiş?

Bütün öbürlerinin yükledikleri suçları saydım:

— Ayakkabılarım gıcırdıyor da... Gıcır gıcır... Sinirleri bozulmuş...

— Canım ayakkabı gıcırdıyor diye hiç insanı işten çıkarırlar mı? Başka bir nedeni vardır.

— O kadar değil ki... Yüzüne dik dik bakıyordum, ona da kızardı.

— Daha neler...

— Sonra kendisiyle çok seyrek konuşuyordum.

— Saçma! Bunun için olmaz...

Yüzüne bakıp güldüm.

— Patrona da bakıp böyle alaylı alaylı güler miydin? dedi.

— Evet, işte böyle alay ederdim... Patron da beni kovdu işimden. Suç benim. Şimdi anladın mi? İçin rahat etti mi?

Döndüm arkamı yürüdüm.

Sıkıntılı bir gün geçirdikten sonra eve geldim. Yemekten sonra arkadaşlarımdan İbrahim eve geldi. Çok üzgün görünüyordu. On gün önce işinden çıkarmışlar.

— Vahvahvah... Neden çıkardılar? diye sordum.

— Bilmem... Seni neden çıkardılar? dedi.

— Bilmem...

— Elbet bir nedeni vardır...

— Seni de elbet boşuna çıkarmadılar işinden... Sıksık işe gitmediğin günler oluyor muydu?

— Acaba sen hastalık filân bahanesiyle rapor uydurup da işi kaytarıyor muydun?

İkimiz karşılıklı birbirimizi sorguya çekmeye başlamıştık. Konuşmamız sırasında İbrahim boyuna gıcık temizliyor, öksürüp aksırıyor, sıksık mendiline burnunu siliyordu.

— Nezlesin galiba İbrahim... dedim.

— Her zaman böyleyim, müzmin nezle... dedi.

Birden yerimden fırlayıp iki kolumu birden açarak,

— Hah şöyleee, şimdi anlaşıldı seni neden işten çıkardıkları, dedim. Ne diye suçu başkasında arıyorsun, suç senin...

İbrahim, büyük şaşkınlık içinde, ne diyeceğim diye bana bakıyordu.

— Sen böyle durmadan mendile burnunu silersen, patron ne yapsın buna?... Elbette işten çıkarır. Öyle değil mi?

Yeni bir işe girmiş kadar rahatlamış, sevinmiştim.

ÇILGIN BİR AŞK

Saat onbirde Hilton Oteli'nin lobby'sinde buluşacaktık da, beni işe yerleştirecek bir arkadaşına götürecekti. Aylardanberi işsizdim. Param da kalmamıştı. Günde bir öğün yemekle yetiniyordum.

Bana iş verecek adama iyi giyimli görünmek istemiştim. Yedi yıl önce yaptırdığım siyah elbisemi dolaptan çıkardım. Ya elbise daralmış, ya ben bollanmışım; pantalonun içine zor geçtim. Ceket de üstümde, omuzuma tünemiş, kartal kanatları gibi duruyordu. Aynada kendime baktım. Bu kılıkta bile, sıkıntısız, paralı bir adamın durumundaydım.

Otelin salonuna girdim. Lobby'de arandım, arkadaşım yoktu. Erken gelmiş olacaktım. Bir koltuğa oturup arkadaşımı beklemeye başladım. Yakın arkadaşım olduğu için gelir gelmez, önce bana yemek yedirmesini söylecektim. Çünkü, bir gün önce yediğim iki simitle duruyordum.

Başımı eğmiş, iş bulma umuduyla tatlı tatlı dalga geçiyordum. Bir eteklik hışırtısı duydum ilkin, sonra bir parlak karaltı gördüm. Siyah ipekli bir eteklik bacaklarıma sürünerek yanımdan sıyrılıp geçti. O parlak karaltının geçmesiyle ortalığa buram buram bir sümbül kokusu yayıldı. Başımı yavaşça kaldırıp bak-

tim. Etekliği bacaklarıma sürünerek geçen siyahlı kadının karşımdaki koltukta oturduğunu gördüm. Aramızda bir küçük masa vardı. Göğsüne bir sümbül iliştirmişti. Manolya duruluğundaki yüzünde iri kara gözleri yalım yalım yalkıyordu. Erkek bakışlarını tedirgin edecek güzellikteki kıpkızıl dudaklarından gözlerimi yere indirdim.

Salonda boş masalar, koltuklar varken bu kadının benim karşıma oturuşunu anlayamadım. Ona bakmıyordum ama, kadının bakışlarının üstümde olduğunu sezinliyordum.

Siyahlı kadın, bana Fransızca bişeyler söyledi. Anlamadığımı görünce bu kez İngilizce konuştu. Benden yine cevap alamayınca Türkçe,

— Sizinle tanışmama izin verir, misiniz? dedi.

Kadının gözleri üstümdeydi ama, yine de, kime söylüyor diye yöreme bakındım. Ben bu şaşkınlık içindeyken kadın birden,

— Çok rica ederim, beni roof'a çıkarır mısınız? dedi.

Bir tehlike içindeymiş gibi kadının telâşlı, korkulu bir hali vardı.

Böyle bir öneriyle karşılaşan her centilmen gibi,

— Memnuniyetle... diyerek kalktım.

Kadın da kalktı. Kır saçlı, kırmızı yüzlü iriyarı bir adam, birden kadının önüne geçti; komutanının karşısında bir er gibi topuklarını birbirine sert vurup, saygıyla başını eğdi, İngilizce,

— Leydinin bana bir emirleri var mı? dedi.

Kadın da ona,

— Hayır Max, istirahat ediniz ve lütfen beni yalnız bırakınız... dedi.

Asansöre bindik. Roof'a çıktık. Bir kanapede yanyana oturduk. Siyahlı kadın, gözlerini süzerek, uzun, takma kirpiklerinin arasından Boğazı seyrediyor, konuşmuyordu. Ben de konuşacak söz bulamıyordum. Bu birden tanışmayla çarpılmıştım sanki. Kadın neden sonra,

— Adınızı öğrnebilir miyim? dedi.

— Hasan... dedim. Ya sizin?

Kadın korkuyla yöresine bakındı, sonra bana sokulup fısıldadı:

— Bana yalnız Leydi deyiniz rica ederim...

Bir süre sustuktan sonra elimi tutup sıktı,

— Korkuyorum! dedi.

Kendimi de şaşırtan boğuk bir ses çıkarıp,

— Kimden? diye sordum.

Tuttuğu elimi daha çok sıkarak gözleriyle bir yeri işaret etti. işaret ettiği yana, başımı yavaşça çevirip baktım: sağ arkamızda, elinin biri pantalon cebinde, donuk sarı yüzlü bir adam... Sol arkamızda da, Leydi'nin az önce «Max, istirahat et ve beni lütfen yalnız bırak!» dediği kırmızı suratlı adam duruyor.

İnsana ürperti veren sürrealist, tablolar vardır ya, sanki ben bu korkulu tablolardan birinin içine düşmüştüm, ama tablodaki eşya dingin durmuyor, deviniyor, ben de içinde yaşıyordum.

Merakla sordum:

— Affedersiniz Leydi, bu adamların kim olduklarını öğrenebilir miyim?

Korkudan dudakları titreyerek,

— Muhafızlarımdan ikisi, yani kocamın casusları... dedi.

Bir süre konuşmadık. Ne olup bittiğini, nasıl bir olayın içine balıklama daldığımı hiç anlayamamıştım.

Çantasından cıgara çıkardı. Hemen çakmağımı

çakıp uzattım. İki eliyle okşar gibi çakmağı tutan elimi tutup cıgarasına doğru çekti.

Leydiye elbet bir içki ısmarlamam gerekiyordu. Ama cebimde, bozdurursam harcarım diye korkumdan bitürlü bozduramadığım bir bütün elli liradan başka param olmadığı için, garsondan yana başımı çeviremiyordum.

— Burda, çok korkuyorum... dedi.

Elimi tutup, sol göğsünün üstüne iyice bastırdıktan sonra,

— Bak Hasan, kalbim nasıl kütküt atıyor... dedi. Soluğum kesilecek gibi oldu.

— Korkmayınız leydi, diye inledim.

— Beni korur musun Hasan?

— Ne demek... elbet... hiç şüphesiz... gibi sözler saçmaladıktan sonra kendimi toparlayıp ekledim:

— Size gelebilecek her tehlikeye göğüs germeye hazırım.

Bu kadarla yetinip sussaydım ya, ama kendimi tutamayıp,

— Hem de kanımın son damlasına kadar sizi koruyacağıma lütfen inanmanızı rica ederim leydi... dedim.

Leydi, teninin bütün sıcaklığını bana duyuracak gibi iyice sokulup,

— Sizin şövalye ruhlu bir erkek olduğunuzu görür görmez daha ilk bakışta anlamıştım, dedi. Zamanımızda sizin gibi şövalyeler pek, pek az.

Leydi doğru söylüyordu. Utangaç bir gülümseyişle,

— İltifat ediyorsunuz, dedim.

— Seninle başbaşa konuşmak istiyorum, Hasan, dedi.

— Buyrun, sizi dinliyorum leydi, dedim.

— Sana hayatımın sırrını vereceğim Hasan... Burda anlatamam, çünkü ikimiz de çok büyük tehlike içindeyiz. Hadi kalk, daireme gidelim...

Elimden tutup ayağa kalkmıştı bile... Yürüdü, ben de onunla...

Dairesine girdik. Küçük salondaki divana kendini atıp uzanıverdi. Ne yapacağımı, nasıl davranacağımı bilemeden, şaşkınlık içinde ayakta dikilip kalmıştım.

Leydi, bir küçük çocuğu çağırır gibi, eliyle de gel işareti yaparak, bir müzik gibi,

— Gel, gel!... Hasan, yanıma gel Hasan! dedi.

Bana bunca yıldanberi herkes Hasan diye adımı seslenir, ama adımın bu kadar ahenkli olduğunu ilk onun ağzından duyuyordum.

Yanına gittim.

— Otur Hasan, otur.

Oturdum.

— Yıllardanberi hep beni düşünüyordun, değil mi?

Bu soruya nasıl, hayır, diyebilirdim?

— Evet Leydi, yıllardanberi... dedim.

— Rüyalarında hep beni görüyordun, değil mi Hasan?

Bu kadar güzel kadını rüyamda bile görmemiştim. Ama ona,

— Evet, leydi... dedim...

— Yıllarca hayalinde hep ben vardım, değil mi?

— Evet... Ama bütün bunları siz nasıl biliyorsunuz Leydi? diye şaşkınlıkla sordum.

Cevap yerine o da bana sordu:

— Söyle: nasıl biliyorum?

— Siz herşeyi bilirsiniz Leydi... dedim.

Kulağıma eğilerek fısıldadı:

— Yavaş konuş Hasan, duyarlar...

— Burada yoksa yalnız değil miyiz?

— Dairenin duvarlarına kocam dinleme âletleri koydurmuştur. Bütün konuştuklarımızı, casuslar dinliyor...

Yoksa ben bilmeden bir casus ağına mı düşmüştüm. Korkuyla,

— Neden? diye sordum.

O büsbütün sesini kısarak,

— Kocam, dedi, zalim kocam... Daha yaklaş, bizi duymasınlar...

Işık saçan teninden yayılan bayıltıcı kokuyla iliğim, kemiğim gevşemiş, Leydinin yanına yayılıp kalmıştım.

— Birbirimizi anlayacağız Hasan...

— Elbet Leydi...

— Daha sokul, daha... İyice sokul, yaklaş, sokul Hasan!

Ne kadar sokulunabilirse o kadar sokuldum, daha fazlası elimden gelmiyordu.

— Çok yakışıklı bir erkeksin Hasan... Sana bunu daha önce hiçbir kadın söylemiş miydi?

— Hayır Leydi, bunu bana ilk siz söylüyorsunuz.

— Sendeki güzelliği başka kadınlar anlayamaz.

En sonunda anlayışlı bir kadın bulduğum için mutluydum, ama yine de,

— Leydi, güzel değil... çirkin olduğumu biliyorum... dedim.

— Sende vahşetin güzelliği var... Yani... Çirkinin güzelliği... Anlatabiliyor muyum?

— Elbette...

— Ah Hasan, gözlerime bak da anla... Bazen duyguları anlatmakta kelimeler yetersiz kalır. İşte şimdi ben o anı yaşıyorum.

Bişeyler söyleyip teşekkür etmek için anlamsız mırıltılar çıkarırken,

— Sus Hasan, senin susuşunun güzelliğini dinlemek istiyorum... dedi,

Ama bu suskunluğu yine kendisi bozdu:

— Beni seviyorsun; çünkü sana meçhul olanın, esrarengizin tahrik edici o doyumsuz zevkini tattırıyorum. Az sonra senin için meçhul hiçbir yanım kalmayınca, ben de senin için hayatındaki bütün öbür kadınlar gibi bir alışkanlık haline geleceğim.

— Sizi ebediyyen seveceğim Leydi... dedim.

— Aşkın sürekliliğini sağlayan seven değil sevilendir. Sana olan aşkımı sürdür Hasan, sürdür! dedi.

— Peki Leydi...

— Beni güçlü kollarının arasında sıktıkça, benim ay'ım, yıldızım, güneşim, herşeyim sensin. Ama ah bu kocamın casusları...

Öylesine kendimden geçmiştim ki,

— Leydi, dedim, onlardan kurtulmak istiyorsanız, emredin, şimdi öldüreyim hepsini...

— Şimdi değil Hasan, zamanı gelince... dedi, hadi çıkar o ceketi üstünden. Zaten sana çok küçük geliyor.

Ceketi_çıkardım.

— Uzan yanıma... Öyle mutluyum ki Hasan...

— Ben de Leydi...

Arada bir aklım başıma gelir gibi oluyor, işte o zamanlar, kadının deli olabileceğini düşünüyordum. Ama deli olsa, hiç bu kadar doğru sözler söyleyebilir, daha ilk karşılaşmamızda beni bu kadar iyi anlayabilir miydi?

— Uğruma ölür müsün Hasan?

— Hem de gözümü kırpmadan... Seve seve...

— Vaktimiz yok Hasan, elimizi çabuk tutmalıyız. İşimiz çok acele...

— Hangi iş Leydi?

— Aşk, Hasan, aşk...

Leydi, benim iki gündür iki simitle durduğumu bilmiyordu ki...

— Ne aceleniz Leydi, güzel güzel konuşuyorduk... dedim.

— Bir çocuğa şiddetle ihtiyacım var Hasan, dedi, bir çocuğum olmalı... Anlıyor musun Hasan?

Pek bişey anlamıyordum.

— Ne yapmamı emrediyorsunuz?

— Çocuk...

— Kim?

— Sen!

— Ne zaman?

— Şimdi...

— Eveeet... Başüstüne Leydi, yalnız... Aceleye getirmesek de, rahat ve bol bir zamanda daha iyi bir durumda...

— Anla beni Hasan... Anne olmak zorundayım. Yoksa kocam beni boşayacak.

Leydinin güzel gözlerinden yaşlar boşanmıştı. Gözyaşları içinde yaşam öyküsünü anlatttı. Öğrenimini Amerika'da yaparken, Amerikalı çok zengin bir işadamıyla evlenmiş. Adam öyle zengin, öyle zenginmiş ki, milyonlarının tam sayısını bilemiyormuş; çünkü zenginliği hergün artıp değişiyormuş. Kısır olduğu için de çocuğu olmuyormuş, üstelik de yaşlıymış. Ölünce, milyonları miras bırakacağı bir çocuğu olsun, istiyormuş. Çocuğu kendisi yapamayınca, karısını bu işle görevlendirmiş. Leydi, ya bir çocuk doğuracak, yada kocası boşayacakmış...

— Kocam, işte bunun için beni dünya gezisine

gönderdi. Sekiz aydır geziyorum. İki haftadır da burdayım.

— Dünyadaki bunca erkek nüfusu içinde beni seçmenizin nedenini öğrenebilir miyim Leydi?

— Hâlâ bunu anlamadın mı Hasan? Sende soylu bir kan, sende şövalye ruhu var...

Leydinin bende gördüğü bu nitelikleri hiçkimseye anlatamamıştım.

Leydinin korkusunun nedenini anlamıştım. Zengin kocası çok kıskançtı. Karısına bir çocuk bağışlayacak erkeği, işini bitirir bitirmez, Leydinin arkasına taktığı o korkunç yüzlü muhafızlara öldürtecekti. Böylece, çocuğun babası kendisi bilinecekti.

Tehlikeyi sezdiğimden, belâdan kurtulmak için,

— Ama Leydi, ben evliyim, hem de karımı çok...

Sözümü kesip,

— Yeter, dedi, şurdaki çantamı aç, içinde sedef kabzalı küçük bir tabanca olacak, onu bana ver Hasan... Benim soyumda hiçbir kadın, sevdiği erkek tarafından reddedilince yaşamamıştır.

Leydinin istediğini yerine getirmekten başka çare yoktu umarım, yoksa kendisini öldürecekti.

— Hizmetinize hazırım Leydi, dedim.

— Ah, biliyordum kabul edeceğini... Öyle mutluyum ki... Senden bir ricam var Hasan. Bu kapıdan çıktıktan sonra bir daha beni hiç arayıp sormayacaksın. Adımı, kimliğimi öğrenmeye kalkmayacaksın. Çocuğumuzu da aramayacaksın... Tabiî yaşarsan... Bu tatlı anı, aramızda bir sır olarak kalacak. Hadi Hasan!

— Hemen mi Leydi?

— Hemen... Bu akşam uçakla dönmeliyim.

— Keşki vaktiniz olsaydı...

— Vakit yok... Çabuk, banyoya git de soyun...

İster istemez banyoya girdim. Ama banyodan nasıl bir kılıkta çıkmam gerektiğini, yani ne kadar soyunuk olacağımı kestiremiyordum.

— Hadi Haaaan, hadii... diye salondan seslendi.

Bir Leydinin yanına donla gitmek bana pek uygunsuz geldiği için, üstüme bornozu alıp salona geçtim.

İşte tam o sırada, benim çıktığım banyonun kapı sı açıldı. Leydinin dediği kırmızı suratlı adam ortaya çıktı. Pek şaştım. Bu herif banyoda nereye saklanmıştı da onu görmemiştim. Herhalde görevimin bittiğini sanarak beni öldürmeye gelmişti. Ben canımı kurtarmak için,

— Daha bişey olmadı ki... dememe kalmadı, o Max denen herif, hem de türkçe,

— Kalk len, çık şarıı! Zibidi! diye üstüme yürüdü.

Leydi,

— Ne oldu? diye sordu.

Kırmızı suratlı adam,

— Yahu, bu zibidinin cebinde elli liradan başka para yok... dedi.

Süklüm püklüm banyoya gidip elbisemi giydim. Dışarı çıktım. Roof'a gidip oturdum. Başıma gelenleri düşünmeye başladım. Demek, o kırmızı suratlı herif banyoda bir yere gizlenmiş, ben banyodan çıkınca da ceplerimi karıştırıp parama bakmış.

Neydi bu benim başıma gelenler!.. Uyuşmuş gibi orada kaldım. Akşam oldu, lâmbalar yandı. Şu olup bitenler, hele koğuluşum, bana öyle ağır gelmişti ki, gidip şu kadına iki çift ağır söz söyleyip içimi dökmek istedim. Leydinin dairesinin kapısında bir kalabalık vardı. Birkaç kişi bağrışıp duruyordu. Bir de baktım, sırtında benim de giydiğim bornoz olan bir

adamı, başka bir adam, yakasına yapışmış, sürükleyerek bağırıyor:

— Yürü namussuz! Karımla ha? Suçüstü yakaladım... Bastırdım, bastırdım... Ulan, benim karımla ha...

O Max denilen herif, bornozlu adama sokuldu,

— Beyfendi, dedi, bu iş uzatmak sizin için iyi olmaz... İkiniz de saygıdeğer kişilersiniz. Duyulursa, gazetelerin diline düşersiniz, sonra karınız, çocuklarınız duyarsa...

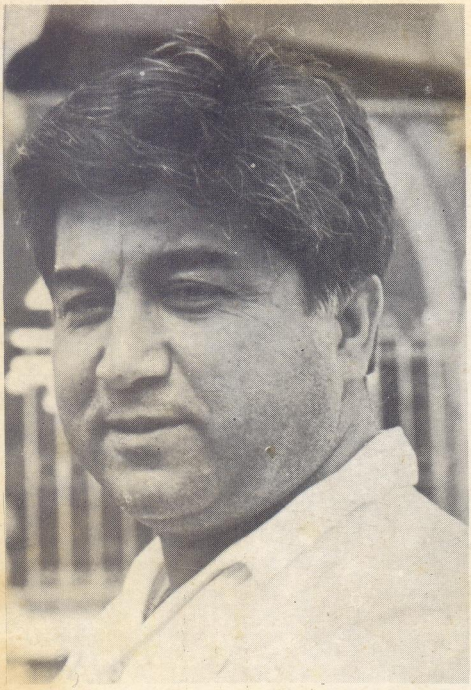
Yüzü kireç beyazlığına dönmüş bornozlu adam,

— Elbette, elbette... deyip duruyordu.

— En iyisi anlaşınız beyefendi...

— Ben de öyle diyorum efendim...

Pazarlığa girişiler. Ben de ordan uzaklaştım.

Cem Yayınevi, Aziz Nesin'in yıllardan beri aranan hikâye kitabı «Yedek Parça»'nın yeni basımını kıvançla sunar. Bu basımda, daha önce hiç bir kitapta çıkmamış yeni hikâyeler de yer alıyor.

Kapak: **Oğuz Aral**

10 lira